

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT BUDAPEST, 2021. XI. évfolyam 3. sz.

000ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.

Tulajdonos: Bárdos László (2016-ig), Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

BUDAPEST, 2021
XI. évfolyam 3. szám

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06

SZERKESZTŐ:
FETYKÓ JUDIT

TECHNIKAI MUNKATÁRS:
NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF

ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos:
Bárdos László (2016 júliusig)
Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül
bocsátják a folyóirat rendelkezésére

Ajánlott lapok

Börzsönyi Helikon

<http://www.retsag.net/helikon/lap.htm>

CanadaHun

<http://canadahun.com/>

FullExtra

<http://www.fulleextra.hu/>

GRAMOFON

<http://www.gramofon.hu/>

HETEDHÉTHATÁR

<http://hetedhethatar.hu/>

Irodalmi Rádió

<http://irodalmiradio.hu/>

Litera-Túra folyóirat

<http://www.litera-tura.hu/>

**MAGYAR ELEKTRONIKUS
KÖNYVTÁR**

<http://mek.oszk.hu/>

**Magyar Színház/Technikai
Szövetség**

<http://msztsz.hu/szinpad/>

Mercator Stúdió

<http://www.akonyv.hu/>

NAPÚT

<http://www.naputonline.hu/>

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

<http://www.oszk.hu/>

Versmondó

<http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol>

Art'húr Irodalmi Kávéház

<https://www.facebook.com/arhurirodalmikavehaz/>

Gondola Kulturális Magazin

[https://bg-
bg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/](https://bg-bg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/)

Délibáb – Cserhát

www.delibab-cserhat.hu

Bodó Csiba Gizella honlapja

<http://bodonecsibagizella.hu/>

Kenyeres Zoltán honlapja

<http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/>

Kotaszek Hedvig honlapja

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja

<http://www.petererika.com/>

Litera-Túra Művészeti Magazin:

https://www.facebook.com/pg/literaturamuveszetimagazin/posts/?ref=page_internal

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(az oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon elérhetők a szerzők további művei)

BÁRDOS LÁSZLÓ: *Szóérintő*

<http://mek.oszk.hu/08800/08805/>

BODÓ CSIBA GIZELLA: *Válogatott versek*

<http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml>

DEBRECZENY György: *ellentétpárhuzamok*

<http://mek.oszk.hu/19000/19021/index.phtml>

FETYKÓ JUDIT: *Epreskert*

<http://mek.oszk.hu/06000/06084/>

HORVÁTH-HOITSY EDIT: *Így éltem itt...*

<http://mek.oszk.hu/11500/11558>

KAMARÁS KLÁRA: *Álmok útján*

<http://mek.oszk.hu/07100/07157/index.phtml>

KŐ-SZABÓ IMRE: *Színlelt szerelmek*

<http://mek.oszk.hu/19400/19435>

MOSONYI KATA: *Búzamező, varjakkal*

Szakadt színpalak közt

<https://mek.oszk.hu/20100/20158/>

<https://mek.oszk.hu/20100/20157/>

Hangok bűvöletében NÉMETH SÁNDOR
énekes, vers- és prózamondó **RIPORT-KÖNYV**

<http://mek.oszk.hu/12200/12217/>

PÉTER ERIKA: *Túlhordott ölelés*

<http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html>

SZ. PÓRDY MÁRIA: *Rigó árnyékágon*

<https://mek.oszk.hu/11000/11044/>

UMHAUSER FERENC: *A felfedezését váró költő*

<http://mek.oszk.hu/10500/10525/>

Ősz a Bakonyban
Fotó: GÓSI FERENC

HÍREK

Dr. Jeney András életének 76-ik évében
elköltözött a földi életből
hosszantartó, türelemmel viselt betegsége után.
2021 július 17-én 13 órakor, Szerencs város temetőjének ravatalozójából
indult utolsó útjára.

„Ama nemes harcot megfiarcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetre elbűtöttem nekem az igazság koronája, amelyet megad nekem az Úr, az igaz bíró ama napon...” /2 Tim. 4,7-8/

Mély fájdalommal, de a Teremtő akaratában megnyugodva adjuk hírül, hogy

Dr. Jeney András
egyetemi docens

életének 76-ik évében elköltözött a földi életből hosszantartó, türelemmel viselt betegsége után. Drága halottunk temetése

2021. július 17-én délután 13 órakor lesz Szerencsen
a temető ravatalozójából, a református egyház szertartása szerint.

Emlékét a viszontlátás reményében őrizzük.

Elérhetőség: Dr. Korondi Klára,
3900 Szerencs, Szik utca 2/A.
06/20/593-46-87; 06/47/363-128

A gyászoló család

Őszülő táj

Fotó:

FÁBIÁN MÁRIA

<https://mfabian.5mp.eu/web.php?a=mfabian>

HÍREK

JÚLIUSI KÖNYVBEMUTATÓ + KÖNYVHÉT

Kedves Mindannyiótok! Barátaim, alkotótársaim, olvasóim, tanárain-tanítványaim, valahonnan ismerőseim!

A Kossuth kiadó az idei könyvhétre jelenteti meg a *Gyöngyhalászik* című közös kötetemet Baranyi Ferenc Kossuth-díjas költővel, Györfi András grafikáival. A jó hír, hogy már a nyomdában van! Aki recenziót írna, vagy szerkesztőként hírt adna róla olvasóinak, kérem jelezze! Itt köszönöm azoknak, akik eddig is figyelemmel kísérték irodalmi jelenlétem, akik hittek bennem, és köszönöm, ha ennél a mérföldkőnél is velem leszték, segítetek abban, hogy a megjelenés híre sokakhoz eljusson, ha a könyvbemutatókra valamelyikére eljöttök. A kötet minden nagyobb könyvesboltban kapható lesz!

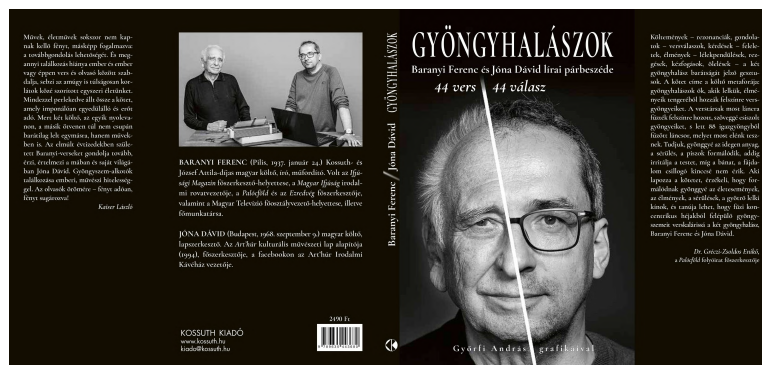
Kedves könyvtáros barátaim, rendeljétek, ajánljátok majd a könyvet! Köszönöm, ha viszitek a híret, ha az oldalakon közzéteszitek, megosztjátok!

A borítófotó: Baranyi Péter

Utószó: Szepes Erika

Fülszöveg: Gréczi-Zsoldos Enikő és Kaiser László

Jóna Dávid

2021.szeptember 4-én, **Baranyi Ferenc és Jóna Dávid dedikált a Könyvhéten**

HÍREK

Könyvét 2021 – dedikálások

Holécsi Zsuzsa

Ványai Fehér József,

Bodó Csiba Gizella

TARTALOMJEGYZÉK

ÁGOSTON NOÉMI.....	96
ALBERT ZSOLT	62
AMBRUS JÓZSEF	86
BARANYI FERENC.....	23, 24, 25, 26, 27
BÁRDOS LÁSZLÓ	132
BODNÁR LÁSZLÓ	88
BODÓ CSIBA GIZELLA.....	63
BÖRZSÖNYI ERIKA	127
BÓSZE ÉVA	119
BUDA FERENC	66
CIRILL KABIN CSABA	61
CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET	100
DARVAS JUDIT	60, 97, 105, 126
DEBRECZENY GYÖRGY	57
DEDIK JÁNOS.....	64
EGERVÁRI JÓZSEF	90
FÁBIÁN MÁRIA.....	7
FEIGE MÁRTA	21, 36, 84
FETYKÓ JUDIT	133
FÖLDESDY GABRIELLA	107
FŰZY-MOLNÁR ZOLTÁN.....	55, 85, 112, 121, 129
GÓSI FERENC	5, 138
GÓSI VALI.....	30
HABOS LÁSZLÓ.....	131
HAJNAL ÉVA	56
HALÁSZ ERZSÉBET	116
HOGYA GYÖRGY	122
HOLÉCZI ZSUZSA.....	104
HORVÁTH-HOITSY EDIT	118
JÓKAI MÓR	38, 40, 41, 42, 43, 44
JÓNA DÁVID.....	23, 24, 25, 26, 27
JOSZANO AKIKO	93
JUHÁSZ ZSUZSANNA	58
KARAFFA GYULA	29
KELÁR GYÖRGY.....	85
KETYKÓ ISTVÁN	98
KOLUMBÁN JENŐ	89
KOOSÁN ILDIKÓ.....	120
KORIM LÁSZLÓ	76
KOVÁCS KATALIN	130
KŐ-SZABÓ IMRE	77
KÖVES JÓZSEF	113
KULCSÁR TIBOR	46
LADÁNYI MIHÁLY	47
MÁNDY GÁBOR.....	111
MESTER GYÖRGYI	82
MOLNÁR EDIT	117

MOSONYI KATA.....	13
NAGY BERTALAN.....	51, 75, 103
NÁSZTA KATALIN.....	129
NYAKÓ ATTILA.....	114
NYERGES GÁBOR ÁDÁM.....	22
PAYER IMRE.....	128
PÉTER ERIKA.....	45
PETHES MÁRIA.....	52
REJTŐ GÁBOR.....	55
RENDIK ZSUZSA.....	59
SÁRKÖZI LÁSZLÓ.....	99
SERES REBEKA.....	101
SÍK SÁNDOR.....	12
SITKU RÓBERT.....	48
STANCSICS ERZSÉBET.....	49
SZ. PÓRDY MÁRIA.....	102
SZABÓ MÁRTA.....	65, 100, 110
SZEDŐ TIBOR.....	106
SZEGŐ JUDIT.....	28
SZEPESI JOLÁN-JOLKA.....	97
TÁTRAI S. MIKLÓS.....	53
TRAUTSCH TIMEA.....	114
UMHAUSER FERENC.....	67
VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF.....	87
VASADI PÉTER.....	12
VERASZTÓ ANTAL.....	80
VERMES GYÖRGY.....	115
VIHAR BÉLA.....	37
VIHAR JUDIT.....	96
VIHAR JUDIT.....	31

SÍK SÁNDOR

ŐSZELŐ

Rozsdabarna őszi lombok
Hulló pelyhe közt bolyongok
És a hullást hallgatom.
Rozsdabarna bú a fákon,
Barna bánat, őszi mákony
Édessége ajkamon.

Régi módon andalogni:
El-elnézek egy maroknyi
Késve nyíló kankalint.
Zördül lelkem mély avarja,
Hogy az őszi szél fanyarja
Hűvösével megsuhint.

És a zörge rőt avarból
Fölkacsint egy elcsavargó
Elmaradt arany sugár.
S fák közül egy ritka vendég:
El sem könnyezett növendék
Ifjú énem kandikál.

Nézem, nézem nedvesülő
Szemmel, mint egy ágon ülő
Szárnyalibbentő rigót.
Csak a már-már rebbenőnek
Súgom el, hogy őszelőmnek
Ez legelső könnye volt.

Forrás: MEK

https://mek.oszk.hu/01000/01065/html/sik_21.html#h2-692

VASADI PÉTER

ŐSZI DOMBON

az őszi dombon,
harmattól csillogó fűvön,
alig néhány lépésnyire
Hölderlin kék fenyőitől,
amik egymásnak ugyan
ismeretlenek, de egyik
is a föld alatt, malom-
lapátnyi napsugárban,
ebben a juharfalombnyi
csöndben, e csillagágon
ingó serpenyőn, mely mégis
mozdulatlan földdudor, ahol
alsó füvek közt bujkálnak
szürke tücskök, s fojtott
dühvel röpköd a darázs,
s a domb tövéén akácerdő
sugdos s szervezkedik,
nem csörgedezik a patak
sem, inkább szökik a sás
alatt, mint egy fegyelmezett
futár, nem ver már a zápor,
a réten összegyűrve elhever,
ezen az őszi dombon, mely-
nek fái harangzúgáskor
nőni kezdenek és átütik
a völgsötétet, akár a
lándzsavégek, épp itt
s épp ma, kiszabadulva
arany foglalatából
egy villám meglepett.

Irodalmi Jelen, 2011.november

MOSONYI KATA

Az „esztétikai imperatívusz” (lélek)vándorlása

Az irodalom egyik, talán legelkötelezettebb értékvédője, kortárs alkotója, a Kossuth-díjas költő, író, kritikus, műfordító Tözsér Árpád (a szlovákiai magyar irodalom megújítója, a pozsonyi Comenius Tudományegyetem nyugalmazott tanára) legújabb esszé-, kritika- és tanulmánykötete: *A lélek hossza* (Gondolat Kiadó, 2020) az emberiség történetének egy rendkívüli időszakában látott napvilágot. Egy biológiai világháború (a koronavírus-járvány), a globalizáció mérhetetlen térhódítása, a digitális forradalom még kiszámíthatatlan következményei, a végzetesnek tűnő kulturális és morális értékvesztés és a gazdasági, civilizációs krízis kellős közepén. A kortárs magyar filozófusok közül Tallár Ferenc, Kovács Gábor, valamint a vallástörténészek is megkonfittották a vészharangot: „*Apokalipszis most? Vagy valami más?*” (Kontra-poszt vita a Literán, 2021 márciusában)

Kész Orsolya az ÉS 2021. 03. 26-i számában reflektált *A kulturális iparágak, kánonok és filterbuborékok* c. tanulmánykötetre (Typotex Kiadó, Bp., 2020), elemezve az online nyilvánosság és a közösségi média irodalomra, műkritikára, illetve magának a kánonképzésnek a folyamatára tett

hatását. Állítása szerint a kritikai szerep változását a „kritikai beszéd közegének a módosulása” okozza, a laikus és a professzionális vélemények nyilvános megjelenésével. A cikkíró leszögezi: „[a]z világos, hogy túl kell lépni a magas és elitkultúra, illetve a populáris és tömegkultúra klasszikus szembeállításán”. A digitális hálózatosságnak már most meghatározó szerepe van a kanonizációban is.

Radnóti Sándor Krasznahorkai legújabb könyve (*Herscht*) kapcsán (a szerzővel egyetértésben) még messzebbre jut: a világ apokaliptikus romlása, pusztulása, összeomlása nyomán már nincs is helye a magas művészetnek, amely Krasznahorkai szerint képes lenne vigaszt nyújtani az emberiségnek. (Revizor online)

Gács Anna pedig *A vágy, hogy meghatódjunk* c. könyvében (Magvető, 2020) „az intergalaktikus területekben” már „60 textuális és vizuális műfajra” utal. A digitális kultúra forradalma az emberiségre nézve beláthatatlan változásokkal járhat.

De forradalmi változás van az ember természetes neme és a társadalmi nemek vonatkozásában is, a genderideológia felborzolta a kedélyeket.

A Facebook-léttel a „legszemélyesebb gesztusaink néhány nagytökésnek termelnek hasznót”, eltűnik a határ a magánvaló és a publikus között, „titoktalanodik minden, ami az ember lényege”, állítja G. István László költő (Litera, 2021. 04.13), a „testi kontaktusok alapszöveibe beférkőzik a szorongás”.

Mindez nagymérvű paradigmaváltást eredményezhet a kultúrszférában, s akár sokkoló módosulást a hagyományörzés vonatkozásában, a minőség devalválódásában is. Ennek sajnálatos jelei már kézzelfoghatóak: többek között a hazai oktatásban a világos történelmi tudat nélkül és értékzavarral felnevelkedett ifjúság (még az egyetemen tanuló értelmiségiek is) arcpírító ismeretkáossal rendelkeznek. A Corvinus Egyetem professzora, Szilvássy István felmérést végzett hallgatói körében, és szégyenteljes eredmények születtek: a diákok összekeverték Petőfi és József Attila arcképét, A Pál utcai fiúk szerzőjeként Gárdonyi Gézárt jelölték meg, Szinyei Merse Pál Majálisa szerintük a Pán európai piknik...

Korunkban a szekularizáció is oly mértékű, hogy tömegek a metafizikát ab ovo érvénytelen vagy értelmetlenül üres fogalomnak állítják be. Eljuthatunk oda, hogy félve vesszük kézbe Földényi F. László *A melankólia dicsérete* c. nagyszerű könyvét, mert a szerző szót mer ejteni a „vertikális honvágyról” (a kifejezés a nemrég elhunyt lengyel költőtől, A.

Zagajewskitől származik), mert hogy az anakronisztikusan hangzik egy olyan világban, amely kizárólag „horizontális vágyakat gerjeszt”.

De idézhetjük magát Tözsér Árpádot is, aki Naplójában Vörösmarty *A vén cigány c.* versén elmélkedve jut a következőkre: a vers „a világpusztulás és a világujjászületés óhajtása. - Az ember

kétlábú tollatlan állat, az ember metafizikus állat, az ember puskás állat – a jelzők az időben változnak, az állat-minősítés marad. Én is megtoldom egy mai jelzővel a sort: az ember számítógépes állat. Felzabálta a természetes életterét, a földet, a természetet, a kozmoszt, a saját lelkét, sőt az Istent is kirágta az égből, s most nem tud hová menekülni. Megteremtette hát magának a computert, a cyber-tért, a szimulakrumot: a meneküléslehetőség látszatát. Mi ez, ha nem tömény romantika? Csakhogy ebbe a romantikába bele lehet halni. S nincs belőle feltámadás”. (*Érzékek csöcseléke*, 176.)

A szerző új tanulmánykötete utolsó írásában (még 2013-ban) szinte profetikusan előrejelezte (ott elsősorban a nemzetállamokra nézve) a jelenkori globalitás veszélyeit. Kérdés, nem tűnik-e anakronisztikusnak az, hogy az író a hagyományszálakat kézben kívánja tartani a tradíciótól viharos gyorsasággal távolodó korunkban? Illetve helyénvaló-e, hogy a kötet kánonképző célt is szolgál egy érték fosztottá torzuló világban?

Ijesztően távolinak, mondhatnám egészen „békebelinek” tetszhet az ÉS 2020. október 2-i számában a 85 éves Tözsérről készült Szalay Zoltán beszélgetés, melyben (többek között) „a gondolati líra hiányáról”, az „elhazudott transzcendenciáról” esik szó. Mégis minden tiszteletünk a szerzőé, aki meglévő szkepszise ellenére tudatában van annak, hogy létezik az „agnoszticizmus kegyelme is: a „Jóbé, hogy a Teremtő és teremtett világa etikai-ontológiai alapszövege (G. István László szerint) összemérhetetlen”. És a sötétség világbírói ellenében, az Új Világrend küszöbén is állhatatosan kérdez rá a lét egészére, kutatja a mélystruktúrákat a kozmikus otthontalanság korában.

Tözsér *Struktúrák c.* nagyívű bölcséleti költeménye (ÉS, 2021. febr. 19) is ezt példázza. A vers kifutásában rámutat arra, hogy a természeti világ még hű a számára adott törvényekhez, csak az ember sülyedt a legképtelenebb mélységekbe. A filozófiai és irodalomelméleti asszociációkban gazdag vers könnyed humorral zárul: „[n]os, Lévi-Strauss úr,/ ott, a bakon, útban vissza az őserdők-/be, s' il vous plait, csapjon a lovak közé!”

Ez az a minőség, ami visszaadhatja számunkra a tág látókörű és értelmező munkálkodás szükségességének megingott hitét és hitelét. Teljesen jogos volt Esterházy P. főhajtása és Tözsér kánonba emelése egy korábbi, a Leviticus c. verseskötet kapcsán. „Tözsér eljutott egy könnyű, elegáns versbeszédhez, amely mintha maga volna a szabadság. Legalábbis az olvasónak az az érzése, hogy ez a költő bármit szóba tud hozni.” (*A szabadság nehéz mámore*, 289.o.) A *Struktúrák* után nem tűnik romantikus képzelgésnek, hogy – ha nem is az ember által, legfeljebb közvetetten, de – lesz egyetemes rendteremtés. A vers önreflexió is, válasz arra a kételyre, hogy joga van-e egy alkotónak védelmébe venni egy eszményt, a konkrétól eltávolodása révén is.

Paradoxonnak látszhat, hogy *A lélek hossza* Tözsér Árpád talán legszemélyesebb műve, annak ellenére, hogy a kötetbe egybegyűjtött vegyes műfajú írások (esszék, recenziók, tanulmányok, laudációk és nekrológok) középpontjában mindig valaki más áll: egy író, költő vagy szerkesztő, a szerző számára fontos személy. Tözsér személyes többlete, intellektusa és szellemi igényességének súlya az, ami megemeli, az alkalom fölé emeli az írásban elemzettek, magyarázatot adva arra, miért éppen ők/azok jelentik Tözsér magánkánonját. Innen világlik ki, miért is tér vissza évtizedek múltán is például Illyéshez, Z. Herberthez, magához a közép-európai szellem eszméjéhez, mert miközben szemléljük, és részesei vagyunk a szellemi önmozgásnak, formálódik ki előttünk egyre jobban Tözsér Árpád alkotói önarcképe is, nyer nyomatékot a kulturális örökség védelmének létjogosultsága.

Tózsér nagyon tudatos szerző, és olvasóit sem hagyja homályban, már a könyv hátoldalán eligazítást ad számunkra. Mellesleg erre nagy szükség is van, hogy ne bolyongjunk tévóvázva az egyes írások évszámainak labirintusában. Így az olvasást – a szerző Lengyel Péterről szóló cikkében megvallott rossz szokása szerint – mindenképpen hátulról, a kötetborító hátsó oldalán kell kezdenünk, jelen esetben ez elengedhetetlen.

A cím is, *A lélek hossza* a címlapon értelmezést nyer: 24 fotó, alkotói portrék, a kötetben róluk, életművükről, a hagyománytörténelemről, az irodalom alapszövegéről, a lelki-szellemi létmozgásról lesz szó.

A tanulmánykötet szerkezete követi a *Milétoszi kumisz* c. (2004) esszékötetét, ugyanúgy négy részből áll. I. Költészet, II. Próza, III. Köszöntések és végső tiszteletadás, IV. Vegyes műfajban. A ciklusbeosztások alapján tekintjük át a kötetet, fő szempontunk: kinyomozni az új információkat, a friss szerzői meglátásokat, az esetleges korrekciókat, kritikákat, az önkritikát.

Az I. ciklus 13 írásának tárgya a líra. A szerző elsőként egy előadásban a berögzült hamis József Attila-képet igyekszik korszerűsíteni. Keményen bírálja a szlovákiai magyar írókban még 2005-ben is élő leegyszerűsítő felfogást. A költő születésének 100. évfordulójára kiadott tanulmánykötet csaknem kétharmadában J. A. a proletárköltő szoborrá merevedett alakjaként rögzült.

Közben Tózsér polemizál a Kulcsár Szabó Ernő-féle kritikai iskola egyik alaptételével, az életművek alkotói biografikus megközelítésének szükséges vagy szükségtelen voltáról. És utal egyéb J.A.- tanulmányokra; szemlézgetéseivel szinte észrevétlenül bevezeti az olvasókat a referenciális olvasás rejtelmeibe. Főképp a Cselényi-montázs, a Vida Gergely *Na, JA!*, és Kovács András Ferenc egy József A.-parafrazisának elemzése során tágítja az értelmezői horizontot. (Szerencsére a J.A.- kutatás Veres András és Tverdota György révén napjainkban egyre sokrétűbb és pontosabb, erről tanúskodik Tverdota ÉS-ben megjelent (2021. 04. 10.) szakmai publicisztikája is, melyben a sok port kavart J. A.-nak tulajdonított *Edit* c. „vers” hitelességét vonja kétségbe.)

Ebbe az I. ciklusba azért került be Illyés Gyula és Weöres Sándor, mert Tózsér szerint ezek a költők mintha kicsúsztak volna a magyar irodalmi kánonból. Ezen lehetne vitatkozni, hiszen valamilyen formában (iskolai tananyag, színházi, zenei élet, átiratok) szellemiségük rendületlenül jelen van. Az 1993-as *Költő felelj!* c. Illyésről szóló tanulmánykötetben sokoldalú megközelítéssel olvashatunk a szerző munkásságáról, illetve 2016-ban megjelent a költő lánya által előkészített hagyatéki *1956-os Napló*, vagy megemlíthetjük azt is, hogy Ferencz Győző az *Egy mondat a zsarnokságról* c. verset beemelte *A magyar költészeti antológiába*, valamint Illyés-allúzióként nemrég vált híressé Markó Béla: *Egy mondat a szabadságról* c. verse. Illyés még a köztudatban is benne él, egyes mondatait szállóigeeként szokták emlegetni, mint például azt, hogy (szabadon idézve) nem az a fontos, fiam, honnan jössz, hanem hogy hová tartasz.

Weöres életművével is hasonló a helyzet. Bár nagyon régen, 1983-ban jelent meg Kenyeres Zoltán *Tündérsíp* c. monográfiája (ugyanabban az évben magam is írtam egy kisebb tanulmányt: *Protohomo* címmel a Diakóniába), de elég rákeresni a gazdag Weöres-szakirodalomra, és nyomon követni a verseiből készült különböző feldolgozásokat, hogy lássuk, költészete élő napjainkban is. Mert hogy (és ezt már Tózsér jegyzi meg): „W. S. kisajátíthatatlan, urbánus is, népi is, vallomások is, gondolati is, személyes és objektív is”.(39) Nem beszélve Weöres műfordítói munkásságáról, melyről legutóbb Nadasdy Ádám emlékezett meg: *Weöres S.: Dante-kísérlete* címmel. (Jelenkor, 2021/április)

Persze lenne okunk szomorkodni például Füst Milán, Déry, Krúdy..., a sort folytathatnánk, „mellőzöttsége” miatt is. De inkább tekintsünk ezt a bőség zavarának, a magyar szépirodalom mérhetetlen gazdagságának.

Az I. rész talán legkiválóbb érvelő esszéje a kötet címadó írása, *A lélek hossza*, melynek címe Radnóti Miklós *Levél a hitveshez* c. versének egy sorából származik. Tózsér újszerű megállapítása, hogy a Bori notesz tíz versét ciklusként is felfoghatjuk. Megjegyzi, hogy erre kezdeményezést már Ferencz Győző is tett, de „az összeolvasást végül nem végezte el”. Tózsér most ténylegesen bebizonyítja, hogy nem pusztán „szerelmes versről” van szó, ahogy eddig besorolták, hanem Proust („az elveszett idő keresése”) és Hölderlin: *Emlékezés* c. költeményének idő-variánsait egybevetve előttünk áll „a pillanatnyi tapasztalataink jövő-szemponitú újramodellezése”. (33) Tózsér ezzel a meglátással világirodalmi kontextusba helyezte ezt a költeményt, túllépve Vas István és Lator László vizsgálódásain is. A cikk vége a Radnóti név eredetére nézve is szolgál új adalékkal. (38)

Tózsér Árpád korábban *A nem létező tárgy tanulmányozása* c. esszékötetében (1999) már hódolt Zbigniew Herbertnek, a lengyel költőnek, akinek munkásságában megtestesülni látja a „közép-európai kulturális örökséget”. Most anekdotákkal rajzolja meg (mindenki számára tanulságul) a másik lengyel szerző, C. Milosz és Herbert barátságát, eltávolodását, majd kibékülésüket.

Tózsér ebben a kötetében két írást is szentel a cseh író, Bohumil Hrabal emlékének, egyet a költőnek, a másikat a prózaírónak. Ez külön öröm számomra, mivel magam is (Esterházyhoz hasonlóan > lásd a *Hrabal-könyvből* vett idézetet a 146. oldalon) szinte „belehrabalodtam” a cseh szerző alkotásaiba, én épp azért, amit Tózsér szemére vet a magyar kritikusoknak, nevezetesen, hogy nem hangsúlyozták: Hrabal „az epika tengelyére vetíti a lírát”. (52) (Nos, épp erre utalóan 2014-ben *A profanitás és szakralitás B. Hrabal költői prózájában* címmel jelent meg a témáról írásom a VUM-ban.)

A hrabali prózanyelvvel és ábrázolásmóddal kapcsolatosan a *Hogyan került Hrabal a Gödel-tételbe* címmel olvashatunk kritikai meglátásokat, Esterházyval történő újszerű egybevetéseket. Tózsér szerint „Hrabal nem ironikus író”, ahogy állítják róla a kritikusok. Ebben van igazság, de az tagadhatatlan, hogy egyfajta groteszk báj lengi be az ő tragikomikus világábrázolását.

A továbbiakban Milan Rúfusról, a misztikus realista szlovák költőről olvashatunk, ez a szerző Budapesten, a PIM-ben elhangzott előadásának írott anyaga. Tózsér úgy véli, hogy a magyar közönség kevésbé ismeri a költőt, mivel a „posztmodern kritika Prokrasztészágyába” az ő költészetének „transzcendens kiterjedései nem férnek bele”. (57) Akkor mit szólunk most, 2021-ben, mai értelmezők, ha már korábban Esterházy rámutatott arra (a bizonyos) *Márk változatban*, hogy a posztmodern utáni paradigma és formanyelve, s maga a kritikai szemléletmód is túlhaladott?

A *Kányádi Sándor 75* c. műelemző értekezésében a *Sörény és koponya* c. kötet kritikusait is meginti a szerző, mondván, hogy a valóság és fikció tárgykörében még mindig nem képesek eligazodni, majd bölcs humorral értelmezi a költeményt. Ez a tanáros perfekcionizmus végig jelen van a kötetben, akár önreflexióként, önkorrekcióként is, ha szükséges.

Tózsér több alkalommal utal arra, hogy „egymáshoz közel álló költőkkel, írókkal gyakran megesik, hogy társaikról azt írják meg, amit tulajdonképpen saját magukról gondolnak”. (92) Ez történik Kőrösi Imre, Várady Szabolcs és Jozef Tancer esetében is. Várady Sz. *Rejtett kijárat* c. művével Werk-könyv jellege miatt szimpatizál, mert az a „maga üdítő sokféleségében élvezetes, izgalmas történő, s állandóan önmagát vizsgáló” irodalom. (78) Ahogy a Várady-vers készülődik önmaga megírásához, a játékos, önironikus, grammatikai én-teremtésével valóban lenyűgöző az olvasó számára is.

Tózsér Árpád egyéniségének adekvát megnyilatkozási módja a Naplóírás. Önvallomásként a *Görbe gríz* c. írásába, mely naplókülönnyomat Tolnai Ottó művészetének boncolásához, a következőket idézi be egyik Naplójából: „[m]icsoda fegyver van a kezemben, ha naplót írok! Napközben a lét zebraján futó ijedt pocok, esett ember vagyok, de

este, egyedül a papírral (...) cézárként ítélkezhetek elevenek és holtak, jó írók rossz írók fölött”. Ezután Tolnai szerzteágazó, csapongó szóépítményvilágát tüpontosággal méri be, hasonlítja össze Parti Nagy Lajos (a *Költő disznósírból* c. interjúkötet kérdezőjének) költészetével. Mindkettő „egyetemes: bármiről szólnak, valamiféle teljes tudás működik bennük. De Tolnai tudása spontán és világ(élmény)szerű, Parti Nagyé tudatos és szöveg(élmény)szerű”. (98) Tolnai esetében Tózsér fájlalja, hogy a szintén kisebbségi (vajdasági) író „vidéki Orpheuszként” kezelik a kánonképzők.

A Borbély Szilárdról írott, s 2006-ban a *Romboid* c. szlovák folyóiratban megjelent rövid recenzióval van egy kis gondunk. Ha a szerző a szlovák olvasóknak szánta, akkor talán az elhallgatás diszkrécióján felül kellett volna emelkednie, világossá kellett volna tenni a *Halotti pompa* keletkezésének hátterét, Borbély Sz. szüleinek bestiális meggyilkolását, meggyalázását. Ennek ismeretében érthetőbb, és mindenképpen tündökletesebb lenne az a nyelvi zsenialitás, amit Borbély Sz. felmutatott e kötet verseiben, bebizonyítva, hogy igenis lehet korunkban is Közép-Európában, idézőjel nélkül írni a halálról, a szenvedésről, a reményről, az áhítatról, a szeretetről, a vágyról. Ugyanis Tózsér ezt hiányolja korunk lírájából. (Fájdalmunkra, aki ezt a nyelvet létrehozta, 2014 óta már nincs közöttünk.)

Kiváló tanulmány Lövetei László (a Székelyföld főszerkesztője) *Két szék között* c. verseskötetéről szóló írás. Míg a korábbi recepciók rendre a rákbetegségben élő költő verseit „halálversekként” (105) értelmezték, addig Tózsér szerint a „halál és a betegség fogalmakat (a személyi érintettség ellenére is) valami más (általában a passzivitás, a sztoikus szemlélődés, a dolgok folyásába való belenyugvás) metaforájaként használja a költő. „Korközérzeti líra”, amely

korunk „emblematis kórjának, a ráknak mint létmódnak a szenttelen, tárgyilagos megjelenítődése”. (106) Tózsér saját véleményét Susan Sontag *A betegség mint metafora* c. művének állításával támogatja meg. Végül idézi a költő egy versének befejező önironikus sorát:

„Nincs hátra más, mint a semmittevés - / ez az én munkám? És nem is kevés”. (113)

A *Racionális homály* c. esszé Kőrizs Imre költő-műfordító költészetét világítja meg, a lényegre tapintva a következőképpen: „[a]nnak a rejtélyes-orfikus homálnak a megképzése folyik, mint mondjuk a Mallarmé-versekben, csak míg ott elsősorban az elliptikusság, a kihagyások adják a homályt, Kőrizs verseiben éppen fordítva: az ismeretek túlcsondulása takarja el az egyetlen jelentést, s nyit utat a vers természetes többértelműségének”. (114) Nem áll távol ez a költészetfelfogás Tózsértől sem, mint írja: „magam is hasonlóképpen, a vers eszközeivel akarom belakni a tudományok, kultúrák, civilizációk sok ezer éves és jelen világát”. Ugyanakkor az „ontolibikóka” (*Fél-nóta*) mestere hangot ad hiányérzetének is: hiányolja Kőrizs alkotói gyakorlatában a léteérdekeltséget.

A *lélek hossza* c. kötet csaknem felét tették ki a költészetéről szóló elemzések, ami érthető, lévén maga a szerző is elsősorban költő, mindamelllett esszéíró és kritikus is.

A II. ciklusban a prózai művek vizsgálata történik. Fő szempontunk most is az, mi újat fedez fel (fedeztet fel az olvasóval) Tózsér, illetve önkritikája során milyen helyesbítéseket végez. Ennek és talán az egész kötetnek legpregnánsabb szövegalakítása az *Ottlik Géza 100* hommage. Leginkább itt figyelhető meg a tózséri szellemiség önmozgása, ahogy palimpszesztszerűen írónak egymásra és egymásba az e témában különböző időpontokban megjelent saját írások. Az első még 1992-ből, a Magyar Naplóból való, majd ez bekerült az 1999-es *A nem létező tárgy tanulmányozása* c. kötetbe, ezt követően – némi módosulással – a 2004-es *Milétoszi kumiszba*, és 2012-ben a *Faustus Pozsonyban* c. (kevésbé reflektált) kötetbe. Onnan pedig ide. Szellemi oknyomozás során tisztul ki az olvasóban is a szerzőben formálódó Ottlik-kép. A Musil - Ottlik párhuzamból kiviláglik, hogy Musilnél (*Törless iskolaévei*) hiányzik a keresztény-emberi tényező, míg Ottliknak minden művében „van valami mérsékelt, visszafogott metafizika”. (131) Szófejtés nyomán megtudjuk, hogy a

protestáns Ottlik felmenői a 15. sz.-ban a cseh huszitákkal kerültek a Felvidékre, a nevük az „Otlk”=cölöp szóból származik, így „tartópillére ő a magyar irodalomnak”. Az Iskola a határon, a Hajnali háztetők és a Buda c. regények Tőzsér szerint „intermediális szellemi kalandként” trilógiának tekinthetők. Érdeemes végigkövetni ennek okfejtését is.

Tőzsér önmagát „könyvembernek” tartja, az ő egyik hapax legomenonja a „mitogramma” szakszó, mely olvasmányélményen alapuló referenciákból összeálló mítoszesszencia, melynek lényege, hogy az újramondás által is megőrzi transzcendens karakterét. Ez az önreflexiós újrírás „megszenvedett önismeret, kivételes tünemény” - írta róla egykor Domokos Mátyás a Holmiban.

Igen, „[n]umen adest”, a szellem jelen van, mondhatjuk mi is, ahogy haladunk tovább a kötetben, olvasva a Lengyel Péter *Cseréptörés* c. regényéről szóló fejtegetéseket, Heller Ágnessel folytatott belső vitáját.

A szellemi jelenlét tapintható ki a Mohai V. Lajos prózakönyvéhez írt margóbejegyzésekből is: M. V. L. abban különbözik mestereitől, a közép-európai írótól, hogy „elbeszélője mindig dialogikus, kérdő és válaszoló” (149), míg amazok (a tőzséri fanyar humorral szólva) „mintha Freud kanapéján fekvé” írják műveiket, „monologizálnak”. És nem akárhogyan állapítja meg ezt Tőzsér.

A *Megoldódó nyelvek* c. recenziójával a szerző bevezeti az olvasót a szlovákiai magyar kisebbség létproblémáiba. A *lélek hossza* c. kötet hamarabb jelent meg, mint a Tőzsér Árpáddal a Litera Privát Trianon c. interjúorozatában 2020. decemberében készült beszélgetés. Így míg a kötetben Jozef Tancer 2016-os *Megoldott nyelvek* és a 2002-es Samko Tále két regénye nyomán ekképp elmélkedik a benesi dekrétumok miatti kilátástalan helyzetről: „ a magyarok megjelenítése, beszéltetése elsősorban groteszk, lekezelő, negatív” módon történt, és még 2000 táján is a „szlovák

nyelvi kommunikációban a magyarok szlovákiai létéről beszélni csak negatív beállítással volt ajánlatos és lehetséges” (156), addig a Litera-interjúban Tőzsér (a megbékélés egyfajta gesztusaként) már Trianon pozitív hozadékát emeli ki. Mégpedig a szlovák-magyar kétnyelvűség nyereségét. Ez a jó értelemben vett multikulturalitás lehetne az alapja az „idegen hatások termékenyebb abszorbeálásának”, valamint általa „véget lehetne vetni (Tőzsér fájó pontja) Budapest kánoncsináló hatalmának, saját kánonjába való bezártságának”. Ő a „szlovákiai magyar irodalmat minden irányban teljesen nyitott szellemi potenciálként” tudná elképzelni. Úgy véli, hogy sok tekintetben még Közép-Európa lépcsőjét se léptük meg. Az egykori etnikai tisztogatás erkölcsi botránya még ma is tabu, alig van szépirodalmi megjelenítése: talán Szomolai Tibor: *Felvidéki saga* c. könyvét említhetjük, illetve Boldizsár Iván: *Don-Buda-Párizsát*, egyébként szinte fehér hollónak számít Fetykó Judit *Berti meg azok a dolgok...* c. józan látásmódú realista családregénye, amely a kitelepítések utáni időszakból tekint vissza a történelmi múltra, elkerülve a hamis mítoszokat. (Kossuth Kiadó. 2018)

A felvidéki születésű, mártírhalált halt magyar politikus, újságíró, gróf Esterházy János (1901-1957) is bekerült a kötetbe, Molnár Imre történész róla írott monográfiája révén. (Egyébként születésének 120. évfordulója kapcsán a V4-k emlékévként nyilvánították az idei évet.) A gróf rehabilitálása szlovák részről csak 2011-ben történt meg. Tőzsér jó érzékkel emel be anekdotikus részleteket Esterházy J. és A. Szoltsenyicin moszkvai közös börtöncellai pillanatképeiből.

A III. ciklus darabjaiban (laudációk, köszöntések, nekrológok) a szerző zömében olyan alkotókat, művelődésszervezőket mutat be, és emel át a magánkánonjába, akik nem tartoznak szorosan a magyar egyetemes kánonba. Kivéve a sorkezdő *Esti Pétert*, akit 60. születésnapján egy posztmodern stílusparódiával köszönt, és Bertók Lászlót, akit a 70.-en laudál. Sajnos már mindkettejük nekrológiát is megírták, (Bertókról a Jelenkor 2020 októberi és decemberi számában olvashatunk megemlékezéseket; Tőzsér lekéselt a költő portréjának

megrajzolásáról, holott tervezte.) Ugyanakkor lényeglátására vall két dolog hangsúlyozása a bertóki lírát illetően: „hogyan áradhat erős déli fény B. L. zaklatott, csaknem balladisztikusan szaggatott versmondataiból, elliptikus szonettjeiből”; illetve „hogyan lehet a B.-verseknek metafizikai kiterjedésük?” (176) A titok a magyar délvidék mediterrán jellegében (is) rejlik.

Anekdotázó személyesség, morális megítélés és esztétikai tisztánlátás jellemzi a négy Lászlóról (Koncsol, Cselényi, Dobos, Tóth) írottakat. Az Irodalmi Szemle szerkesztésében munkatársak is voltak, közép-európai koncepciójuknak köszönhetően 1968 táján már formálódott is az eredménye: a prágai Plámen, a katowicei Poglodi, a magyar Kortárs és a kolozsvári Korunk folyóirattal egy közös eszme mentén épülő munkaterv. De a '68-as események ezt a folyamatot befagyasztották.

A 70 éves Cselényi L. köszöntésekor kiemeli az életmű fő jellemzőjét, mely szerint „szinte minden kor reprezentatív tudása, műveltségi anyaga, életérzése megtalálható benne” .Verseinek „számos átírata révén előállt egy hipertext, egy kiber-nagytörténet”. (188)

Grendel Lajos nevére még az átlag magyar olvasó is felkapja a fejét, mert ahogy volt Hrabal-őrület, úgy volt Grendel-mánia is (részemről mindenképpen). Az Abszurdisztán (=Szlovákia) és New Hont (=Léva) irodalomba emelése, a nyelvi rendszerváltás az ő nevéhez (is!) fűződik. Tözsér két írást is szentel Grendelnek, a második sajnos már nekrológ. Grendelt méltán veszi védelmébe Kulcsár Szabó E. állításával szemben, mert hogy Grendel nem az „új regényformáknak a küszöbéig jutott el”, hanem az „maga a pazarul berendezett komplett szöveg-világ-épület!” (189) Ebben teljes mértékben egyetértek Tözsérral.

A nekrológ nem igazán Tözsér műfaja, a Naplóiban is szűkszavúan általában csak annyit szokott írni, hogy „Isten nyugosztalja!” (az illetőt), még ha az Balassa Péter is, igaz, nála meg is indokolja ezt a szűkmarkúságot. Valójában hangnemében kicsit szikár a Dobos Lászlóról való megemlékezés is, bár hangsúlyozza az írónak a művelődésszervezésben játszott óriási szerepét. „Ő volt a szlovákiai magyar irodalom legnagyobb formátumú vállalkozója, a fél szlovákiai magyar irodalom munkaadója”. A Madách Könyvkiadó működtetésével évente száz könyvet is megjelentetett, közvetítette a cseh és szlovák irodalom alkotásait a magyaroknak. Tulajdonképpen itt rajtunk a sor, hogy mindezt kellőképpen értékelni tudjuk.

Kötetben itt jelenik meg először a Tóth Lászlóhoz írott két laudáció (a 70. születésnapra és egy díjhoz). Ez a műfaj adekvát a kritikus Tözsér számára, alkalmat teremt az értékítéletre, intellektusa fokozottabb megnyilvánulására. A pozsonyi díjátadón rendkívül szellemesen vezette fel a szlovák közönségnek a már közel húsz éve Magyarországra „emigrálni kényszerült” költőt, utalva arra, hogy ő Jan Ondrus szlovák költő magyar fordítója. Ezzel meghódította Tóth számára a közönséget.

A III. ciklus a 70 éves Tiszatáj és az 50 éves Forrás c. folyóiratok köszöntésével zárul. Mindkettő figyelmes olvasást érdemel. A *Mitteleuropa: Traum oder Trauma* cím (itt jegyezzük meg, hogy Tözsér címadásai perfektek!) utal arra, hogy a szerző már túljutott a Mittel-versek korszakán, amelyek a kiábrándulásról tanúskodtak. (Újabb megjegyzés: aki szeretne elmélyedni Tözsér lírájában, az Pécsi Gyöngyi és Németh Zoltán monográfiája segítségével megteheti, illetve a www.irodalmiszemle.hu-n Fónod Zoltán alapos elemzésére keressen rá, s mivel mindezek a 2010 előtti időszakot rögzítik, ezért egy záró megállapítás: kb. 2007-től, a *Légyökerektől* újabb változás állt be e költészetben, a *Csatavirág lét-dalokat*, a *Fél nótát* erősebb létérdekeltség jellemzi, e líra ontológiai attitűddel mélyült.)

A kötet záró, IV. ciklusa öt igen fajsúlyos írást tartalmaz, a szerzőt leginkább izgató kérdéskörrel. Reményi József Tamás az *Euphorbosz* c. verseskötet végére csatolt recenziók egyikében a következőket írja: Tözsérnél „működik egy akarat, egy keserves humorral kontrollált művészi-gondolkodói program, amely nála minden münemben és műfajban arra irányul, hogy életben tartsa a közös kulturális emlékezetet mifelénk, ahol csak a hiányokkal szembesülünk. Ezt a nem létező, de nélkülözhetetlen „tárgyat” nevezi ő közép-európai

szellemnek, s a kortárs költők rajzolta kollektív térképbe rajzolja bele a maga objektumait”. (423)

Tózsér már 1997-ben a Tiszatájban kijelölte ezt a problémakört, majd 1999-ben sokkal líraiban, szerepjátékként tovább görgette a kérdést a *Történetek Mittel úrról és a kék füzetéről* c. tanulmányában, most pedig *Az Északi Génius metamorfózisai* címmel elmélkedik ugyanerről. Tulajdonképpen Hamvas Béla *Öt géniusz* c. esszéje nyomán tekinti át az író a közép-európai régiókat, égtájanként az irodalom szellemi mozgását. A közben eltelt idő és történelmi távlat fényében több ponton kiigazítja Hamvas meglátásait, hogy bizonyítékok nyerjen arra nézve, hogy „az általunk sokszor csak a provincializmus szinonímájaként értelmezett regionalizmus általánosabb értékke, sőt irodalmi minőséggé emelhető”. (221)

A gömörpéterfalai kisebbségből az egyetemes magyar irodalomba érkezés örök dilemmáját fogalmazta meg ezzel, amiről korábban *A kifordított ember* c. Naplójában így írt: „szülőföldem (...)

az én Auschwitzom. Ott pusztult el néhány év alatt az egész családom, ott szervesült belém egy olyan pokoli fóbia, amely lelkemet egész életemre megnyomorította (...), ott az igazság sokszor az erőszakkal egyenlő. S a fizikailag gyenge egyén túlélése csak az értelem, az ész metafizikai csavarjai, s igen, akár cselei (Hegel) által lehetséges”. (141)

A *Hagyománytörténet 2013* c. esszéjében arra keresi a választ, hogy hol zökkent ki a felvidéki magyar irodalom ideje, akár az erdélyi vagy a vajdasági irodalmakhoz képest is. Egyértelműen a második világháború utáni csehszlovákiai politikai rezsimek intézkedéseiben talál rá feleletet: az értelmiségi létforma szándékolt „befagyasztásában”.

A gondolkör továbbírása, tágítása a *Klumpa* c. vitairat, hozzászólás a Szörös Kővitához. A szerző legszemélyesebb érzéseivel indul a gondolatmenet: „[ó], hányszor rúgtam már le a lábamról a szlovákiai magyar irodalom klumpáját, hogy az irodalom egyetemének szentélyébe léphessek, de az ördögfiak állandóan visszakötözik a lábamra az ormótlan jószágot”. (233) Azt vitatja, hogy az ottani irodalomnak van-e belső hagyománytörténete, illetve „hogyan érvényesülnek benne a kortárs magyar líra paradigmái”. (239) Majd hangot ad kételyének: egyáltalán van-e értelme még napjainkban „a nemzeti (sőt nemzetiségi) történelmi konstrukciónak, szintéziskísérleteknek”? (235) Végkövetkeztetése: „az irodalomban nem egymást kizáró, hanem párhuzamos igazságok léteznek”. (237) Ennek ellenére: „az irodalomtörténeteink zártak és kizárólagosak”- mutat rá a tényre. Ugyanakkor a rá jellemző fanyar humorral leszögezi, hogy „[a]z íróvá levés klumpán innen és túl történik” (234) – az ugyanis tehetségfüggő!

A kiválóan szerkesztett és intertextusokban gazdag kötet Dsida Jenő *Psalmus Hungaricus* c. versének újragondolásával zárul. Az *Európa, én nagy mesterem* jegyzetek a Korunk ankétjának margójára. Bár 2013-as keltezésű, rendkívül időszerű. Tózsér szintén ír az EU és a nemzeti identitás összehangolásának magántapasztalatáról. Majd idézi Szegedy Maszák Mihályt, aki szerint „át kell értelmezni a nemzeti hagyomány fogalmát, közelebb kerülve ezáltal a művelődés nemzetközi eszményéhez”. Tózsér erre így reflektál: „[á]rtértelezni lehet, de elvetni őket nem. (...) Anélkül nincs nép, nincs nemzet, de EU-közösség sincs”. (244) A végkövetkeztetése egészen profetikus, napjaink egyik legfontosabb problémája „[a] jelenkori globalitás úgy tűnik, képtelen együtt élni a hely, a kisebb közösségek, a nemzetek törekvéseivel; természetében van emezeknek a felörlése és elnyelése. És sokszor nem is kell nagyon erőlködni: a hely, elkedvetlenedve vagy meggyőzötve, vagy egyszerűen csak trendiből önként adja fel állásait, önmagát”. (247)

A *lélek hossza* c. kötet írásait az az állandó elégedetlenség (kétségbeesés) mozgatja, amelyről Förföldi Gábor az *Imágók* kapcsán azt írta, hogy „amikor Tózsér filozófiáról, irodalomról, történelmi tapasztalatról beszél, akkor képtelen elfojtani azt az érzést, hogy már mindent megpróbáltunk, és mégsem lett jobb”. (Tiszatáj, 2017) Ha ez valóban így van, ha az emberi erőfeszítés (akár az ész cseleivel is) kudarcot vallott, akkor jön el a ráhagyatkozás

ideje, mert az orfikus mitológia mellett egy másik „mitológiában” meg van írva, hogy „nem erővel és nem hatalommal, hanem az én Lelkemmel” mennek végbe a dolgok.

Tulajdonképpen a kötet asszociációkban rendkívül gazdag írásai is arról árulkodnak, hogy a külső és belső hagyománytörténeteket is a lelki-szellemi mozgás vezérli. A Tózsér Árpád-i életmű (műfajtekintet nélkül) folytonos változásban van, de egyetlen centrális kérdésben mégis állhatatos, változatlan: az értéknek, az igényességnek, az „esztétikai értelemben vett kategorikus imperatívusznak” való elkötelezettségében. Ezt Németh Zoltán a Tózsér-könyvében, *Az életmű mint irodalomtörténetben* (Kalligram, 2011) így fogalmazza meg a szerzőről: „[a]z esztétikai imperatívusznak” ez az írásról írásra „vonuló lélek vándorlása” az ő munkásságának „fundamentuma”. (160) Minden bizonnyal ennek a nagy formátumú tevékenységnek is az eredménye, hogy napjainkban (többek között) az Irodalmi Szemlében is találkozhatunk fiatal bemutatkozó szlovákiai írók alkotásaival. A hagyománytörténethez, az értékörzéshez és mentéshez *A lélek hossza* c. esszé-, és tanulmánykötet nagyban hozzájárult.

(Tózsér Árpád: *A lélek hossza*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2020)

Megj.: Vár Ucca Műhely 71. száma, 2021/1

Fotó: **FEIGE MÁRTA**

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

Európa

Kántor 70

Hol is ültünk épp? Európában.
Hol dohányfüst nincs, csak nagykabát van –

azaz volt. Azóta bezárt az a hely,
a bizonyos Európa. Kész röhej.

A galériára mentünk, ha nem is kétszáz lépcső, abból bármi sok,
főnt forgalomb, lent hangzavar, inkább a grádicsok.

Hátunknak ütődött egy-egy könyök, kabát,
de csak megtanulni élni a könyöklések korát.

Akkor pár hónapja hagyott el a szerelmem,
mesélhettem, te enyhe rosszallással a szemedben

megkérted a mellettünk ülőket, zajongtak-zörögtek,
hogy húzódnának arrébb. Így már jó? Köszönted.

Kávéztunk, sebbel-lobbal szavunkba vágva folyvást,
sorvégek, alanyiság, közélet. Orbán Ottó, a Kortárs,

a múltó idő, de hozzá semmi nosztalgia
csak amit az embernek meg kell tapasztalnia

mindenkor. Lírai vitáink, ugyan. Veréb
meg a bagoly. Fejeik közt negyven év.

Aztán fél évre rá a hírekben ez állt:
a bizonyos Európát ne keressék, bezárt.

Összefutni innentől hol lehetne veled?
Rendelőben (megtörtént!). Írók Boltja, emelet.

Egymásba futni alkalmanként, persze, nem épp kevés,
de hogy lehetne elég pár búcsú és megérkezés?

Mikor is legyen? Nézzük csak, most november, ősz.
Már csak egy hely kéne, ahová jókedvvel ülsz.

Hm.

Köztünk maradjon, de ha már a régit elhordták,
nyithatnánk valahol itt egy új, maszek Európát.

HOMLOKTÉR

BARANYI FERENC

Gyöngyhalász

Jóna Dávidnak ajánlva

Amíg kitart a levegőd, merülj csak!
Nemcsak sírod – eged lehet a mélység!
Ne bénítson tovább, hogy egyedül vagy
s hallod a tenger súlyos szívverését.

Ne bánd, hogy körbenyálaznak az algák
s cápák dermesztő vicsorát se bánjad,
irányodat konokul tartva add át
magad a kincses végzet áramának.

Mert minden gyöngyért lét a tét: haláloed
vállalhatóbb, mint az, hogy báva képpel
s üres marokkal buksz fel a vizekből.

S ha gyöngyragylóidat meg nem találod:
csitítsd az életöszönt, bárhogy érvel -
csakis tüdőd szétrobbanása ment föl.
(1990)

JÓNA DÁVID

Gyöngyhalász

Baranyi Ferencnek ajánlva

Jó kilencven másodperc a víz alatt:
a gyöngy apró fizetsége a mélynek,
átkozottul súlyos titka rátapadt
a minden-tenger sötét legmélyének.

Visszatartott és közös lélegzetünk
kincset keres újra csak lenn a mélyben,
közben az életünkért mi is küzdünk,
ólomnehéz merülés, semmi fényben.

Belehalni minden apró gyöngyért, és
igazat, valódit szólni, nagy dolog,
ha vérzünk, cápauszonyok köröznek

aztán mégis felbukkanunk: kilégzés,
s maradnak a vízen hagyott lábnyomok,
örökre a verseinkhez kötöznek.
(2019)

Baranyi Ferenc és Jóna Dávid *Gyöngyhalászok* c. közös kötetéből néhány vers és versválasz a *Homloktérben* a szerzők engedélyével.

HOMLOKTÉR

BARANYI FERENC

Nem könnyű

Ó nem könnyű szemébe vágni
a tudat józan igazát
jó cimborámnak, mikor éppen
énrám emeli poharát,
koccintó szívét falhoz vágni
és köszönteni idegent,
padlóra önteni az érzést
bizony nem könnyű, annyi szent.

És nem könnyű idős apámmal
hajnalba fülő esteken
kíméletesen elvitázni
világon, renden, istenen,
s szeretni, mert jó, csak kemény, mint
aminek hátán élt: a jég,
én túl vagyok korom határán,
ő koránál jóval idebb.

És nem könnyű nem-mel felelni,
mikor templomba hív anyám,
kifogást keresni féltő
szeretéssel, makogva tán,
tekintetét kerülni folyton
– ő nem hiszi, hogy nem hiszek –
örül suta mentségeimnek,
hogya valót ne tudja meg.

És nem könnyű ma még belátni
káromkodás nélkül, tudom,
hogya jövőt-futó paripánkkal
most rúgtatunk a félúton,
elhallgat a vak szitkozódás,
ha tovább látok az időn,
s nem szidom össze iparunkat,
hogya nincs három pár jó cipőm.
(1960)

JÓNA DÁVID

Tényleg nem könnyű

Baranyi Ferenc Nem könnyű című versére.

Befogta szemét a nyár egy pillanatra,
talán még könnye is hullott,
az égen néhány elszánt szürke felhő
keresztülzáguldott.
Akkor olvastalak, hogy nem könnyű.
És hidd el, én is tudom,
beleshetünk egy pillanatra hozzám is,
egy elképzelt kulcslyukon.

Apám hazajött a külföldi jóból,
ma fotelben ül és dühös jobbára,
a nappalijában még a tévéje is nikotinsárga.
Rajtam kéri számon a hazát,
én meg rajta, hogy hé, haló,
a jelen a múltból ered,
és zavaros, és szégyellnivaló.

Anyám is nehezen fogadta önálló létem,
ha fázott, mindig kabátot adott rám.
Benne egy és ugyanaz a hit és a természet,
a vallás és a természettudomány.
Féltett persze, ha nem is mindig jól,
mély és érzékeny volt, de ő is nevetett,
ha a plébános Nike cipője kilógott a
reverenda alól.

És hogy milyen lett ilyenformán a hit,
amiből hiányzik az imádat s a dogma?
A bizonyosság kényelmét szeretők többsége
egyből viszolyogna,
talán nincs is metszet, nincs
kompromisszum,
nem lehet közös akarat.
Az álszabadság megszelídítette,
és bemérezte a parancsszavakat.
(2020)

HOMLOKTÉR

BARANYI FERENC

Antikrisztus

Már nem vehetik tőlem el
a mozdulat dacos nyugalmát,
amellyel Évától az almát
tudatosan fogadtam el,
nem a kísértés vitt bele
az eredendő bűnbe minket,
csak már halálra keserített
az Isten cukros Édene.

Már nem vehetik tőlem el,
hogy meg nem szagatom ruhám, mert
a helyezkedő, stréber Ábelt
agyoncsapnám újból, ha kell,
s az égő Káin-bélyeget
örök rendjelként hordom immár,
hisz gyilkos indulataimnál
nagyobb bűn az, ha térdelek.

Már nem vehetik tőlem el,
hogy lázadó lator lehettem
Krisztustól balra a kereszten
s nem fogadtam az üdvöt el,
mikor a végső pillanat
megállt, hogy még imára fogjon,
de a káromlás volt a dolgom –
s én híven tettem dolgomat.
(1978)

JÓNA DÁVID

Ádám és Éva

Baranyi Ferenc Antikrisztus című versére.

Ádámot már sokszor citáltuk,
s lettünk bírái a jámbor ösztönlénynek,
a tárgyaláson ott volt Éva is persze,
s úgy nézett, mint akit épp lehülyéznek...

Hogy ő? Mint csábítások örök forrása? Kizárt!
Ádám volt, ki makacs volt és rámenős.
Ezért a mindenkori házasság projektért,
ő, mint az örök nő, biztos, hogy nem felelős.

Ádám, szegény, túrte, mit tehetne?
Ez már nem az az édeni álom.
Éva is terebélyes, öntudatos, undok,
egy folt csak az örökkévalóságon.

Az eredendő bűn már szóba sem kerül,
kit érdekel már a kezdet?
Mikor ott van a minden napi szó,
ami felsérthet, mi megsebezhet.

Minden háború, sérelmekre hivatkozik,
így lel önfelmentő igazságra,
Ádámig Éváig megyünk nap, mint nap vissza,
egy-egy olcsó önigazolásra.
(2020)

HOMLOKTÉR

BARANYI FERENC

Tompazöld

Bolond kedvem dunántúli árnyas erdőben maradt.
Most hiába vártok tőlem szívderítő songokat:
bolond kedvem dunántúli árnyas erdőben maradt.

Reményem is tompazöld már, mint az erdei moha,
megremeg az éjszakában, mint a szélcibálta fa,
megremeg az éjszakában és hív minden éjszaka.

Mit kiáltottál felém? Jaj, nem tudom már, kedvesem!
Kár, hogy a hatalmas erdő oly parányi volt nekem.
Mondd, mi történt, őzek őze, mért futottál messzire?
És mi történt énvelem, hogy nem várok már semmire?

Tollal sebzem szívemet csak, folyton verset vérzek én,
ahelyett, hogy erdőt járnék húshagyó kedd éjjelén,
nem tudom, hogy merre mentél, hol vadászod önmagad?

Szívemben a szomorúság úgy világít, mint a nap.
(1980)

JÓNA DÁVID

Fáradtarany

Baranyi Ferenc Tompazöld című versére.

Baranyival álmodt láttam, Baranyában erdőt jártam,
magasodtak a mondathegyek,
képzeletben körém guggolt
a papírerődök aranyában megfürdetett ősi Mecsek.
(egy szuszra...)

Az enyém nem tompazöld, inkább fáradt aranyszín volt:
a lombok, a törzsek, szinte minden,
méltóságos alkonyat hívott tetemre,
a még itt is hiú reményeimben.

Hívott, és magamra is hagyott,
igaz, ez a legtöbb, mit tehetett,
aranyszín bódulatomban
pázsitágyba fektetett.

Éjszakák teltek, s ugyanannyi nappal,
mikor egy tavat néztem, egy pocsolyát,
tetején gyűrött celofánlappal.

Nekem így is tó, nekem így is erdő,
és azzal a fáradt aranyszínnel,
amiért a lámpán is ott van a lámpaernyő,
a valóság ellen a verseiddel, a verseimmel.

Hisz erdőt teremtünk magunknak,
és hozzá tavat, szerelmet, reményt,
mi ívelt sorokat mutatunk,
míg mások fényképgyűjteményt.

Az ember mindig azt issza, amit beletölt,
és a döntésektől lesz az szép,
mondjuk, fáradtarany, vagy tompazöld,
vagy faltól falig tükörkép...

(2020)

HOMLOKTÉR

BARANYI FERENC

Remény

Mert éltem én oly korban is e földön,
mikor a bűnös büntudatot érzett,
a bunkó meg szégyenlősen leszegte
üres fejét – rossz volt hülyének lenni.
Ma szinte sikk. S nehéz bármit remélnem.
Azt még talán, hogy késő unokáink
arra ébrednek egyszer, hogy javakból
nemcsak pénzzel szerezhetőkre vágynak,
hanem szívekbe vermelt ősi kincsre,
melytől ködös korszakokkal korábban
két lábra állt a fáról földre pottyant
bozontos emlős, majd előre lépett.

S emberré válni újra kedvük támad.
(2014)

Finale

Ha elhagy, nem halok bele,
csak nem marad okom, hogy éljek.

Mindenem ő – s én mindene.
Mégsem maradhatok vele.

Árnyék leszek csak nélküle,
mit furcsamód a napsütés vet.
Ha elhagy, nem halok bele,
csak nem marad okom, hogy éljek.
(2014)

JÓNA DÁVID

Remény nélkül

Baranyi Ferenc Remény című versére.

Én sajnós nem éltem oly korban,
késői unokaként nekem már csak *ez* maradt,
s míg a hőssé tett bűnösök licitjét néztük a tévén,
a jövőnket lopták el ezalatt.

A gátlástalanság áldozatain térdel,
persze a töretlen fejlődésünk útján,
ha kell, orgyilkosokat bérel,
mázsás súlyok ülnek már a lelkek egyensúlyán.

Emberré válni
ma már nem jelent sokat,
példaként látom állhatatosságodat,
és azt nézem,
hogymeddig kellene visszamenni,
hogymivalami kis apró remény legyen,
mondjuk borsószemnyi.
(2020)

Finale?

Baranyi Ferenc Finale című versére.

Ha nem hagy el, behalsz,
áldozatát várod,
ellököd, de erősen tartja őt mámor-biztatásod,
mert a mindenek mindene mindenek felett,
az örök készenlét megtart,
még akkor is, ha fáraszt,
baldog hazugságokkal tele, de szeret,
és megkapod a választ:
megöl, imádkozik érted,
de reggelre feltámaszt.
(2020)

SZEGŐ JUDIT

Ember a kocsmapultnál

„Költő vagyok – mit érdekelne
engem a költészet maga?”
Ha valóság életre kelne,
az lenne igazság szava.

Szólna vágyról és szabadságról,
mit ember kérhet imában.
Mert fél, veszít s lemond magáról
kocsmapultnál egy vitában.

Egy pohár kell, mit újra megtölt.
Körbelengi vad kábulat,
és torz pofájú lesz az erkölcs,
ki tányér helyett vályút ad.

Hitelt nem kap, családjá már nincs.
Létét padokon tengeti.
Ebéd kukából valódi kincs.
Pénz, ha kap, bort vesz... kell neki...

Mocsokban tocsog a mély sárban.
Cipője rég` csak strandpapucs.
Nem fog meghalni fehér ágyban.
Tán` híd alatt, ha odajut.

Költő vagyok... itt vers nem segít.
Soraim meztelen szavak.
Hangos kiáltás tán` szembesít,
s a benne felsíró harag.

Az idézett rész József Attila *Ars poetica*
című versének első két sora.

Hajnali névsorolvasás

Névsorolvasást tart a szél.
Megzörget minden ablakot.
Kérdezi, hogy hal avagy él,
ki itt lakik, vagy itt lakott.

Válaszul pár függöny lebben.
Az, ki még élő, kitekint.
Új napot keres a csendben.
A holt megnyugvást idekint.

Rendeződnek fagyott percben,
mint élő, ki buszra szállna.
Sors kezében gyufa sercen...
Elég idő a halálra.

Kaotikus rend megindul.
Illeszkedik lét a mába.
Utcazajba csendként simul
tűnt félelem éjszakája.

KARAFFA GYULA

Pannoni dombok

ugyanúgy hullong a hó ma is a pannoni tájon
és tavasszal mandula virágzik a domboldalon
taljánföldről jött világcsavargó telepített
százötven hektárt e drága csemegét adó fákból
s alapozta meg vagyonát szegény magyarok közt
pénze odakünnre kerül „őstermelő” ő adót nem fizet
de körbeloholja a csürhe ha belép egy pannoni bálba

Egy merész mandulafácska

Nézem a tájat. Magyar ugar, mondhatnám magamnak,
ha amott, messze fenn a domboldalon nem látnék
virágba borulva egy merész mandulafácskát.
Óh, Janus, óh te kicsi fácska, óh, te Világ!
Hát semmi sem változik, csak az évek múlnak el?

Pannónia

Magyar tájat magyar ecsettel festeni szép dolog.
Ám, veszélyes is lehet, mert mást lát az a szem,
amelyik otthonát látja, ha szertetekint.
Jómagam is így látom honom, s kedves e látvány,
ha ugar, ha most romos, koszos is tán.
Adjon az Isten erőt s kitartást ahhoz nekünk,
hazánkat felépíteni, megtartani sikerüljön úgy,
hogy idegen szemnek is szép legyen Pannónia!

KARAFFA Gyula: *Tartozásaim gyűlnek...*, Nagyoroszi, 2015, Runner Média Kft

GÓSI VALI

fénytörés

ajándék ez az aranyló verőfény
amit ráadásként átutal az ősz még
az elmúlás-illatú mindszent haván
október huszonharmadikán délután
– sok lesz a napsütés ma már
sehol sem várható felhőátvonulás – üzeni
a tévéből derűs hangon a műsorvezető
és mosolyán a mesterséges megvilágítás
ellenére most hangsúlytalan a rutin
póztalan arcán kétszer is megtörik
a kintről beszökő természetes fénysugár;
arcához érve és a kilépéskor újra
akár az egyszerű prizma oldalán

VIHAR JUDIT

Mozaikképek japán tanárnőről, Hani Kjkóról

Füstfelhőben

– Fináncláb van a cigimben! – ezzel a kijelentésével kápráztatott el bennünket, tanítványait Hani Kjkó tanárnő a 60-as években a japán órán. Abban az időben ugyanis az ELTE bölcsészkarán tanár is, diák is nyugodtan dohányzott tanítás közben, füstfelhőben vetettük papírra a japán írásjegyeket. És akkoriban még a füstszűrős cigaretta is ritkaság számba ment. Hani tanárnő a legerősebb cigarettát, a Munkást szívta. A cigaretta szinte egész órán át ott égett karsú ujjai között. S eközben pedig a tanárnő olyan remekül beszélt magyarul, olyan gazdag szókinccsel rendelkezett, amilyennel talán még az átlagos magyar anyanyelvűek sem.

Akkoriban még a Kínai tanszék kötelékében lehetett csak japánul tanulni, Major Gyula óráin kívül Hani tanárnő keddi esti óráit látogattuk nagy lelkesedéssel. Nem ósdi nyelvkönyvekből tanultunk, hiszen akkor még japán könyvekhez egyáltalán nem lehetett Magyarországon hozzájutni. A Váci utcai Idegen nyelvű könyvesboltban szereztünk be egy remek angol nyelvű japán nyelvtant a Teach yourself sorozatból. Emellett a tanárnő japán elemi iskolás olvasókönyvekből könnyű irodalmi olvasmányokat olvastatott velünk. Ilyen volt például a híres író, *Mori Ógai* (1862–1922) gyermekekről szóló elbeszélése, az *Andzsú és Zusio*, ebből az izgalmas történetből később filmet és animét is készítettek. A novella olvasása csigalassúsággal zajlott, heteken keresztül izgultunk, mi fog történni a testvérpárral kalandos életük során, de csak a félév végére sikerült megtudnunk. Gondot jelentett ugyanis az olvasás során a sok ismeretlen írásjegy és japán kifejezés. Akkoriban még szótárt sem lehetett Budapesten beszerezni. Hani tanárnő úgy segített rajtunk, hogy a házi feladatnak adott rész ismeretlen szavait kiszótározta nekünk. Eleinte feljártunk a szószedetért a lakására csütörtök esténként, aztán később ő maga adta postára, hogy tudjunk készülni. De a nyári szünetre megelégedte a dolgot, felajánlotta, hogy Japánból hoz nekünk japán-orosz szótárakat, mert közvetítő nyelvnek az orosz használtuk.

Szeptemberben boldogságunk határtalan volt: nagy örömmel vettük át tőle a csodálatos vékony papírból készült, különleges illatú könyveket. Most már magunk is tudunk szótározni! Így gyorsabban ment az olvasás. Ha valaki az órán tévedett, félszóval, néha ironikus megjegyzéssel igazította helyre a tanárnő. Mély hangja, pattogó beszéde még most is a fülemben cseng. De persze nem féltünk tőle, ő csak adni tudott. Nemcsak japán nyelvet tanított, nagy figyelemmel vizsgálta tanítványai képességeit, igyekezett ezeket kibontakoztatni. Mártonfi Ferencet, a későbbi nyelvészt, a japán nyelvészet felé irányította.

Nekem azt tanácsolta, hogy fordítsak a modern japán írók műveiből. Könyvet is hozott. Kiváló ízlésével még az 1960-as évek közepén a fiatal író, *Óe Kenzaburó* (1935) kötetét adta a kezembe, akit jóval később, 1994-ben Nobel-díjjal tüntettek ki. Így aztán Hani tanárnőnek meghatározó szerepe lett az életemben. Rengeteget tanultam tőle. De persze nemcsak japán nyelvből és nyelvről, hanem emberségből, világszemléletből is. Amikor látta, hogy komolyan érdekel a japán irodalom, saját jegyzeteit is odaadta tanulmányozásra.

Nemcsak az órákon találkoztunk, sokszor együtt töltöttük a vasárnapokat is, kirándultunk, beszélgettünk. Előfordult, hogy a japán nagykövet lakásán voltunk együtt. Ott készült a fénykép is, melyen a nagykövet feleségén és leányán kívül Hani szenszei a tanítványaival

együtt látható a 60-as évek közepén. Nagy szerencsénk volt, hogy egyetemi éveink éppen az ő itt tartózkodási idejével estek egybe. Amikor elérkezett az elválás ideje és tudtuk, hogy visszamegy Japánba, búcsúestet szerveztünk tiszteletére. Töltött káposztát készítettem, amelynek nagyon örült. Késő estig beszélgettünk vele a Damjanich utcában, a mi lakásunkon.

„Húsz év múlva”

Sokáig nem láttam, nem találkoztam vele. A 80-as években megindult az olvadás szele Kelet-Európában. Így aztán 1986-ban kaptam először ösztöndíjat Japánba, tanártovábbképzésre. Rögtön írtam Hani tanárnőnek, hogy szeretnék vele találkozni. Tokió modern városrészében, a Sindzsuku negyedben szállásoltak el minket, japán nyelvtanárokat a világ minden sarkából egy újkori erődre emlékeztető kényelmes hotelben. A Szanrúto szálló halljában vártam Hani szenszeire. Fiatalosan, mint egy kislány, vidáman futott be a szállodába, ahol hosszan elbeszélgettünk. Igazi világpolgárnak láttam. FÜRGE észjárása fürge mozgással párosult. „Csak a technika fejlődik, – jegyezte meg. – Mi, emberek nem sokat változunk.” Miközben gondolatai messze jártak, kezében persze ott volt az elmaradhatatlan, de most már füstszűrős cigaretta. Minden érdekelt, ami Magyarországgal kapcsolatos. Különösen az irodalom: mit lehet, mit érdemes olvasni az akkoriban megjelent írók művei közül.

Utoljára, de nem végleg...

Még egyszer találkoztam vele, amikor a 80-as években utoljára Magyarországon járt óvoda-pedagógiai ügyben. Egészsége akkor már jócskán megromlott. Mikor találkoztunk, még semmi sem látszott. De néhány nap múlva kaptam a hírt, hogy Érden fekszik egy magánklinikán. Meglátogattuk, szomorúságát alig tudta palástolni, érezte, hogy az utazás már nem neki való. Hosszan beszélgettünk, bár többször is indulni akartam, hogy ne fárasszam, de látszott, hogy örül a látogatásnak.

Miután visszatért Japánba, többször is írtunk egymásnak levelet. Hat magyar és öt japán nyelvű levelet őrzök tőle. Sajnos az általam küldött levelekről nem készítettem másolatot, Csak egyet találtam a gépemben, mert a többit kézzel írtam:

Igen Tisztelt Tanárnő!

Nagyon örülök, hogy egészségileg rendben van. Remélem, mihamarabb találkozunk BudaPesten. Addig is szeretettel küldöm ezt a kétnyelvű japán-magyar népmese gyűjteményt, melyet spec. szemináriumokon fordítottunk a japán szakos hallgatókkal. Nagyon igyekszem, hogy tudjak legalább egy kicsit olyan jó tanár lenni, mint Tanárnő volt velünk akkor régen.

Nagyon sok szeretettel, tisztelettel és hálával gondolok Tanárnőre:

Budapest, 2002. január 5.

Hani szenszei többnyire magyarul írt, később inkább japán nyelven. És mindig az irodalom, mindig az olvasmányok... Még régebben megismertetett Kidzsima Hadzsime költő és ifjúsági író műveivel. Ezek közül lefordítottam néhány verset. Kidzsimával Tokióban találkoztam, elvitt egy igen előkelő étterembe a Ginza negyedben, ahol gésák szolgáltak fel. Hazatérésem után még sokáig leveleztünk, egyik levelében, a 2001. március 2-i keltezésűben említette Hani szenszeit, akivel már rég nem beszélt. Azóta azonban Kidzsima sincs már az élők sorában.

A 2000-es évek elején megkeresett Torda Ili, a Hani Alapítvány kuratóriumának elnöke, aki évente vezetett továbbképzéseket Japánban pedagógusok számára. Felkért, hogy vegyek

részt az alapítvány kuratóriumának munkájában, ami rendkívül megtisztelő volt a számomra. Ettől kezdve, amennyire tudtam, segítettem Torda tanárnőnek tolmácsok, japán nyelvet oktató iskolák keresésében, programok szervezésében.

Hani tanárnő rajongott a népköltészetért, a gyermekdalokért. Egy táncegyüttest támogatott, akik japán népdalokat, gyermekdalokat adtak elő tánckísérettel. Nagyon örültem, mikor kiderült, hogy Magyarországon is bemutatnák műsorukat.

Hani tanárnő első levelét japánul írta nekem Csibából, 2005. szeptember 9-i keltezéssel, ebben számolt be arról, hogy nagyon ajánlja Morija művésznőék estjének magyarországi bemutatóját, melyet Hidasi Judit is látott Japánban és ő is örömmel fogad nálunk. Nagy lelkesedéssel vártuk őket, a Magyar–Japán Baráti Társaság magyarországi körutat szervezett nekik 2005. októberében. Úgy gondoltam, sokkal érdekesebb, ha a dalok japán szövegeit magyarra fordítom. A tizenkét dal közül kettő álljon itt mutatóban:

Szentjánosbogárka,
aranyos bogárka,
gyere fel a hegyre,
lampion fényére!

Esenyőárus verebecske
mit szégyelled magadat!
Egy, kettő, három, négy –
ördög lettél, fogó légy!

Budapesten kívül még több városban adták elő a programot nagy sikerrel. Tolmácsuk az egyik legtehetségesebb hallgatóm, Sipos Emese Lilla volt, aki azóta is tartja az együttessel a kapcsolatot. A táncegyüttest a Kogart étteremben búcsúztattuk. Még ebben a hónapban Hani szenszei levelezőlapot küldött Nagarejamából, ahol életének utolsó éveit töltötte:

A borítékon a dátum: 2005. 10. 24.

„Kedves Judit!

Annyira tisztellek Téged, hogy ilyen soká nem tudtam íráshoz szólni magam! Elnézéset kérem, pedig millió okom lett volna jelentkezni Nálad: megköszönni a Tánc-csoport dolgainak sikeres végig vitelét.

Az a Meghívó, Hidasi szerint Te írtad, annak a tartalma teljesen lenyűgözött engem. Esztétaként, költőként, igazán *szutekina hito* vagy! És sajnálom, erről az oldaladról egyáltalán nem ismertelek, ill. nem mutattad Magad. Vajon később nyíltak-e ezek a tehetségek? Ha tévedek, nagyon szomorú leszek és magamat büntetem emiatt. Ezek után nem tudom, érdemes-e Neked azt a kis japán könyvet fordítani? Ha fordítói ambíciód volna, akkor ajánlom én is, Judittal együtt. De Hidasi is, Torda is mondja, mennyire sok fontos dolgod van Neked. Itt, méghozzá, nem irodalmi jelentőségű, értékű mű. Én egyre jobban érek rá segíteni bármennyit szívesen. Ha jónak tartod, szívesen keresnék egy jap. embert, aki tudna Neked segíteni a fordításban. Sajnos nem közvetlenül, hanem Ivaszaki Ecuko útján. Szólj, ha kell.

Egyelőre búcsúzom. Vigyázz magadra. Nem szabad túlhajtani Magad.

Sok-sok szeretettel gondolok Rád:

Hani Kajokó

*Isida Ira: *Ucukusii kodomo 'A gyönyörű gyermek'* c. 2001-ben megjelent könyve, amely egy gyermekgyilkosságról szól. Egy tanítványom nagyrészt lefordította a kötetet.

Magyar irodalom – japán irodalom

A következő levél egy évvel később érkezett, rezignáció, de csöppet sem elkeseredés tűnik ki a sorokból:

„Kedves Vihar Judit! ’6 szept. 29. Nagareyama

Az életem utolsó szakaszára érve, hála istennek, teljes időmet olvasásra tudom szánni. Kétnyelvűségemet felhasználva egy témáról esetleg összehasonlítanék olvasmányokat 2 nyelven. Így Balogh Mártonnal megbeszélve a következőket lenne jó elolvasni: *Füst Milán* Feleségem története, *Németh László* Iszony, *Mikszáth* A Noszty fiú esete Tóth Marival. Szívességedet kérném, hogy tudjak hozzájutni. Nem tudom, mostanában mivel foglalkozol. Bármilyen jellegű publikációd érdekelne. Ismered-e Tanikava Suntaró költőt? Tőle a Hadaka c. versgyűjteményt?***

Sok-sok szeretettel:
Kjóko”

* *Nemsokára elküldte a verseskötetet.

A következő levelezőlapot 2006. nov. 27-i keltezéssel japánul írta. Ebből tudtam meg, hogy Torda Ilin keresztül elküldte Tanikava Suntaró gyűjteményes kötetét, no meg egy japán nyelvű Adyt is. „Ilyen irodalomra van szükség – írta. – Mi a véleményed?”

Egy japán tanítványom, Sato Wakako időközben a Balassi Intézetben elkészítette diplomamunkáját, Örkény: Macskajáték c. darabja egy felvonásának fordítását. Elküldtem a fordítást Hani szenszeinek, mert érdekelt, mit szól hozzá. Erre a következő levelet írta:

2006. dec. 7. Kashiwa

„Kedves Judit!

Nagyon köszönöm a levelet és a fordítást, nem is gondoltam, ilyen tehetséges japánok nevelkednek szárnyad alatt. Igazán! Most tőlünk elment az utolsó japánul tudó magyar hölgy, mert a jap. férje inkább magyar földet választott az öregségük helyéül. Én már képtelen vagyok bármilyen munkára. Nagyon tetszett a fordítás. Külön tehetséges az illető? Vagy már több éve van ott? Csodálkozom! Talán Neked van olyan tehetséged a magyarul tudó japánok nevelésében és az a bizonyos Balassa B. Intézet lenne?

Nekünk időnként szükségünk volna magyarból fordítani japánra. Nem szépirodalmi, hanem óvodai, bölcsődei továbbképzési anyag. Nem igazi szaknyelv, hanem az óvodai nevelés szintű. Nem mindig van igény. Csak időnként. Pl. mikor meghívjuk Torda Ilit, ha esetleg együtt tudna jönni, de ha az utat megfizetjük, nekünk több pénzünk, azaz honoráriumra nem volna. A Hani Alapítvány ügyei Torda Ilire tartoznak és esetleg valami okosat kitalál az Ili. Mit fordítson Wakako, ha ilyen tehetséges? Ha irodalmi lapra való elhelyezése szükséges, arra nekem nincs ötletem. Örkény Macskajátékát is a Tóthékkal együtt akkor játszották ill. játszotta az én barátnőm. Jól emlékszem? Egy nő játszik végig, nem? Most jut eszembe egy másik színésznő, akit esetleg a Macska érdekelne. Ha a honoráriumra nem számít, át tudom küldeni a fordítást. De hát akkora munka?!?!

Van egyetlen javítanivaló a jap. szövegen: egyenlítő = edzsenrítee és nem edzsenrító. Ez minden ő-re vonatkozik, mondjuk ez jap.-magyar helyesírás. Küldök egy folyóiratot, nagyon vegyes ízlésű és szintű dolgok vannak benne.

Sok-sok szeretettel gondolok Rád:
Kjokó”

A következő levél pár héttel később érkezett, japán óvónők magyarországi továbbképzéséről volt benne szó:

„Kedves Judit! 2007. I. 4. Nagareyama

Köszönöm a 4 nagy Van Gogh képet és megígérted a tolmácsdiákokat Torda Ilin keresztül a Mályva módszerét tanulmányozó jap. óvónők számára.

A jap. óvónők mindig az ún. Golden weekben rendeznek csoportutazást Magyarországra óvodai ügyeket tanulmányozni. Az idén a nyelvi hagyományok ápolása lesz a téma. Találtam egy nagyon régóta itt élő magyar nőt, aki csodálatos módon csinálja ezt idegenben. Ez az érdekes, ő a Magyar Rádiókórusnak volt tagja. Remélem, Nektek is érdekes téma lesz.

Sok-sok szeretettel gondolok Rád:
Kjóko”

Pár nappal később ezt írta:

„Kedves Judit! 2007. jan. 7. Kashiwa

A múltkori leveledben olvastam, hogy Sato Wakako nevű japán tanul Nálad magyar műfordítást. Mióta van olyan műfordítói „iskola”? Mi mint óvodai, bölcsődei pedagógusok rengeteget tanulunk a magyar szakmától, mármint továbbképzés, évente 130 főnyi csoport indítunk Magyarországra, 1 hétre. Pl. ilyenkor Wakako tud-e segíteni? Hogy lehet őt elérni? Meddig lesz Magyarországon? A Balassi Intézetnek milyen funkciói vannak? Kíváncsi vagyok. Az előző leveledben említett Egyenlítőt még nem kaptam meg. Remélem, majd meg fog érkezni. Kíváncsi lennék arra is, Te miket tanítasz a műfordítóknál.

Jó munkát kívánok Wakakónak.
Neked szintén,
sok-sok szeretettel gondolok Rád:
Kjóko

P.S. Mit kéne fordítani? Most kapcsolt az agyam: Csutak és a sűrke ló. Ezt kéne! Talán a kiadó (a nagy ifjúsági cég a Fukuinkan) is örül, bár nekem semmi tapasztalatom nincs ezzel a műfajjal. Ki kéne próbálni.

2007. 11. 12.-i keltezésű japán nyelvű levelében megköszöni a számára küldött ainu mesekönyvemet.

A következő, 2008. szept. 16-én Nagarejamából érkezett levélben Hani tanárnő Ősi fenyő c. japán versfordítás kötetemet nyugtázta.

Utolsó levelében, melyet 2008. nov. 26-án japánul írt, a Hani Alapítvány által Magyarországra érkezett 12 éves japán kislány körülményeiről szólt, aki azért jött

Budapestre, hogy megtanuljon magyarul. A rendkívül zárkózott kislánnyal sok bajunk volt, de végül sikerült elsajátítania a magyar nyelvet és ezután visszautaznia Japánba.

Hani tanárnőt még halálos betegen is a munka foglalta le. Az utolsó percekig dolgozott amennyit csak bírt. Szellemi frissességét haláláig megőrizte. Most, mióta 86 éves korában eltávozott, a feladatok már csak nekünk szólnak, azoknak, akik tanultak tőle, akik ápolják emlékét a Hani Alapítványon keresztül. Hagyatékát ébren kell tartanunk azoknak a fiataloknak a számára, akik a két nép kultúrájával ismerkednek, foglalkoznak. Célunk, hogy nevelési módszerei, fordításai ne menjenek veszendőbe és a további nemzedékek is ismerjék munkásságát, kultúra közvetítői tevékenységét.

Fotó: FEIGE MÁRTA

VIHAR BÉLA

Örökkévaló banalitás

Gondolataimban virágos inda vagy,
álmaim is tőled illatosak
ősi virágok fakadásától,
mosolyodban pedig eljő a dal és mint lepke
körüllengi ajkad kelyhét.
Éjhajú asszony!
bocsássátok őt át a hét ajtón,
hogy az én országomba vezessem.

Gyere velem országomba, a hegyekről pásztordal bűg,
zöld mező, kék ég, szegénységem jókedvű királysága!
intésemre meggyújtom körülötted költészetem égő körét
és lábainkhoz leülnek majd a városok meg a felhők
és megsimogatjuk őket mint a bárányokat,
lemutatok a völgybe: a mezők titka is bennünk van,
ime Nápolyból keringő kél -
és hugaid, a meztelen csillagok az éj tengeréből
reszketve kilépnek a sötét partra és téged keresnek -
Párizs fényét mint gyöngysort nyakadba akasztom
és ünnepelek!
látlak a világosságban és mondom csendesen,
az igaz dolgok a te testvéreid,
áldj meg önmagaddal,
nyújts felém fehér kenyeret, jóságodat,
arcod ékírását fejtsd meg nékem,
hajad, szemed és homlokod szimbólumát,
rólad álmodtak már az ősi erdők
és ezer évek tüze formálta kezdettől az idők lombikjában tagjaid,
éretted ölelkeztek össze a sugarak,
nem is magadé vagy,
csontjaidban törvények lávája forr,
a réten rövid ingben fut a tavasz
nem látod e isten izzó ércújját parancsra nyújtja -
virág, virág felszedlek,
virág, virág hullj le...

Forrás: VIHAR BÉLA: *Út önmagadtól*

<http://mek.oszk.hu/05100/05109/05109.htm>

ELFELEDETT KÖLTŐK

JÓKAI MÓR
(1825-1904)

Jókai mindmáig a legolvasottabb magyar író. Jókaival lett teljessé a magyar romantika. Életműve a száznál is több kötetben felidézi a nemzeti múlt egészének látomását, és tanúsítja azt az utat, amelyet a magyar társadalom a nemesi világtól a kibontakozó polgári világig megtett. Ez a romantika számos mozzanatában realista tanúságtétel. Negyvennyolc dicsőségének és Petőfi emberi-költői nagyságának emlékét pedig senki sem szolgálta olyan erővel, mint az a Jókai, aki egykor annak a dicsőséges márciusi forradalomnak az egyik vezéralakja és Petőfinek barátja, egy időben a legjobb barátja volt, amíg a forradalom kétféle magatartás-lehetősége el nem idegenítette őket egymástól. Petőfi élete ugyanúgy nem mondható el Jókai nélkül, ahogy Jókaié sem mondható el Petőfié nélkül. Nemezszer úgy tűnik, mintha úgy egészítenék ki egymást, mint az ellentétek, amelyeknek csak együtt van teljes értékük.

A sziklaszilárd, a nem alkuvó Petőfi mellett Jókai a minden befolyásra érzékeny, a lágylelkű, az egyezkedésre hajlamos. Petőfi forradalmi álláspontja a szabadság vagy halál elve; Jókaié az "érjük el annyit, amennyit lehet". Petőfi mindenki számára fogalmazza az érzelmeket és a teendőt; Jókai megfogalmazza azt, amit a környezete érez, és teendőnek tud. Petőfi a plebejus-demokrata, aki úgy antifeudális, hogy túlnéz a polgáron is; Jókai liberális nemes, aki úgy antifeudális, hogy egy nemesi hagyományokkal teljes polgári demokráciáról ábrándozik. Ámde 1848 forradalmában ez a kétféle álláspont együtt harcolt az elaggott régi ellenében a korszerűvé változtatandó hazáért, s a bukás után az üldöző győztes hatalom együtt kereste halálra a forradalmi demokratát és a demokratikus liberálist, nem is téve különbséget közöttük. Ezért utólag már a köztudat sem tudott éles különbséget tenni, hiszen a hősi halált halt következetes forradalmár Petőfi ugyanúgy volt a nemzeti szabadság vértanúja, mint a szelíd liberális gróf: Batthyány Lajos. S amikor nagy sokára elérkezett a kiegyezés, amelyet Jókai bár kesernyés kritikával, de mégis elfogadott, akkor már maga is alig-alig emlékezett arra az ellentétre, amely 1848 szeptember után elválasztotta Petőfitől, és történelmi feladatának tudta Petőfinek és a forradalomnak az emlékét élesíteni és ébren tartani. Így írói léte is elválaszthatatlan Petőfitől és a forradalomtól.

Élete is romantikus vonásokkal teljes. A reformkor kezdetén született, 1825-ben, és a polgári fénykor teljében halt meg hetvenkilenc éves korában, 1904-ben. Polgári környezetben és polgáriasodott körülmények közt élő komáromi nemesi-értelmiségi család fia volt; apja jogász, maga is annak készül, ámbár kora ifjúságától fogva tudja, hogy hivatását valamelyik művészetben fogja megtalálni. Egy időben habozik irodalom és festészet között, de már jogászkorában akadémiai dicséretet nyer egy drámapályázaton, és ez eldönti további útját. Már első novelláival sikereket arat, első regénye ismert íróvá teszi. Petőfivel még az iskolában barátkozott össze, a nála két évvel idősebb, de nehéz körülmények folytán az iskolában két évet vesztett Petőfivel Pápán osztálytársak voltak, és azonnal felismerték egymásban a minden iránt érdeklődő, izgatottan művelődő, irodalmi hajlandóságú barátot. Az 1848 előtti időkben Pesten már harcos eszmetársak, a forradalom előkészítői, és 1848 márciusában ők ketten a forradalmi ifjúság vezérei. Csak szeptember után válik ketté az útjuk. Jókai azokkal tart, akik hajlamosak az egyezkedésre, és ezt Petőfi legkevésbé barátainak bocsátja meg. De 1849 után, amikor Petőfi már halott, Jókait is halál fenyegeti. Bujdosik, amíg felesége - Laborfalvi Róza, a kor ünnepezt színésznője - jól használható hamis

papírokat szerez neki. Ezekkel vészeli át az életveszélyes időszakot. Egy ideig álnéven ír. De végre írhat saját nevéen is. És ekkor kezdődik a Jókai-romantika diadalútja.

Az elnyomatás szomorúságában a reménység kifejezője lesz. Szívósan és szakadatlanul ír, könnyen fogalmaz, képzelete kiapadhatatlan, meseszövése bravúros, stílusa gördülékenyen kellemes. Szemléletes leírás, pergő cselekmény, feledhetetlenül szemléletes alakok, átértett pátosz és derűs humor egyesül írásmodorában. Az olvasó szakadatlanul érzi, hogy az író milyen szeretetre méltó ember. És ez a szeretetre méltó, csodálatos csevegő lelke és tehetsége egészével a szelíd emberségesség oldalán áll. Itt nincs megalkuvás, nem hajlandó azonosulni semmiféle gyűlölettel, embertelenséggel, még nacionalizmusa is gyűlöletmentes, úgy tud lelkesedni a hazáért és mindenért, ami hazai, hogy közben magához öleli az idegeneket is. Csak a gonosznak nincs kegyelem nála. Az embertelenség a Jókai-regényekben öröki képet ölt, míg az emberségesség angyalivá magasztosodik. Hősalakjai így válnak az erények és a bűnök feledhetetlen jelképeivé.

Ezzel a módszerrel idézi fel úgyszólván az egész nemzeti történelmet. Aki Jókait olvassa, személyes kapcsolatba kerül az évszázadokkal. És egyre inkább azzal a korszakkal, amely a felvilágosodástól vezet a negyvennyolcas forradalmon keresztül a liberális polgári Magyarországhoz.

A kiegyezés után leginkább ez az út izgatja. Ekkor keletkeznek gyors egymásutánban legnagyobb regényei, a szabadságharc prózai eposza: *A kőszívű ember fiai*, a magyar polgár hőskölteménye: a *Fekete gyémántok*, és talán legszebb regénye, egy példaadó polgár felemelkedése és kiábrándulása saját polgári létéből: *Az aranyember*.

Ez időben már élő klasszikus. Közéleti férfi: képviselő, főszerkesztő, bankelnök. Ellenzékinek indul Tisza Kálmán pártjában. De 1875-ben az ellenzékieskedő Tisza Kálmán, a forradalom egykor üldözött hőse, hirtelen pálfordulással a császárkirály miniszterelnöke lesz, és másfél évtizeden keresztül hű és erőszakos kiszolgálója a Habsburgok rendszerének. Jókai egyszerre azon veszi észre magát, hogy kormánypárti képviselő. Ettől kezdve nem ismeri ki magát a politikai életben. Még a pálfordulás évében írta kitűnő társadalmi satíráját, a *Kiskirályokat*. De utána egyre jobban távolodik a napi valóságtól, briliáns kalandregényeket ír, a bűnügyi regénytől sem riad vissza. De közben érdekli minden tudomány a csillagászatától a tengeri csigák rendszertanáig, és irodalmi tevékenysége mellett lelkes ismeretterjesztő munkásságot is vállal, miközben szakadatlanul újságíró. Publicisztikai munkássága alig kisebb méretű, mint szépirodalmi életműve. Szinte elképzelhetetlen, hogyan is volt ideje mindehhez. Hiszen közben még képviselő és bankelnök is volt, hosszú ideig tagja az Osztrák-Magyar Monarchia közös ügyeit intéző Delegációnak, később a főrendi ház tagja. Idősebb korában ironikusan jegyzi meg, hogy volt a nyakán hóhér kötele is, érdemrend szalagja is, mind a kettő ugyanattól a királytól.

1867 után egy ideig remélte, hogy a kiegyezéssel olyan helyzetet valósítottak meg, amelyben folytatható, ami 1849-ben abbamaradt. De ez a feltétlen optimizmus 1875-től kezdve, tehát amikor szándéktalanul kormánypártivá lett, egyre jobban fordul kételkedésbe. A hazai polgári fejlődés útja egyre kevésbé tetszik neki. S habár a társadalom mozgástörvényeit igazán sohasem érti, érzelmileg lassan közeledik egy utópista módon elképzelt szocializmushoz. Rokonszenvezik a munkásmozgalommal. Utolsó regénye, az *Ahol a pénz nem isten*, amelyet nem sokkal halála előtt írt, az osztály nélküli társadalom látomását vetíti előre.

ELFELEDETT KÖLTŐK – JÓKAI MÓR

A sokáig erőteljes férfi hetvenöt éves korában újra nősült. Fiatal lányt vett feleségül. Az álszentek felháborodtak, hogy az öreg ember még igényt tart az élet gyönyörűségeire. Ez a meg nem értés erősítette benne a kritikát az őt környező világ iránt. Végso írásaiban tisztábban látónak bizonyult, mint a megelőző évtizedekben. A nagy romantikus, aki egyébként gyakran fogadta be a realizmus hatásait, élete végén nagyot lépett a realizmus felé. De a meg nem értés ugyanúgy nem ártott neki, mint más időkben az ünneplés: megmaradt derűs lelkű emberszeretőnek. Minden másban hajlandó volt alkudozni és megalkudni, de az emberségesség kérdéseiben soha. Szerette az embert, az életet, a szépséget, a jóságot, az igazságosságot - és ezt hirdette véghetetlen képzelőerővel és szeretetre méltó szelídséggel. Ezt érzi meg ma is az olvasó. Ez a titka annak, hogy mindmáig a legolvasottabb magyar írók között van.

<http://mek.oszk.hu/01100/01149/html/>

Széchenyi halálán.

Pusztább az ég egy fényes csillagával!
A nap egy hó sugárral hidegebb;
Egy árnyal gazdagabb borult jövőnk,
Egy sebbel szívünk, mely be nem heged.
A szív, mely egy egész hazával érzett,
Ha megszakadni birt, óh ne csodáld,
Nagy terhe volt, nagyon sokat viselt az,
S megtört, midőn nem bírta azt tovább.
A kéz, mely alkotott sok drága kincset,
Mik késő századokra mennek át,
Az rombolá le íme nemzetének
Legféltőbb, drága kincsét, - önmagát.
Vagy nem tudá azt tünni forró lelke,
Hogy olyan messze van tőlünk az ég?
A legnagyobb királyhoz ment követnek;
Az Isten trónjához kívánczók.
Jó néki ott! Nálunk emléke légyen,
A föld takarja drága hamvait,
Nevét utókor tartogassa! Semmi
E nagy szellemből nincs elmúlva itt!
Emlékitől minden szív nemesebb lesz,
Hamvától a hon földé boldogabb,
És szellemétől, mely az égbe megtért,
Az ég hozzánk talán irgalmasabb!
(1860)

A Petőfi-keresők.

Elhallgata régen a lanton a húr;
Mefogta a rozsa a kardot;
Nem zeng sem a dal, sem a véres aczél;
Sziv elfeledé, elhordta a szél:
Álom vala az csak, reggelig tartott.
Fű tudja: miért zöldebb a mezőn
Egy folton, a melyre a vér hullt?
A hagyomány tudakozza Homérral
Azt, hol született, s ahol elholt.
Oh halva bizonynyal a dalnok.
Itt látta az egyik a földre leesni;
Ott szólt vele más a csatában;
Sirjához az útfelen búcsura járnak;
Másutt még visszakerültire várnak:
Itt él, ott holt hire támad.
Meg-megjelen! s nyomtalan úgy elenyész;
Népajk szövi róla regéit;
Itt vérnyoma; - lábnyoma ott! Halld,
Ő volt, ki e dalt zengé itt?
Oh halva bizonynyal a dalnok.
Élhetne-e hangtalan így? Lehetett-e
Jajtalan végig élni a multat?
Hallgathat-e az, ki a gyáva türelmet
Még boldogabb években se tanulta?

ELFELEDETT KÖLTŐK – JÓKAI MÓR

Ki bátran előljárt, rémtelenül,
Az bujt-e sötétbe a rémek elül?
S arczot, alakot, ha cserélt is,
Egy dal bizonyítna felőle,
Az szólna világra, hogy él-e?
Oh halva bizonynyal a dalnok.
Csírát ver a földből az eltemetett mag;
A régi szabadság ága fakad;
Minden, mi halott, föltámad ez évben:
Csak tégedet hágy-e az uj kor a mélyben,
Csak te maradsz-e halva magad?
Oh élve ha volnál, büszke dalodtól
Lángra lobogna a két haza most.
Hallgatsz. Bizonyítja halálotat ez.
Hú keresőd sirodra tapos.
Oh halva bizonynyal a dalnok!
(1861)

Az országos összeveszés.

Hát csakugyan elátkozott
Nép vagyunk, az már igaz!
Két felül az ellenségünk
Annyi, mint az útféli gaz,
De az mind nem elég nekünk:
Egymás között is kell vetekednünk.
Hogyha minden magyar ember,
Kicsiny és nagy, egy hős lenne,
Hős is, bölcs is, egyként jeles,
Mind erőre, mind szellemre,
S egyesülne minden magyar,
Még is csoda lenne a diadal.
Ha volna min osztzkodnunk,
Prédálnók ellenség kincsét,
Vagy ha volna res nullius
A mi mostan közös inség,
S ember ember ellen kelne
Harczra e miatt: - volna értelme.
De a kinek a háza ég,

Hajója zátonyon akadt,
Mért tépi a közös bajjal
Együtt küzködő társakat?
Segítségét kitől várja,
Ha saját felét maga rongálja?
A tegnapi jó barátok
Ma ellenként találkoznak,
Kik tegnap egymást becsülték,
Ma egymásra rágalmaznak,
Jár a szitok, költött gyanú,
Álhír, undok gúnydal, hamis tanú.
A becsületes jó népet,
Mely igazságért sovárogo,
Forrás helyett a csap alá
Viszik a lélekkufárok:
Ráuszítják önfelére,
S a kocsmában foly a magyar vére!
S mintha égből hullna a pénz,
Úgy pazalják; nincs szük idő!
Mi vagyunk most a bankárok,
Fizethet a párttérítő.
S hiusága az apáknak
Koldúsbot lesz majd az unokáknak!
Dicső nemzet! Kiről közmondás volt,
Hogy a magyar vigad mindig sírva,
Ez a te mostani mulatásod
Nem könnybe, de vegyül szégyenpírba,
Sírva kiált hozzád a dal:
„Békülj ki legelébb önmagaddal!”

ELFELEDETT KÖLTŐK – JÓKAI MÓR

A nagyszájú hazafiak.

Hagymát dörzsölsz a szemedhez
Ugy siratod a népet,
Vaczkort harapsz, hogy savanyu
Legyen tőle a képed.
Nagyot iszol, „csak bor legyék”, lelkednek ez a malaszt, -
Akkor aztán „jöjj igaz szót hallani jámbor paraszt!”
„Nagy az adó!” hát ugyan te
Mit fizetsz Demosthenes?
Soha egy árva batkát sem
Még eddig! No most nevens!
Hasadnak élsz; de hazádtól pénzt és munkát megtagadsz,
S azt várod, hogy még téged is tartson a jámbor paraszt.
„Harczra fel!” S a hol te szolgálsz,
Melyik az az ezred?
Az Untauglik ezred! Te csak
A kucz kód védelmezed.
S ha megjön a sürgetett harcz, magad a sutban maradsz,
Hadd menjen a mészárszékre maga a jámbor paraszt.
„Kezdjük újra!” Nem félted te
A hazádat a tűztől,
Csak pofád ragyogjon tőle,
Közé dobod az üszköt.
- De ha baj lesz, te magad majd szokás szerint kiszaladsz,
S megadja a tréfa árát itthon a jámbor paraszt.
(1878)

Milyen fából faragják a bibornokot?

Ki legszorgalmasabb alvó,
Annak lesz a hivatal jó,
Ki soha semmit se tanul,
Az be is jut hivatlanul.
Kinek egyetlenegy gondja,
A jó pincze és jó konyha:
Várhat jót a Vatikántul,
A hol „vota ponderantur.”
A ki sötétséget terjeszt,
Testvérgyűlöletet gerjeszt,
És a syllabust hirdeti:
Bibor süvegig viheti.
Ki a bűnöst megtéríti,
(Hogyha szép lány) beteríti,

S felruházza a mezetlent:
Baréthoz jut okvetetlen.
De a ki áldást osztogat,
És a néppel jót tesz sokat,
Ki másnak vet, másnak arat
És maga szikárnak marad.
Ragyog tudománnyal, észszel,
Áldozatot hoz két kézzel,
Hiveinek igaz atyja,
Hazájának hű magzatja.
Szelleme mesze világol,
Kilátszik a sokaságból,
S kit hive, nem hive, szeret:
Az bibornokká nem lehet!

ELFELEDETT KÖLTŐK – JÓKAI MÓR

Igen sok magyar úr emlékkönyvébe.

Ültem rakott asztalodnál,
Borod igen jó vala;
Hogy pinczéd legjobb rendben van:
Meggyőződtem általa.
Utaztam a szekereden,
Megnéztem az aklodat;
Gyönyörű szép a ménesed,
Van sok telivér lovad.
Dohányod jó, - pipatartód
Valóságos múzeum;
Az ember nem is sejtene
Ennyi műkincset falun.
Feleséged, leányaid
Zongoráznak gyönyörűn,
Fegyvertárad kincseinek
Az ember szíve örül.
Ekéd, szántóvető géped
A korral szépen halad,
Minden sportsman kifogásán
Túl van kopód, agarad.
Angolkerted, üvegházad
Növényzete ezernyi;
De könyvtárt az egész háznál
Nem bírtam felfedezni.
(1860)

Tüzes szerelmi vallomás.

Szerelméről beszélt nagyon Jankó;
Választottját úgy hítták hogy Janka;
Nem volt ugyan valami szép lányka;
De birtoka volt igen sok bankó.
Mondta Jankó, hogy a szive mint ég!
Akár csak egy feneketlen katlan,
Melyben Janka nagysám szakadatlan
Tüzesíthet vasalókat mindég.
A mint mondja, hogy a keble lángol:
Egyszer csak kigyulad a kabátja,
Érzi szagát, a füstjét is látja:
Kigyúlt biz az a szerelmi lángtól.
Hát egy csomag gyufa volt zsebében,
Azt ő addig nyomkodta, dörzsölte,

A szerelmi vallomás hevében,
A míg egyszer lángra lobbant szépen
S Jankó urfi majd ott égett tőle.

Névtelen ábránd.

Oh be szép volt az az oláh leány,
A kit én itt-meg-itt láttam:
Nem tudom, hogy híják azt a falut?
Nem tudom, miféle forrás mellett?
Nem tudom, mit vitt a fején?
Oh be nagyon szép volt ez a leány.
Talán belé is szerettem volna,
Csak valamivel kisebb lett volna egy ölnél;
De így fél az ember nagyon,
Hogy az ilyen szörnyű magas szépség
Ha valamivel megharagítja,
Úgy üti pofon, hogy arrul kódul!

Csahosi úr.

1861.
Vörös toll a kalapjánál,
Vörös beszéd a szájában.
A szeme is vérben forog,
Ha a zászlót lobogtatja.
Nem kell semmi, nem fizetünk!
Üssétek le, a ki mást mond,
Még a ki csak hunyorít is
Az is mind hazaáruló.
Szidja a sok gyáva népet:
Ezek a hitvány ujságok,
Ezek közt sincs egy, ki bátran
Megmondaná, - a mit ő mond.
Mind alkuszik, mind hizeleg!
Csak egyedül ő nem rendül.
Csak ő opponál mindennek,
Végre saját magának is.
Meetinget tart Deák ellen
A kocsmában: „táblabíró!
Conservatív! Ahol van ni!
Még Budára is által megy!”
...De majd tisztelt citoyen úr,

ELFELEDETT KÖLTŐK – JÓKAI MÓR

Ha más idő talál jönni?
„Ne féltsetek ti engemet:
Ismertek már, hogy ki vagyok?”

1862.

Vedlett toll a körme között,
Szelid betűk tolla alatt,
A szeme lesütve szépen,
Mikor a toll perczegve ír.
„Alázatos véleményem”
A ki ezzel egyet nem ért,
Nem kár volna befogatni
Mint gonosztevő lázítót.
Az ostoba elvakult nép!
És ez a sok éhes firkász!
A ki csak azért agitál,
Hogy sok praenumeranst gyűjtsön.
Mind opponál, mind veszekszik,
Csak egy kettő loyolális.
De még azok sem elég jók.
Még a „Hirnök” is rebellis.
Mindennek az oka Deák,
A montagnardok vezére,
Ki leginkább áll az utban.
Hogy még sem mehetünk Bécsbe.
... De hát tisztelt honpolgár ur,
Ha majd megint más idő lesz?
„Ne félts engem; akkor megint
Feltűzöm a veres tollam.”

Hamvazó szerdán.

Itt van a nap, az a szent nap,
Mikor minden ember egyszer
Mebánja, a mit vétkezett.
Ifju asszony bánja nagyon -
Hogy pártáját elcserélte;
Vén legény, - hogy ifju férj lett.
Görög bánja volt királyát,
Kiért nem tud ujat kapni.
Szultán bánja háremhölgyét,
Ki elszökött muzsikussal.
(A muzsikus is azt bánja.)
Lengyel bánja, hogy énekelt,
Muszka bánja, hogy ütlegelt,
Kerepesi igazgató
Bánja ténor s primadonna
Elkifogytát s bánatában
Diapasont alább hangol;
Drámajátszó színész bánja,
Hogy nem tanult énekelni.
Bánja Mexicot franczia,
Az angol a gyapot árát.
Szaid pasa azt, - hogy meghalt;
Handabanda, - hogy született;
Ujságíró bánja, - hogy irt;
S olvasó, - hogy praenumerált.

A versek írásmódja az eredetit követi [szerk.]

PÉTER ERIKA

Elidegenedés

Eltűntek a régi ölelések.
Az intim pillanatok
elenyésznek,
az utcákon köd ólálkodik.
A boldogságnak már csak
emlék-íze van.
Magány mentén
gyalogolunk,
kihalásra ítélve
mely vetekszik
az őskorszakival.

Kísértetként járunk,
torkunkban szomorúság.
Csupán rutinból
köszönünk egymásnak.
A házak ránk döntik
fájdalmaikat
s a fák görcsbe rándulnak
rándulnak a zokogástól.

Tétova lélekkel
tekintünk az égre,
nézzük a fák hajszálereit;
a szélben az ágak
összekapaszkodnak,
ölelésre vágyódunk mi is.

megj.: Partium

KULCSÁR TIBORHiba! A könyvjelző nem létezik.

Őszi strófák

Szeretem, hogyha hűvösebb a szellő,
s úsznak az égen szürke fellegek,
hogyha a várva várt öreg ősz eljő,
s peregnek, hullnak a falevelek.

Szeretem, hogyha hűs őszi délután
megnyílnak a bús, fekete egek,
s mint ifjú leány a hű kedves után,
hullajtanak sűrű könnycseppeket.

Szeretem, ha falum szántott mezején
lomhán pihennek a barna rögök,
a távozó pacsirták az ősz bús egén
búcsúdalt zengnek a földek fölött.

Szeretem az őszt. Már felém integet,
zörög az avar a lábam alatt,
míg emlékeim, mint falevelek,
zizegve, halkán reám hullanak

Forrás:KULCSÁR TIBOR: *Pogány imádság*, Budapest, 1965, Szépirodalmi Könyvkiadó
A költő jogörökösének, Kulcsár Zsuzsának engedélyével közöljük a verset [szerk.]
[https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_\(k%C3%B6lt%C5%91\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_(k%C3%B6lt%C5%91))

LADÁNYI MIHÁLY

Századvég

Az utcán, hol villamosok
és autók száguldanak,
benzingőzből, mint jelenés
feltűnik egy tehéncapat.
A nyitott teherkocsiból
szomorú böngés száll az éjig.
Egy tehén vágóhídra gondol
és a kövezetre kirondít.
S eltűnnek. Csak a Jel marad,
mit búcsúként hagyott az állat,
s mit az utcaseprők majd
körülfalnak és megcsodálnak.

Kor – kór

Mindenki *átír* valamit,
törvényt, árcédulát,
regényt, reményt,
halált –

Falragasz

Gyógyítsuk meg a napfeljöttét,
gyógyítsuk meg a vekkerórát,
gyógyítsuk meg a reggelit,
gyógyítsuk meg a kenyeret,
gyógyítsuk meg a kezeket,
gyógyítsuk meg a barátságot,
gyógyítsuk meg az elhalasztott
holnapot!

Megj.: Élet és Irodalom, 1982. február 26.

SITKU RÓBERT

Az angyalok magánya

Ilyen lehet az angyalok magánya,
ami csak lát,
tudomásul vesz
és elfogad.

De épp ilyen az ember magánya is,
amikor elfogynak az utak,
és csak ott áll meztelenül
a semmi közepén.

Ruháját az angyalnak adja,
hogy ne dideregjen,
s méltóságát magára terítve
rendületlenül áll tovább.

STANCSICS ERZSÉBET

Szüreti multság

Nézem a TV-ben a videoclipet: hagyományörzők megkoreografált felvonulása valahol, valamikor, valamerre. Szépek, szemkápráztatók a csinnadrattás jelmezekben, a lovak felszerelése is pontosan megfelel az eseményeknek. Lovak és lovasaik most éppen szüreti multságot mutatnak be, tegnap talán huszárok voltak, vagy kurucok, éppen mire érkezik a megrendelés. Talán műbajszuk sincs, hiszen mai napság divat lett a férfiasan igazi, a szakállal együtt. Arcukon mű-öröm, mulatós kurjantások, kézemelések. Néhány szőlőfürt is akad, talán Brazíliából való, mert hazai már nincs. Boroshordó a szekereken, no meg gyönyörűre kozmetikázott lányok valamiféle népviseletben. A kamera rájuk közelít: van közöttük éltebb, de fiatal is akad bőven. A XXI. század első, lassan véget is érő negyedében ennyi jut a nosztalgiázni vágyóknak. Mindent a szemnek, semmit a kéznek...

Lekapcsolom a tévét és lassan elém úsznak a múlt emlékei. Szüreti multság!...Igen, életemben egyszer nekem is volt részem benne, 1960-ban, 16 éves koromban. Az még eredeti, helyi vígság volt, lelkes fiatalokkal, borra szomjazó öregekkel. A Velencei tó partján, Agárdon történt. Igazi kisbíró dobolta ki a hírt minden keresztutca sarkán, hogy déltől szüreti felvonulás lesz, este pedig bál a kultúrházban. Mindenkit szeretettel várnak...Leesett az állam, amikor végighallgattam a dobszót, az érces hangú atyafi beszédét!

Rohantam haza anyámhoz a hírrrel. Engem különben is „érdekkapcsolat” fűzött ehhez az eseményhez, hiszen egy agárdi fiú, akivel a nyári szünetben sokat táncoltam a Nádfeleles vendéglőben, egyik szervezője volt az eseménynek. Pesti kislány létemre minden érdekelt, vonzott, amit még nem láttam, ahogy szüreti vígasságot sem. Igaz, nagyapámnak Székesfehérváron egy egész hegyoldalnyi szőlője volt a háború előtt, de azt én már nem láthattam, mivel születésem táján államosították. De ott amúgy sem volt multság, ahogy mesélték, csak munka...

Szüleimtől elutasító választ kaptam, amitől igen nekikeseredtem. Nem tudtam, csak éreztem, hogy ez a vigalom egy kicsit nekem is szól, akkortájt különlegesnek számító státuszomnak, hogy pesti vagyok és itt nyaralok Agárdon. Búbánatosan üldögéltem a kertben, és vártam valamit, ami talán megváltoztatja a szülői szigort. Nem sokáig kellett várnom.

Ebéd után hangos lett a „Csiribi” út, ostordurrogatás, lódobogás, kiáltás verte fel az álmos délutánt. Felpattantam és kinéztem az utcára. Csiribi pusztá felől, hatalmas porfelhőben, vágóban közeledett néhány lovas, fehér gatyájuk, ingük és kalapjukon a toll csak úgy lengett a szélben. A szívem majd kiugrott a helyéről, mert láttam, hogy az élen az én szívbéli pajtásom, Imre lovagol, akivel a nyáron „letáncoltuk” a Nádfeleles vendéglő parkettjáról a többieket. (Igaz, nem parketta volt, csak beton, de akkor az nekünk a világot jelentő deszkáknak számított.) Mi úgy összeillettünk, hogy mások csak nézői lehettek mindenféle tánc-nemben összehangolt mozgásunknak. Két, ennyire távolról érkezett fiatal a zenében, ritmusban, együtt-suhanásban könnyedén és szemgyönyörködtetően tudott azonosulni egymással. Közeledve a nyolcvanhoz, úgy ítélem meg, valóban szép páros lehettünk...

A lovasok nagy hujjogtatás közben megálltak a kertünk mellett és az én Imre táncosom hangosan elmondott egy köszöntőt, amivel meghívta családunkat az esti multságra. Erre már a szüleim is előjöttek és láttam rajtuk, hogy ekkora parádés meghívást nem lehet elutasítani. Tudták, hogy vidéken ez sértésszámba menne, nekik is szégyen és ezt ők sem akarták. Azt viszont nem engedték meg, hogy én is részt vegyek a szüreti felvonulásban, pedig arra is meghívtak, mint „díszvendéget”. Végül a lovasok tiszteletünkre újra megdurrogatták ostorukat, majd elporzottak a Velencei tó felé. Csillogó szemmel néztem utánuk. Imre, a falu

akkori KISZ titkára, valami mesebeli királyfinak tűnt paripáján, aki eljött a „hercegkisasszonyért”! Ettől kezdve lázban égtem, szüleim rosszalló pillantásai által kísérve. Visszaemlékezve, nem is értem magatartásukat. Ha most az én unokám lenne ilyen helyzetben, vele örülnék, hogy boldognak látom!...

Az sem volt véletlen, hogy a szüreti felvonulás a már ismert lovasai, szekerekkel, cigányzenészekkel, nagy énekszóval mifelénk kanyarodtak. Mivel Imre és társai vezették a felvonulást is, lelassítottak, s megállították a menetet. Imre intett a bandának: tust húztak! Ilyen kiváltságban akkor, ott, Agárdon senkinek nem volt része! Azt hittem, álmodom az egészet! Még egy sor ostordurrogatás, és tovább indultak, végig a falu utcáin. Most is előttem van, ahogy mosolyogva, lóhátról visszafordulva integetett nekem. Ma már nem is tudom, hogy bírt a szívem elhordozni ennyi boldogságot, amit akkor éreztem? Pedig csak egy szüreti felvonulás volt...

Lassan eljött az idő az indulásra. Előbb össze kellett pakolnunk, mert a bál után egyenest utaztunk vissza Pestre. Ilyen sürgő-forgó segítő még sohasem voltam, pusztán azért, hogy hamarabb elkészüljünk. Azt hiszem, engem bosszantottak azzal, hogy még induláskor is vissza kellett menni a nyaralóba, mert valamit ott felejtettek.

Végül csak megérkeztünk a tett színhelyére. Addigra csodálatosan feldíszítették a nagytermet, lámpások, papír girlandok ékesítették a felaggatott szőlőfürtöket. Olyan magasságban voltak, hogy csak ágaskodva lehetett elérni. Mint később megtudtam, ez azért volt így, mert lehetett „lopni” fürtöt a lányoknak. Ez egy hagyományosan férfias vagányságnak számított. A rendfenntartó szervezők nagyon figyeltek, mert akit rajtakaptak, annak fizetni kellett. (Gondolom, ez is egyik bevételi forrása volt a rendezvénynek). Akinek sikerült, az feszíthetett a barátai és a kislány előtt, akinek átadta. Azt is kihirdették, hogy a bál végén „báلكirálynőt” választanak, s ezt a címet az kapja, akire legtöbben adják le a szavazatukat. (A „szavazócédulák” ára is feltehetően a bál költségeihez járult hozzá. Bizony az „átkosban” is megvolt az ára mindennek, csak nem tudtunk róla).

Közben szólt a zene, lehetett táncolni. Ekkor vettem észre, hogy valamiért én vagyok az est középpontja, olyan értelemben, hogy minden fiú velem akart táncolni. Alig fordultam párat, máris lekértek. Nyilván Imre által már jól ismertek, látták, milyen mutatósak, ügyesek vagyunk, ráadásul a „pesti lány” vonzó szerepe is hozzájárult a népszerűségemhez. Abban az időben sajátos különbség volt a város és falulakók között, amit kölcsönösen tápláltak egymással szemben. Ilyen partner, mint én, abban az időben ritkán adódott egy falusi legénykének. Hiszen valóban az volt: én tizenhat, ő tizenhét éves....Amikor már „brahiból” egyszerűen nem engedtek vele táncolni, Imre dühbe jött. A bátyjával kihívta a kultúrház mögé a fiúkat, amíg én, kifáradva a folyamatos táncoltatástól, illedelmesen leültem a szüleim mellé kilihegni magam. Később tudtam meg, hogy a két testvér „hathatós érvekkel” felvilágosították a barátait, hogy kinek van elsőbbsége velem táncolni. Ez után néhányan lemosták az arcukról a vért az udvari kerekés kútnál...

Árulni kezdték a jegyeket a báلكirálynő választásra. A fiúk elspricceltek és egy ideig nem láttam őket. Csak a tulsó sarokban volt újra némi dulakodás közöttük, aminek okáról csak később értesültem. Kihirdették, hogy éjjélkor fogják ünnepélyesen bejelenteni, ki lett a legnépszerűbb szüreti lány, kire szavaztak legtöbben, ki lesz a báلكirálynő? Amikor ezt a szüleim meghallották, azonnal indulást fújtak. Csak nem képelem, hogy ezért éjjél itt maradnak és apám vezethet sötétben Pestig!? Másnap egyébként is dolgoznia kell, nem maradhatunk! Eszükbe sem jutott, hogy életem legszebb élményétől, későbbi öregségem felejthetetlen emlékeitől fosztanak meg! A szülői szigor és empátia akkor nem jártak kéz a kézben.

Amikor távozásunknak híre terjedt, az addig egymást csépelő fiúk közösen felkérték a szervező igazgatót, hogy menjen küldöttségben az asztalunkhoz és bírja maradásra a szüleimet. Mivel az illető felnőtt férfi volt, vele már némi engedményt tettek. Azt mondták:

tíz óráig hajlandók maradni, de utána indulás haza! Jól nevelt kislány voltam, sosem mertem a szüleimmel szembeszállni, így beletörődtem a határozatba. Pedig centikkel a föld fölött lebegtem a váratlan sikertől, hódítástól, örömtől. Közben szőlőt is loptak nekem, annyit és annyian, hogy egy kosarat kellett kölcsönkérni, hogy betehessük a csomagtartóba. Nem tudom, csak sejtem, hogy a helybéli lányok szemében olyannyira nem lehettem népszerű, hogy a pokolba kívánhattak és örültek:10 óra után végre elhúznak és csak az övük marad a pálya!

Szüleim nagy megkönnyebbülésére búcsút vettem Imre „lovagomtól”, valamint a mögötte felsorakozott hódolóimtól. Inkább lelőtték a poént, de megnyugtattak, hogy az éjfélkor kihirdetésre kerülő bálkirálynő én leszek, mert erre ők a biztosítékok! A lelombozódott bálkirálynő ellépkedett hát a szüreti mulatságról, ha nem is bíborbársony szőnyegen, de a fiúk lelkes sorfala között a hepehupás udvaron. Beült – no nem az üveghintóba – hanem az apja Trabantjába. Ám ez a jármű abban az időben olyan nagy „durranásnak” számított, mintha most egy helikopter szállna le a kultúrház kertjébe.

Elnyúltam a hátsó ülésen és néztem kifelé a sötétbe. Az éjszaka épp akkor fordult át a másik oldalára, az alvó házak lejjebb ejtették nehéz üstöküket. A telihold fényében csillogott a Velencei tó, sürgölődtek, csacsogtak rajta az apró hullámok. Mintha ők is nekem integettek volna, hogy láttunk ám, kislány! Szép voltál, mert boldog voltál, amilyen sosem leszel már felnőtt korodban! Vigyázz, mert az öröm kikezdi a szigorú, örökérvényűnek tartott dolgokat és ez az emlék lesz a te igazi kincsed. Senki sem veheti el tőled.

Aztán a tánctól, zenétől, a boldogságtól elfáradva, a motor duruzsolása közben lassan lecsukódott a szemem. Csupa csönd lett a világ. Valahogy még azóta is az maradt....

2021. április 27.

Zemplén, virágos rét a Bodrog árterében

Fotó: NAGY BERTALAN

PETHES MÁRIA

Jelek kozmoszában

Egy madár olvassa a hajnal kéziratát.
Mi már csak az áthatolhatatlant ismerjük
egymás szemében. Ha meglátogat bennünket
az álom, ébredéskor némán tisztogatjuk
örvényeit. Mesék fái közt bolyongunk,
jelek kozmoszában. Mikor értjük meg végre,
hogy mindent pusztulásra szán az élet?

Mint a délibáb, felkelnek a fotók, a tárgyak,
elmesélik mosolyod, hajad, arcod halálát,
és annak a nevére szólítanak, aki még
el sem érkezett. Felszentelt ölelések
szüneteiben előkészítem azt a végtelen űrt,
amiben mi egymásnak szánt hiány leszünk.

Utoljára még egyszer vendégül látlak,
feledésbe merült pillanatokot tálalok.
Közös múltunkat eszed, akármilyen volt.
Őszülő kert vagy, ajkad csukódó kapu,
megpróbálok hasonlítani arra, amit mondasz.
Az éjszaka hanyagul közénk fekszik. Szeretem,
jaj nagyon szeretem frissen vasalt inged
hulló gombkönyeit.

TÁTRAI S. MIKLÓS

A gyerekkocsi

A címet olvasva bizonyára majd sokan arra gondolnak, hogy egy különleges babakocsiról fogok mesélni, pedig egészen másról lesz szó. Ha valakinek ismerősnek tűnik a történet, akkor az nem a véletlen műve.

A hatvanas évek végén járunk az időben, amikor egy-egy jónevű technikum mágnesként vonzotta a gyerekeket Budapestre, az ország minden tájáról. Az új környezethez, a nagyvároshoz, a kollégiumok katonás rendjéhez sokan nehezen vagy egyáltalán nem tudtak alkalmazkodni, és ez bizony a tanulmányi eredmények rovására ment. A falusi iskolákból jó, jeles, kitűnő bizonyítvánnyal érkezett kisdíjakok megdöbbenek, és elkeseredtek, amikor egymás után kapták a rossz osztályzatokat. Nem voltak ahhoz hozzászokva, mint ahogy az egyre növekvő követelményekhez sem. Persze nem mindenkiben okozott lelki törést a változás. Kitűnő képességű leányok, fiúk értek el remek eredményeket, és a gyengébbek között is voltak olyanok, akik nagyvonalúan kezelték a nehézségeket. Közéjük tartozott József, akit mindenki csak Józsikának ismert, és szólított, mert apró termettel, vékony csontozattal áldotta meg a teremtő. Esélye sem látszott arra, hogy bármikor elkerülhet a tornasor végéről. Ez őt nem zavarta, jókedvű srác volt, megbízható közepes szinten tanult, jól érezte magát Budapesten. Érthetően vonzódott a többiek társaságához, érdekelték a lányok, hiszen biológiai érettsége semmivel sem maradt el osztálytársaitól. Az ifjú hölgyek kedvelték, de nem vették komolyan közeledését, amit pontosan érzékelt. Ez bizonyára elkeserítette, és emiatt próbált feltűnően nagyfiúsan viselkedni, legalábbis annak gondolta, ha cigarettázik, és olykor-olykor megiszik egy-egy pohár sört. A tiltott dohányzás – aminek az iskolában és a kollégiumban leginkább a WC-ben lehetett „hódolni” – egyébként is nagy merészség volt. Akit elkaptak, az komoly büntetésre számíthatott. A tanárok éberségének kijátszását, és a „csak azért is rágyújtok” magatartást többen vagányságnak tekintették.

Józsika szülei, testvérei Vas megyei kis faluban éltek, félve engedték el őt a nagyvárosba. Néhány hónap alatt kiderült, hogy nem kell aggódni. Józsika nem lesz eminens, nem lesz meghatározó személyiség az I. B-ben, de boldogulni fog, minden helyzetben feltalálja magát. Havonta látogatott haza, és ilyenkor együtt vonatozott néhány diáktársával. Szombathelyen köszöntek el egymástól, majd ugyanott találkoztak vasárnap délután a visszaúton. Néha velük tartott Szilvia is, aki egy évvel idősebb, csinos, mutatós lány volt. Kedves volt Józsikához, tudta, hogy tetszik neki, de ez számára semmit sem jelentett. Ha egy fülkébe, vagy ugyanabba a négyes-ülébe kerültek, beszélgettek, nevetgéltek, esetleg tanultak, ahogy a helyzet kívánta. Amikor a magas, jóképű Tomi is csatlakozott hozzájuk, Józsika szerényen a háttérbe húzódott. Nem voltak rosszindulatúak, nem voltak gonoszok hozzá, mégis érezni lehetett: nem tekintik partnernek. Egy alkalommal, amikor az a ritka eset fordult elő, hogy kevesen utaztak a vonaton, négyen ültek a fülkében. Egy ismeretlen középkorú néni a menetiránnyal háttal az ablak mellett, vele szemben Szilvi és Tomi, Józsika ugyanazon oldalon, de nem közvetlenül mellettük, egy helyet kihagyva a sarokba dőlt, mintha szunyókálna. Idős paraszt bácsi nyitott be, és látva az üres helyeket letelepedett a nő mellé. Fejét ingatva méregette a fiatalokat. Kedvesen, elismerően biccentett Szilvi felé, majd tekintete megállt Józsikán. Nem tetszett neki valami, rosszallóan vont össze szemöldökét, furcsának találta, hogy a fiú egyedül utazik.

- Hova utazol fiam? – kérdezte barátságosan, segítőszándékkal.
- Budapestre! – hangzott a büszke válasz.
- Budapestre? Mit csinálsz te ott? Apukádék tudják, hogy eljöttél?
- Persze, ők hoztak ki az állomásra. Budapesten járok iskolába.

– Hm! Az igen! Na, és hányadikos vagy?

– Elsős! – hangozz a büszke válasz!

– Hát, ahhoz képest tényleg nagy gyerek vagy! – mosolyodott el az öreg, mert eszébe nem jutott, hogy középiskolára gondoljon.

Szilvi és Tomi képtelen volt visszatartani kirobbanó nevetését. Józsika először bokáig elpirult, azután kényszeredetten ő is nevetni kezdett, pedig szégyellte magát. Nem tudhatta, hogy ez a kis jelenet két hónap múlva ragyogónak tűnő ötletet teremt.

A három napos ünnep miatt nagyon sokan keltek útra. A szombathelyi állomáson ritkán látott tömeg várakozott a budapesti vonatra. A feljutás is komoly nehézségnek tűnt, ülőhely szerzése pedig valóságos művészetnek. A diákok között reményt veszve várakozott Szilvi, Tomi és Józsika, amikor beállt a szerelvény. A vékony fiú szeme felcsillant, úgy érezte itt az alkalom, hogy legalább egyszer legyőzze Tomit, és hatalmas jópontot szerezzen Szilvinél. Az akkori idők szokása szerint volt egy vagon, amelyet részben, vagy egészben a kisgyerekekkel utazóknak tartottak fenn. Ha a múltkor az öreg bácsi kisgyerekeknek nézett - gondolta a fiú -, akkor ez most is előfordulhat a kalauzzal. Rábeszélte Szilvit, hogy ketten szálljanak fel oda. Ő majd igyekszik minél inkább kisfiúnak látszani, és úgy viselkedik, mint akinek kísérőre van szüksége. Nyilván nem fogják anyjának gondolni Szilvit, de a jóval idősebb testvérét könnyen eljátszhatja. Kényelmes helyük lesz. Az ötlet jónak tűnt, az pedig különösen, hogy Tominak nem tetszett. Nem törődtek vele, felszálltak a kisgyerekes vagonba. Előtte megegyeztek, hogy Budapesten a mozdonynál találkoznak.

Tomi gyűröten, idegesen, bosszankodva szállt le a Déli pályaudvaron. Borzasztó körülmények között utazott, irigykedve gondolt Józsikára, aki nem csak kényelemben lehetett, de Szilvi társaságát is élvezhette. Haragosan várakozott a mozdonynál. Néhány perc múlva megjelent a lány, de egyedül jött, láthatóan feldúlva. Belekarolt Tomiba, és csak annyit mondott: „Gyere, menjünk gyorsan!”

Szótlanul mentek a villamosig, felszálltak, és szembe fordultak egymással. Tomi kíváncsian nézte Szilvi arcát, hiába várta, hogy a lány majd mond valamit. Nem tudta türtőztetni kíváncsiságát.

– Miért hagytuk ott Józsikát? Mi történt?

– Ne is kérdezd! Azt hittem felpofozom!

– Nem jött be a trükk, ugye? A kalauz nem ette meg?

– Dehogynem, remekül játszottuk a kistestvér-nagytestvér játékot.

– Akkor nem értem!

– Talán egy óra telt el, vagy annyi sem, amikor Józsika udvarolni kezdett. Arra célozgatott, hogy ő meg én... szóval érted ugye?

– Már hogy ő, meg te? – nevetett Tomi – , ez vicces.

– Igen, én is ezt mondtam neki, és valami olyasmit, hogyha majd nagy fiú lesz, akkor próbálkozzon.

– Megsértődött?

– Lehet. Valószínű, mert szó nélkül kiment a peronra. Meglátta a kalauz, és kizavart bennünket a kisgyerekes kocsiból. Majd elsüllyedtem szégyenemben, ráadásul hering módjára utaztunk tovább.

– De hát miért?

– Képzeld, ez kis hülye máris megjátszotta a nagyfiút, és rágyújtott egy cigarettára.

REJTŐ GÁBOR

Két szexameter

Gyötör a gyönyör – hiánya
szökik a szerelem – virágba.

Gyökér a levélhez:
Földolgoztam, hogy lent vagyok.

Égbe kiáltó

Talán nem is sejtitek, de az az ábra
hogy az Ördögöt az Isten szponzorálja.
Amúgy csak ülne búsan trónusán
kikészítve a hegynyi husáng
– mert nem bottal ver –, de így
hogy az ember szaporán bűnbe es
parázna, garázda, mihaszna, miegyébb
Istennek is dolga van, az Ördög jól keres
még a falra festett is alig húnyja le szemét.
Tán nem is sejtitek, de az az ábra
hogy rájár a rúd a Miatyánkra.
Ördög tudja miért, késve, rosszul fizet
tán valaki visszavette tőle a Tüzet.

Álomvalóság

Szívem a Nap, a Holddal álmodott
egész addig, míg elfogyott az éj.
Most keresi, kutatja álom-kedvesét
de nem leli, csak, mikor lehunyja szemét.

A bábeli gyors

Zakatol, röpít a bábeli gyors
Budapest – Bábel, nem kell retúr.
Gyötört már eleget bennünk a sors
most, majd meglátjuk, ki itt az úr.

Zsidó, cigány, magyar, egyre megy
sorsunk végül is összeér.
Böködi majd fejünk a konok eget
hogy vesszen a múlt, a szemet szemért.

Kattog a gyors, a föld is beleremeg
Bábelig még kanyarog az út.
Távoli bolygóról óva intenek
gyürkőzik, ugrani készül a múlt.

Vasútmúzeum – Fotó: FÚZY-MOLNÁR ZOLTÁN

HAJNAL ÉVA

hullám

Sáry László: Kotyogó kő egy korsóban című zeneművére

hullám ütöget görbülő idő moccan

könnyű kotyogás bőröm résein csepeg

szó suhog indul visszatér szítál

lépeget lebeg homlokom járatlan útjain

görbülő hullám csepeg bőröm könnyű

járatlan szó homlokom résein kotyogás

idő ütöget suhog lépeget útjain

moccan indul lebeg szítál visszatér

homlokom könnyű ütöget csepeg suhog

görbülő szó moccan lépeget visszatér

kotyogás lebeg bőröm járatlan szítál

útjain idő résein hullám indul

DEBRECZENY GYÖRGY

a tan kereke

nagy hajók jönnek
nézem tankerek-e
megforgat engem
a tan kereke

*

akkor most folytassuk
a beszélgetést
vagy inkább kezdjük el?

*

dörömbölj lelkem
vécéajtaján
és én majd
bebocsátlak téged

*

orosz udvari kürtzene
nélkül nem élhetek

*

hatagyarú fehér
elefántok jönnek
12 különleges
tettet viszek véghez

és téglából van
a Vaspagoda

*

7 lépést teszek Kelet felé
lábam nyomán
lótuszvirágok nyílnak

JUHÁSZ ZSUZSANNA

Aha

Csodálatos. Ki mert állni a sebével virágot árulni. Még jó, hogy tőle veszek, még akkor is, ha drágábban adja ugyanazt a csokrot, mint a többiek.

Legalább máshova állt volna, itt a nénikék között könnyebben feltűnik, hogy milyen fiatal, s az embereknek eszükbe juthat, hogy talán dologtalan, s akkor biztosan nem tőle vesznek virágot. Meg a nénikéknek se tetszhet, hogy közējük állt, nem nézegethetik egymás portékáját úgy, ahogy egyenrangúak között lehet. Ahogyan csak az öregeknek lehet figyelni valamit. Ahogy a figyelem tárgya felmagasztosul általuk, mert odaadók nagyon, nem teszi őket szórakozottá szerelem és gyermekek gondja, hirtelenek pedig nem is tudnának lenni. Sem a csontjuk nem engedné őket, se az agyuk ereiben a mész. Dehát biztosan nem számíthatott, nem törődött holmi nénikékkal, akik közül esetleg kiríhat. A kabátja kicsit meleg ehhez az időhöz, és hátul fel is kap egy csöppet, elöl meg lóg, de nem számít, mert az emberek pillantását – hiszen az enyémet is – a sebe vonzza. Még a vért is rajta hagyta. Nem szégyenkezik, nem bújt el, nem kerüli a pillantásokat.

Kiállt így is virágot árulni. A vér megalvadt ugyan, – de meg se merem nézni mitől – valahogy összhatásában is nagyon színes ez a seb, szinte rikító.

Persze, lehet, hogy azért tűnik rikítóknak, mert nem szoktunk sebeket látni így, fedetlenül. De ő kiállt, hadd nézegessék. Nem törődik vele, ő nem nagyon nézeget. Tartja a csokrait, kicsit túl közel is magához, mintha nem akarna megválni tőlük, mintha nem is eladni hozta volna őket, csak dísznek, önmaga díszének, vagyis sebe díszének. Nem baj, a sebe biztos odavonzza az embereket, zavarba esnek majd, s éppen ez a zavar teszi őket hirtelen virágvásárlókká. Tetszik, hogy ki mert állni, hogy szó nélkül árul, nem kínálgatja a virágát, ilyen csendesnek – ha a némaság nem volna rossz – ilyen némának képzeltem el mindig a virágárosokat. Kiskorom óta úgy gondolom, virágtól megválni nem jó, minek azt kínálgatni is akkor. Rádásnak ott van a sebe, az a rikító piros, össze se merem hasonlítani virágai színével, de ettől a virágtól nem szabadul meg estig, ezt a bimbót még hordozgathatja napokig, nem kell senkinek. Viszont látványnak jó, lesz mit mesélni annak a párszáz embernek otthon, akik megfordultak a téren, ahol árult. Egy ember, aki ki mert állni friss, éppen hogy megalvadt sebbel az arcán, egy ember, aki nem várta meg a gyógyulást és emberek közé mert menni.

Csak ne lenne részeg. Szóval azért áll ilyen mereven, nehogy észrevegyék a mozdulatain a részegséget. A virágért kapott pénz is biztos újabb piaadagra kell. Részegen könnyű. Kiállni sebesen virágot árulni. Részegen könnyebb sebesülni. Sebbel nem lehet nehéz sebesülni.

RENDIK ZSUZSA

A Szöveg

Engedjék meg, hogy bemutatkozzam: a Szöveg vagyok. Életkorom a múlt homályába vész, de bátran állíthatom, egyidősnek számítok a Homo Sapiens-szel.

Isten az ő számára teremtette meg az öt létfontosságú elemet: a Földet, az Eget, a Tüzet, a Vízet és Engem, a Süket Dumát.¹

Művelőim az Emberek. Sőt, olykor mit művelnek Velem? Gondolják, megtehetik?

Igen. Engedékeny vagyok. Más választásom nem lévén, kiszolgáltatott állapotomban.

Egyik megnyilvánulási formám az élőszo. A kifejezés felhívja a figyelmet három kiterjedési irányomra. Betöltöm a teret. Kvázi terjengek. Ha a pusztába kiáltanak, akkor is.

Csak akkor igazán. Hiába.

Másik megnyilvánulási formám az írott, két dimenzióra korlátozott papírmásé. Ez a veszélyesebb, mert míg a szó elszáll... az írást viszont eltépik. Elégetik. Csak a baj van velem.

Jelentős részeim kerülnek abba a vibráló közegbe, melyet Szerkesztőségnek neveznek az Emberek. Itt Flekk-helyzetben húz maga elé a Szerkesztő/nő, és csak húz, csak húz, csak húz... Vörös tolla közelít! Leccap első betűmre! Oh, most beletép a Lelkembe! Felkoncol!

Szülőanyáim/atyáim vérben forgó szemmel, szótlánul türik az áldozati oltárnál a pogány szertartást, mert noha Velem együtt véreznek, mégis eladnak a nyomtatott szövegáruda kavargó rabszolgapiacán...van úgy, hogy négerként...s az irigyeknek kínai vagyok.

Bár, ha fölveszem a „Szövegümet” – sem látom a jobb indulatot. Saját, külön bejáratú Szörnyetegem tulajdon Szerzőm.

Lázadni akarok! Szót kérek! Ne tegyétek ezt Velem, Drágáim! Én is ...Élek!

Éljen a sajtószabadság! A szabad szólásjog!

Éljek!

De nem. Belém fullasztanak.

Tűrnöm kell, hogy atomkori szónokaim többsége logopédiai csökevény, retorikai elégtelen. Elég!

Az Olvasó!

Mi lesz az Olvasóval? Aki szomjúhozik Engem?

Nos, Ő azt vesz, amit kap Belőlem. És könnyen kiábrándulhat.

Ez az Én Igazságom. A Mi Igazságunk.

Magyarázom Bennüket...: ha az Olvasóban, ki mindig nyájas, nem szólal meg Belső Hangom, abban a bizonyos áttételes harmadik kiterjedésemben is, akkor értelmét veszti másik két irányom.

Meghalok.

Engem hallani is kell, egészen szívből, különben a papírt, amelyen lehoztak, egy más, obszcén helyen hasznosítják... fess kiskatonák... analfabéták... szenttelen alfabéták... sugárzó gammák... ruganyos delták.

De aki azonosul Velem... az részese lehet a Nagy Játéknak, ami csak a Kettőnké. Együtt varázsolhatunk, míg az a szakértő láthatatlan kéz érezhetően összegyűr Bennüket, cirógat, hogy annál jobban fájjon, amikor üt.

Mégis... a Nagy Játéknál szebbet el sem tudok képzelni Én, a Szöveg.

¹ eztet valkitű lopikáztam

Találkozunk még. Örökké élek, burok nélkül, az Emberiséggel. Küzdelemben. Bizalommal.

Bele a megfellebbezhetetlen...megkérdőjelezhetetlen...visszavonhatatlan...negyedik dimenzióba... a Semmibe...

Már megint mit műveltél Velem, Rendik?

Fotó: DARVAS JUDIT

CIRILL KABIN CSABA

Szinopszis (versciklus)

[részlet]

II. gyöngéden ölelj hát (1990-es évek)

mámormocskos est

átcsörtetek a macskaköveken
éjszakai járatok
elkésett robogásai
előtt-után

üveggyűjtő éjszaka

távolról üvölt belém
a hang
„jut nekem még
jobb főbérő
talán”

fejtartásom
egy kereszties lovagé

segélykiáltó pillantásom
elvesztettem
egy felállványozott
húgybűzös utcasarkon
indulok ellenem

*

zavarok

mikor
a csöppnyi hatalom
hatalmas érzésétől
átszellemülnek
fontoskodásaitok
– boxersimogatás –
alulról szerveződik
a hallgatag dac
– üdvözlégy,
demokrácia –
kések dolgozzák mosolyainkat

ALBERT ZSOLT

Szobatenger

Este harmadszor sétáltunk
ugyanazon a partszakaszon,
és ezt tettük mindennap,
míg előttünk hevert.
Az ismétlődés hullámokra,
a hallgatás sziklára emlékeztetett,
de te azt mondtad, ez Isten visszhangja.
Gondoltam, ha újra visszatérünk,
vihetjük magunkkal a tengert,
haza a szobákba, kiönteni a balkonra.
Valamennyit az éjszakákra is,
legalább halljuk, ahogy időnként belekap
a függönybe a szél, mint egy vitorlába.
Elmerülve egy hullámmal
ugyanoda álmodjuk magunkat,
egy hangos óceánba,
a felgyorsult pulzus és szemmozgás
pedig árulkodik, amint a galaxis
hűvösen átfolyik az omladozó plafonon.
Lemossuk a piszkot az ablakokról,
és minden mondatot magunkból,
melynek nincs folytatása.
Ott kezdjük el megint,
az újrakezdett sétákkal,
hol megvolt még Isten visszhangja.

BODÓ CSIBA GIZELLA

Falbontó

A téglákat egyre-másra raktam
A fal így épült sebesen magamban
Elzárta előlem a sokszínű világot
Vakablakán se ki, se be nem látok.

Bontsam le a láthatatlan gátat
Nyissak világot a világosságnak
Minél mélyebb a sötétség verme
annál több üdvösség benne eltemetve.

Lelkem tornyai nyúljanak az égbe
ne legyen szívem szenesen kiégve
Hamvából kel ugyan születő madaram
De az is kell; magamba ne zárjam be magam.

Börtönöm rácsait széttépjem fogammal
lánc-szemet emészte békéljek magammal,
Tűzzem le jó mélyre a vezeklés ostorát
Eresszen gyökeret, hajtson dús koronát.

Legyek fiatal mint a jelen idő
szellemben fiatal, friss újjá születő
legyek élet-öröm, folyton megújuló,
Örök fiatalként – örökkévaló!

2008. január 31.

DEDIK JÁNOS

Saci

Egy csinosnak mondható fiatal hölgy egy irodaház személyzeti osztályára igyekezett. Olvasta egy reklám újságban, hogy belső ellenőröket keresnek. Sára, azaz becenevén Saci –, gondolt egy merészet és a személyzeti osztály felé szaporázta lépteit. Útközben arra gondolt, hogy itt talán szerencséje lesz, mindig jobb, mint munka nélkül keringeni a városban.

Közveszélyes munkakerülésért már egyszer meg is bírságolták évekkal ezelőtt. Mindennek vezetékneve az oka, ha nem ilyen nevet örökölt volna a szüleitől, biztos jobbra fordul az élete. Már gyerek korában is sok kellemetlensége volt emiatt. Agyon szekírozták, csúfolták. Hiába panaszkodott a kedves papának, mindig az volt a válasz, majd megszokod, ne is törődj vele.

Arra is gondolt, hogy férjhez megy, na de az oltárnál úgylis a lánykori nevén szólítanák, de még a polgármesteri hivatalban is.

A probléma már a portásfülkénél elkezdődött.

– Hova akar menni? Hogy hívják!

– Én kérem...

– Hogy hívják? Azt kérdeztem!

Sacinak remegni kezdett a hangja, de még remegve sem akarta elhagyni száját a neve.

– Na mondja, vagy nem mondja! Nekem kikel töltenem a kísérő céduláját! Mi van, meg kukult?!

– Mu, munkaügyben a személy....

– Először is a neve érdekel.

– Su...Su...

– Mi az, maga dadog!? – és ide akar jönni, dolgozni?

– Sumák Sa...

– A nevét kérdeztem. Micsoda emberek vannak, és ilyenek akarnak nálunk dolgozni?! Mi az a sumák? Én rendesen kérdeztem a nevét, maga meg itt sumákol nekem. Hát ráérek én magával trécselni, mikor rengeteg a dolgom?!

– Én kérem nem dadogok, én a nevemet mondtam! Írja csak Sumák Sarolta, vagy Sára, vagy Saci, ahogy akarja! Az vagyok, és ide akarok jönni, dolgozni.

– Ilyet sem hallottam még! Jól van, felírtam. Vigye ezt magával, és visszafelé adja le itt aláíratva, és ne sumákoljon nekem!

Ezt a mondatot már nem tudta kihagyni a portás. Lassan a telefon után nyúlt.

– Halló, személyzeti? Itt a porta beszél. Megjött a sumák.

– Ki jött meg? Nem vagyok vicces kedvemben! Ez a portás részeg, úgy nevet, mint akinek elment az esze.

– Kérem, most ment fel magukhoz egy sumák. – Mondta még mindig nevetve.

– Kicsoda? Nem értettem jól. Ne nevéssen! Mi baja van?

– Mondom, egy Sumák kisasszony ment fel.

– Milyen kisasszony? Nem értem!

– Ide akar jönni, dolgozni Sumák Sára. Érti már? Na végre! Mit nem lehet ezen érteni?

Saci ezek után egy kicsit ingerülten lép a személyzeti főnök elé.

– Maga az?

Saci végig néz magán, csak azután válaszol.

– Én úgy látom, de maga honnan tudja?

– Üljön le. Miben segíthetek?

– Kérem szépen, én itt szeretnék dolgozni. Olvastam, hogy belső ellenőrt keresnek. Ezért jöttem!

– Maga a...?

Saci egy kicsit gondolkozott az tán hirtelen rávágta.

– Igen, én vagyok a Sumák Sára.

Egy kis meg-könnyebbülést érzett, hogy végre kimondhatta nevét.

– De kérem, adja ide a kapucéduláját!

Ez tényleg sumák, erre nem gondoltam, morfondírozott csak úgy magában a személyzetis.

– Üljön le!

Saci leült, lábait keresztbe tette, és kíváncsi tekintettel várt. Percek teltek el, mire a személyzetis megszólalt.

– Valóban szükségünk lenne egy munkatársra – fürkésző tekintettel Sacira nézett, aztán kissé hosszabb szünet után a fiókból kivett egy nyomtatvány kupacot. – Kisasszony, megkérem, ezt töltsse ki otthon, majd adja fel postán a címünkre!

– Hogyne, kérem, hogy rajtam röhögjön az egész épület?! Azt mondják majd, jön a Sumák ellenőr! – szaladt ki Saci száján az epés megjegyzés.

Saci megnézte a nyomtatványokat, majd nyugodt mozdulattal felállt, kettétépte a papírokat, az íróasztalra dobta, sarkon fordult és csípőjét kacéran megrángatva kilibeg az ajtón.

Zemplén, Milicek látképe János-vára kilátóból (Kovácsvágás)

Fotó: SZABÓ MÁRTA

BUDA FERENC

Míg az ember

Míg az ember csak egyhetes,
az egész világ érdekes,
csupa csoda az árny, a fény,
titok a lét, talány a tény.

Bár minden tagja oly piciny,
eluralkodik két cicin,
s mert útja rövid s egyenes,
rácuppan, amit megkeres.

Tökéletes! Tökéletes!

Napra nap múlik, éjre éj.
Kopik a kezdeti tökély:
„Ahogy nősz, fiam, úgy butulsz” –
s eljő tizenkilencre hús.

Leőrölvén az életed,
ha megéred a két hetet,
bajszod-szakállad tépheted,
a vágy s a szó beléd reked.

Mert aki elmúlt kéthetes,
annak az üdv is képletes.
– Vonat! Vigyázz! Elé ne ess! –
Nem érdekes. Nem érdekes.

Árok vagy ágy? Csak rázuhan.
Múltjával egy a párhuzam:
nem volt s ma újra nincs foga.
(A többi? Elszelelt tova.)

Őszi derű

– *Dithyrambos* –

Törődj bele végre: munkád javadalma-
ként nyirkos avarba hullong a vadalma.

Föl-föllebeg olykor egy röpke utalvány,
csupa rózsaszínű, csak a számjegye halvány.

Lappadt zsebeid ha leszívja a számla,
vers helyett savanyú szitok jön a szádra,

s vakon tusakodsz vélt ellenfeleiddel.
Neved ér valamit? Ó, kötve se hidd el:

firkantsd oda frissen a térti vevényre,
s tűnj el mihamar te a hús televénybe.

Buda Ferenc, *Míg élsz*, Holnap Kiadó Kft, 2014

https://reader.dia.hu/document/Buda_Ferenc-Mig_elsz-16253

UMHAUSER FERENC

KOCSMAOPERA

(A huszadik század elanyagiasodó, elembertelenedő,
felborult értékrendű világának balladája.)

(„A pénz csak eszköz, nem pedig cél.”)

*

Néhány jó barát sejti csak
stigmáimat,
hogy mit jelentenek
a lelkembe vert szegek.
Tehetség vagy örület
viselnem kell keresztemet.
Le nem rakhatom,
génjeimben hordozom
s ha nyomja már a vállamat
a kocsmá némi enyhet ad.
Ad?

Az élet sem más, mint egy kocsmá,
hol kimérnek néked ezt-azt,
édeset-keserűt, mint sorsod.
Te mohón nagyokat kortyolsz,
bár igazán nem mindig ízlik,
de itt inni kell, inni!

Mennyi kettétört élet, elvetélt álom!
Pohárszilánkok a padlón,
vörösbor nyoma a falon,
könnyű hab
a kesernyés sör felett,
a sarki vegyes nehéz szaga,
cigarettafüst ...
Egy régi lánynak az illata!
A századszor hallott vicc.
Magam sem értem,
miért vagyok ma itt.
Hát nem minden út
Rómába visz?

Nem minden út Rómába visz?

Ha az lennék, aki szeretnék,
nem az lennék, aki most vagyok.
Ha ott lennék, ahol nem vagyok,
nem lépnének át a holnapok.
Ha szeretnének, én is szeretnék,
nem rossz, talán jó lennék.
Ha lennének előttem távlatok!
Tudnám; a nap rám ragyog.
Sodor a napok árja,
megtörténnek velem a dolgok,
nem élek, csak vagyok.
Sodor a napok árja,
megtörténnek velem a dolgok,
nem élek, csak vagyok

Nyitány a *Kocmaoperához*

Írta:

BALKAY LÁSZLÓ

képzőművész, zeneszerző, művészetterapeuta

Végy egy nagydarab Életet.

Gyúrd össze jól.

Tedd bele egy gyermekjáték látcsőbe.

Rázd meg és nézz bele.

Előtűnik egy különleges kaleidoszkóp, színes apró elemekkel.

Van itt minden – lakótelepi fiúszoba, menhely, szerkesztőség, kocma, diliház. És van még megannyi szereplő, akik az ABC minden betűjét képviselik – Ától cettig. Pap, kurva, orvos, az apa, Tibi a csírájában elvetélt költő, no meg minden más ami A betűvel kezdődik, szóval az alkohol töménytelen mennyiségben...

Umhauser Ferenc csodálatos színdarabbá gyúrta össze a valós helyszíneken és szituációkban játszódó életet – életét? – Kocmaoperáját.

Igazi, jó öreg, bevált helyszínek, akárcsak Gorkij Éjjeli menedékében, Brecht Koldusoperájában, vagy O'Neill Eljő a jegesében. Ilyen volumenű irodalmi pergőtűzet csakis a rendszerváltás jól sikerült sikertelensége szülhetett meg és vihet, cipelhet, vonszolhat színre.

Élmény volt belebújni a színdarabba olvasás közben és nem volt nehéz magamat beleélni az oldalanként változó Madách-i színekbe.

Ami az opera verseiben, jeleneteiben és dialógusaiban történik, az maga a féldeci tömény, kevert valóság, az elmúlt húsz év Magyarországáé.

Kérem a Nézőket, ne öntsék a gallérjuk mögé az Umhauser Ferenc által felkínált kultúranropológiai piát, hanem igyák ki a „csordultig telt pohárt”!

*

Szereplők:

Agglegény	három férfi:	Maris fia	Prostituált
Alma	(a vállalkozó)	Másik beteg	Rendező
Ápoló	Mister Biznisz	Másik ifjú	Riporter
Asszonyok kórusa,	Schwarz	Másik negyvenes	Sandró Tibi szomszédja
a kórusból a nők.	Hatvanas	Másik vén	Senki
Balek	Húszas	Még egy beteg	Szerkesztő
Basszus	Idősebb	Méla	Szociális
Bernáth atya	Ifjú	Nagy Író	Szoprán
Beteg	Író	Negyvenes	TIBI
Boros Hang,	Játékos	Nemzetiségi	Tibi anyja
Csapos	Jövőtlen	Nő az ablaknál =	Tibi apja
Egy férfi.	Két nő:	Pultos (Csapos)	Titkárnő.
Éva (Vica),	az egyik Nusi	Női kórus	Újabb beteg
Fásult	Kibic	Nusi Tibi szomszédja	Utcás
Felszarvazott	Kislány	Orvos	Vágó
Fiatal	Klosár	Ödi	Vén
Fiú	Kortalan	Örült	Vicus
Gyerek	Kórus:	Patkányok (1-2-3-4)	
Gyerekek	Lány	Pincér (Jocó)	
Hajtós	Mária	Prímás	
Harmincas	Maris	Producer	

ELSŐ SZÍN

SZÍNHELY:

Egy szabványos panellakás, a szabványos bútorokkal.

SZEREPLŐK:

FIÚ — egy tizennyolc éves kamasz, az íróasztal fölé görnyedve az érettségi tételek kidolgozásán nyűgölődik.

ANYA — az anya, negyven körüli, lompos és elnyűtt, ötven is lehetne.

APA — az apa, ötvenes lumpen-proli.

(A magánbőmből: „Rossz hold kelt föl, mikor a kölyköd lettem ...” Hamarosan nyílik az ajtó, betámolyognak a szülei. Az apa, szokás szerint részeg, az anya alig bírja vonszolni, nehézkesen odacipeli egy fotelhoz és beleejti.)

APA: — Kapcsold ki azt a macskazenét, *(üvöltve)* vagy kibaszom az ablakon azt a zajládát! *(A fiú szó nélkül engedelmeskedik, de nem tudja megállni fintor nélkül.)*

APA: — Ne fintorogj, ne fintorogj! Ezt utálok a legjobban, amikor hallgatsz, mint süket disznó a búzában és vágod a pofákat. Mégis mit képzelsz te magadról?!

FIÚ: — Fater, én meg sem szólaltam!

APA: — Még az lenne szép! Pont elég, ami lesír a pofádról. Azt hiszed, én teljesen hülye vagyok? Azért, hogy ittam egy kicsit...

FIÚ: — Kicsit?! *(Látszik, megbánta, hogy kicsúszott a száján, de már nem tudja visszaszívni.)*

APA: — Ha sokat ittam is! Én az enyémet iszom meg. Amit te megzabálsz és eldiszkózol, azt is én keresem meg. Amíg az én kenyereket eszed, addig megkövetelem a tiszteletet és a becsületet, akármennyire trokár alaknak is tartasz!

FIÚ: — Fater, én soha ...

APA: *(közbevág)* — Dehogynem! Az ember taníttatja a piszkos kölykét, mindent megad neki, hogy belőle legyen valaki, ne kelljen majd neki is a vasgyárban trógerolni ... *(távolba réved, látszik, hogy majdnem elpityeredik)* Ha nekem ilyen lehetőségeim lettek volna! *(elmereng)* Azért nem tudtok ti semmit megbecsülni, mert mindent készen kaptok. Mai fiatalok! („A mai fiatalok”-at lekicsinylően és túlhangsúlyozva)

FIÚ: — *(Idegesen pakolászik az asztalán, majd hirtelen föláll, szembefordul az apjával és úgy mondja:)* — Fater, legalább addig bírd már ki, amíg leérettségizem, aztán...

APA: *(az apja nem hagyja végig mondani)* — Mi lesz aztán?!

FIÚ: — Munkába állok, és keresek egy olcsó albérletet, hogy ne legyek tovább a terhedre.

APA: — Cö-cö-cö! *(gúnyosan)* Láttam én már hegyesebb tüt, az is megtört. Van neked fogalmad arról, hogy mennyibe kerül most egy albérlet? Az albérlet, a kaja, ruha, bérlet... s ez az egész rohadt élet! Azt hiszed; meg fogsz tudni állni a saját lábodon? Kötve hiszem, ám ha úgy gondolsz; tessék, de ide még egyszer be ne tedd a lábad!

FIÚ: — Oké, oké. (*Feldúltan járkal le-föl az apja előtt, s mondaná, meg nem is:*) Ha ennyire terhedre vagyok, akkor ... (*látszik, megbánta, hogy kicsúszott a száján, inkább nem is folytatja*)

APA: (*Megpróbál föltápáskodni, de visszaesik a fotelba.*) — Most már csak folytasd, ha belekezdte!

FIÚ: — Semmi, részeg vagy.

APA: (*üvöltve*) — A rohadt életbe, most már nyögd ki! (*megint megpróbál föllátni*) Vagy beletaposlak a padlóba ... (*Bejön az asszony, próbálja csitítani, s közben levetkőztetni, hogy ágyba dugja.*)

ANYA: — Hagyd már azt a gyereket! Ha részeg vagy mindig kötekedsz vele, bezzeg a haveroknak tudsz vele dicsekedni; hogy milyen okos gyerek, és milyen jól tanul. Pont most, az érettségi előtt kell kikészítened az idegeit?

APA: — Idegeit?! Jól nézünk már ki! Ha baj van az idegeivel, azt csakis a te famíliádtól örökölhette, te kapkodod marékiszám a nyugtatókat, meg ki tudja miféle dili-bogyókat. Ne cibáld a ruhám, inkább hozz még egy pohár bort!

ANYA: — Épp eleget ittál már, és igenis te készítesz ki mindenkit, azért kellene azok a rohadt nyugtatók, hogy el bírjalak viselni. Bizisten nem bírom már sokáig, s egyszer olyat teszek, hogy magam is megbánom!

APA: — Ezért nincs tekintélyem a kölyök előtt, mert te mindig megvéded, engem meg pocskondiázol előtte! Ezt is biztosan tőled tanulta, ahogy meg tudod csavarni a dolgokat! A végén még kiderül, hogy mindenről én, csakis én tehetek. Hát nem a belemet kiteszem, annyit melózok, hogy nektek minden meglegyen? Én meg, ha elszórakozok egy kicsit a haverokkal, rögtön nekem esel. Nekem nem jár semmi? Csak a güri, a robot s még én tartsam a pofámat is?!

ANYA: — Senki nem esett neked, te piszkálsz mindig a gyereket.

APA: — Még hogy én piszkálok! Ne térdepeljek le előtte, hogy drága fiacskám, ne haragudj, amiért fölneveltelek, kenyeret adtam a kezébe?! (*összekulcsolja a kezét*) Bocsásd meg, hogy az apád vagyok! Így, így kellene?

FIÚ: (*A fiúnak valami lobban a szemében, tudja, hogy nem kellene kiejtenie a következő szavakat, de nem tud uralkodni magán.*) — Én nem kéredzkedtem a világra!

APA: (*Az apja döbbenet mered rá, nem haragosan, hanem megszegyenülten, vérig sértetten.*) — Hát ezt is meg kellett érnem, hogy ezt vágd a pofámba? Nagyon meg fogod te még ezt bánni, fiam. Majd jusson ez akkor az eszedbe, amikor a te fiad fogja ugyanazt, ugyanígy a fejedre olvasni!

FIÚ: — Az nem fog megtörténni. Én soha nem fogok inni, mert eleget láttam, hogy mit csinál az emberből. Arra meg külön vigyázni fogok, nehogy úgy neveljem, mint te engem.

APA: — Miért, hogy neveltelek én téged? Hol van már az a bor? (*kiált ki a konyhába az asszonynak*) Talán kellett egyszer is szégyenkezned a haverok előtt, mert ők különbül járnak? (*A fiú válaszolni akar, de az apja leinti.*) Nem megadtam mindent, amit csak lehetett? Az a baj, hogy én nem tudtam neked kocsit venni, mint a Lali apja?

FIÚ: — Le van tojva a Lali kocsija! Egész másról van szó, fater... (*az apja félbe akarja szakítani, de nem hagyja.*) Igen, megvettél mindent, de ki is használtál mindig minden alkalmat, hogy a pofámba vágd, mikor mit adtál, s neked mennyit kellett azért dolgoznod. Nem én tehetek róla, hogy neked annyit kell melóznod, és ha nem lennék, akkor is ott és ugyanazt csinálnád, mint most, s nem hiszem, hogy egy korttyal is kevesebbet innál.

(*Az asszony hozza a bort, fejével int a gyerekeknek, hogy ne vitatkozzon. A férfi iszik a borból s úgy forgatja a poharat, mintha össze akarná roppantani.*)

APA: — Hát ezért érdemes volt taníttatni? Már ő mindent megmagyaráz, okosabb az atyaúristennél! Csak az a szegény hülye apja csinált volna inkább kisszékot helyette, az legalább nem pofázna vissza.

FIÚ: — Ha nem szólok, az a baj, ha szólok, még nagyobb. Tudnék én valaha is olyat tenni, ami tetszene neked? *(elindul az ajtó felé)* Egész nap bent rohadtam, megyek, egy kicsit kiszellőztetem a fejem, meg hátha te is kialszod magad, s lehiggadsz egy kicsit. *(Az ajtót kicsit hangosabban sikerül betennie a kellesténél.)*

APA: — Az anyád istenit! Ne csapkodj, ne csapkodj!

FÜGGÖNY

*

MÁSODIK SZÍN

(Pár évvel később)

SZÍNHELY:

Egy kozslott albérleti szoba, ami konyha is egyben.

SZEREPLŐK:

Tibi, Kislány, Vicus —Egy alig húsz éves kismama (**Vicus (Éva)**, **Tibi** felesége) ül az asztalnál, elhanyagolt, kócos. Az asztalon előtte likőrös üveg s kétes tisztaságú pohár. Az egyik sarokban tévé, valami blőd vetélkedő megy rajta, a másik sarokban egy járóka, benne egy **egy év körüli gyerek (Kislány)** ordít torkaszakadtából, amint rázza a járókát. A nő kellestlenül föláll és odamegy, fölveszi a földről a cumit, megtörli az otthonkájába, megnyalja, majd cukorba mártja, s a gyerek szájába dugja.

VICA: *(ordítva)* — Kussolj már, a kurva életbe! *(Felhangosítja a tévét, visszaiül az asztalhoz s csak úgy az üvegből iszik.)*

(Hamarosan nyílik az ajtó, belép Tibi. A táskát az ágyra dobja, a nőhöz lép s megcsókolja.)

TIBI: — Már megint ittál, Vicus. *(Korholja gyöngéden, s már a járókánál van. Kiveszi a csöppséget, tisztába teszi, mire az rögtön elhallgat. Az asszonyhoz, de már nem olyan gyöngéden:)*

TIBI:— Mikor tetted tisztába, s enni adtál már neki? A popsiját egészen kicsípte a pisi! *(Odateszi melegedni a bébiételt, a kézfején ellenőrzi az étel hőmérsékletét, majd etetni kezdi a gyereket.)*

VICA: *(rándít egyet a vállán)* — Mit tudom én. *(flegmán s mintegy fölháborodva)* Ha annyira odavagy érte, mért nem jössz haza óránként megnézni?!

TIBI: — Azért van a gyes, hogy a gyerekekkel törődj! *(Látszik, hogy már alig bírja türtőztetni magát, nehogy valami gorombaságot mondjon.)* — Hogy bírsz annyi baromságot válogatás nélkül végignézni? *(A nő csak a vállát vonogatja, és fintorokat vág.)* — Ha már összehoztuk, felelőséggel tartozunk iránta. Ebből így semmi jó nem fog kisülni!

VICA: *(támadólag)* — Ne oktass, jó!? Nem azért húztam el otthonról, hogy most meg te nyomd nekem a rizsát. Mit gondolsz, olyan nagy gyönyörűség egész nap ezzel a bögmásonával a négy fal közé zárva?!

TIBI: — Miért nem mész le vele néha a játszótérre? A gyerekeknek is kellene a friss levegő...

VICA: *(A nő ingerülten közbevág.)* — Persze, hogy nézzenek: itt jön Miss máltai!

TIBI: — Vicus, én mondtam, hogy semmire nem lehet családot alapítani. *(Közben megetette a gyereket és visszatette a járókába. Az asszonyhoz lép, átöleli, a nyakát csókolgatja, de az durcásan ellöki magától.)* Te mondtad, hogy nem érdekel, ha évekig zsíros kenyéren élünk is, velem bárhol, bárhol jobb lesz, mint...

VICA: — Hát tévedtem, tudod!? Azt hittem, hogy a magam ura leszek, nem szól bele senki, semmibe nekem, azt csinálhatok, amit akarok. Gondoltam, délelőttönként eljárunk melőzni, délután meg szórakozunk, jókat marhulunk a haverokkal, éjszaka pedig fergetegeseket szeretkezünk, mint régen... igen, régen. *(malícia, gúny, keserűség)* Ehelyett főzhetek, moshatok, pesztrálhatom ezt a szarzsákot, te meg... *(legyint)*

TIBI: — Nem mondhatnám, hogy rántottán és teán kívül nagyon elkápráztattál volna a szakácművészetteddel. *(látszik, hogy hergeli magát)* A lakás sem ragyog éppen. Nézz csak körül! *(mutat körbe)* Azon kívül, hogy bambulsz a tévé előtt és iszol, csinálsz te valamit? *(A nő nem felel, csak azért is iszik az üvegből és a tévét is felhangosítja.)* Hidd el, én sem így képzeltem el! *(már-már ordítva, hogy túlharsogja a tévét.)* Nem én tehetek róla, hogy pont a mi nyakunkba szakadt ez a fene nagy rendszerváltás. Már semmi sem érvényes abból, amit tanítottak nekünk. Azt hittem soha sem lesz gond melót találni, beadjuk a lakásigénylést; s mire megkapjuk valamennyit félre is tudunk rakni... , de nem az az érdekes mit hittünk. A gyereket mi akartuk...

VICA: — Csak a magad nevében beszélj! Én el akartam vétetni, csak te oltottad a búrám. Hogy nem ölhetem meg a fiadat, s ha-ha-ha ... lány lett. *(megint inni akar, de már üres az üveg, a hűtőszekrényből elővesz egy bontatlant, de alig tudja fölnyitni.)*

TIBI: *(Lefogja a kezét, nem hagyja, hogy újra igyon.)* — Úgy mennyivel jobb, ha leiszod magad?

VICA: — Nagyon sokkal! *(szabadítja ki a kezét és iszik)* Ha józan vagyok, tudom, hogy semmi remény, itt fogunk megrohadni. Ha iszok egy kicsit, akkor úgy tűnik; valami mégis történhet ..., nyerünk a lottón vagy azok a rémes verseid, amiből egy kukkot sem értek, mégiscsak bejönnek s végre megveszed azt a nercbundát, amit ígértél: „Ha majd nagy költő leszek.” Ha-ha-ha, röhög a vakbelem. Hogy én milyen buta kis liba voltam, hogy hasra estem a nagy dumádtól!? Na meg hanyatt is persze, de az legalább jó volt. Ember! Itt csak akkor lehetsz nagy, ha már elpatkoltál, én meg azt nem bírom kivárni. *(ez utóbbit félig viccesen, félig komolyan)* Milyen kapós lennék, mint nagy művész özvegye, mi?!

TIBI: — Tudod, hogy nem szeretek nagy szavakat használni, de a szerelmünk már semmit nem jelent neked?

VICA: — Pedig valamikor ezt csíptem benned, a nagy dumát, a szunnyadó zseni költői maszlagát. Nézz már körül, hol élünk! Élünk? Vegetálunk! Szerelem egy disznóólban? Ha az szerelem volt, amit éreztem, akkor elmúlt. Nem mondom, az ágyban még mindig jó veled, de az sem az igazi már. *(fejét hátrahajítja, behunyja a szemét)* Amikor még alig vártam, hogy gyere már, érj végre hozzám! *(átöleli magát a saját karjaival és ringatózik)* az ujjaink ..., a szánk ..., az érintésed ..., a hangod ... Ha csak elképzeltem is, bizsergett a tarkóm ..., a gerincem ... le egészen a lábam kisujjáig most már ... *(ahogy legyint abban minden benne van, kinyitja a szemét és körülmutat)* SZERELEM itt?! Ez már csak csürüszkölés, házastársi ipiapacs, jobb híján. Én nem majd akarok lakást, majd élni, mindent csak majd. Most a rohadt életbe, most! Most vagyok fiatal. Én nem tudok már hinni, mint te. Belőlem ez a kilátástalanság kiölt minden szépérzést, csak egy nagy gombócot érzek valahol itt a gyomromban. *(Megfogja mindkét kezével s mutatja, hogy hol.)* Mintha föl akarna jönni, és

szorít a mellkasom, néha alig kapok levegőt és félek. Igen félek, sőt halálfélelmem van, de így élni talán még rosszabb, mint meghalni. *(Tibi magához öleli, Vica elkezd zokogni, s már úgy mondja:)* Nekem már csak ilyen érzéseim vannak, és elegendem van mindenből. Érted?

TIBI: — Próbállak megérteni.

VICA: *(a nő ellöki magától, abbahagyja a sírást s megint támadó)* — Mi az istentől vagy te ilyen nyugodt?! Legalább kiabálnál vagy káromkodnál, mint egy férfi! Vagy ihatnál velem néha egy pohárával. Megőrjít, ahogy próbálsz vigasztalni, és rám hagysz mindent, mint egy hülyegyerekre! Én egy jópofa, belevaló sráchoz mentem feleségül. Néztél mostanában tükörbe? Most is úgy állsz ott, mint egy nagyrakás sz .. szerencsétlenség, majdnem mást mondtam. *(vihog, egy pár pillanatig a semmibe réved, majd halkán megszólal:)* Azt hiszem, itt foglak hagyni. Ettől még otthon is jobb. Szerencsére osztozkodnunk nincs min, *(mutat körül, a gyereken megakad a tekintete)* csak őt kaptam tőled, de őt is te akartad inkább, úgyhogy itt hagyom neked.

FÜGGÖNY

*

HARMADIK SZÍN

(Három évvel később)

SZÍNHELY:

Ugyanaz az albérleti szoba, de most tiszta, otthonosan be van rendezve, a polcokon könyvek és játékok, itt-ott egy-egy cserép virág. A háttérben lemezjátszó vagy magnó szól, Halász Jutka énekel valamit. Tibi önfeledten játszik kislányával, nagyokat kacagnak.

SZEREPLŐK

Tibi, Vica (Éva), Kislány, Ödi

KISLÁNY: — Nekünk miért nincs tévénk meg videónk?

TIBI: — Videónk nem volt, a tévét meg eladtam, hogy Legót vegyek.

KISLÁNY: — Miért? A Legó jobb vagy csak azért adtad el, mert szegények vagyunk?

TIBI: — Mi aztán igazán nem vagyunk szegények, hisz nekem itt vagy te, neked meg én. Kell ettől több?

KISLÁNY: — Nem tom, de a tévé jó lenne.

TIBI: — Annyi butaság van benne...

KISLÁNY: — Pedig a Jociéknál szoktam látni, és nem is mind butaság!

TIBI: — Annyi épp elég belőle, amit náluk látsz, babám.

KISLÁNY: — Miért csak a magnót hallgatod mindig?

TIBI: — Mert a zene szép, és mindig én választhatom ki, hogy mikor mit hallgatok.

KISLÁNY: — Miért, más nem választhatja ki?

TIBI: — Más is kiválaszthatná, csak kényelmesebb... *(gondolkodik, hogy mit is mondjon)* válogatás nélkül mindent elfogadni.

KISLÁNY: — Nem azt mondtad, hogy idegenektől nem szabad semmit sem elfogadni?

TIBI: — Ez nem úgy van. Hogy is magyarázzam neked?

(Fölberreg a csengő, a kislány már röpdül is ajtót nyitni. Az ajtóban Vicus áll gögösen. Ropogósra van sülve, a legújabb divat szerinti ruhákat visel, s annyi arany van ráaggatva, ami már ízléstelen. Lehajol, hogy magához ölelje a kislányt, de az riadtan visszaszalad az apjához.)

VICA: *(gúnyosan)* — Óh! Milyen elbűvölő kis legénylakást varázsoltál ebből a lukból! *(beljebb lépdel pipiskedve)* Mért nem szólsz? Leesett az állad mi, kisapám?

TIBI: — Tudod én a történetek ellenére sem akarlak bántani, s ahogy kinézel ..., az mindent elmond. Hiába a csomagolás, ha... *(inkább nem mondja)* és különben is az a hatszázhuszonegy nap, amíg együtt éltünk...

VICA: *(Éva félbeszakítja)* — Na állj le öcsi! Már nem esem hasra a firnyákos dumádtól. Ha annyira jó fej vagy, mint hiszed magadról, akkor mért kushadsz még mindig ebben az ólban? Miért nem váltottad már legalább aprópénzre azt a fene nagy tehetségedet? *(közben felbukkan az ajtóban egy kivénhedt selyemfű)* Most jó lenne, ha az Ödi levinné a gyereket sétálni, mert egy kis beszélőnk lenne, bár felőlem akár maradhat is, úgysem ért még semmit belőle.

TIBI: — Dehogynem. Az ő értelmi képessége sokkal..., na jó vedd úgy, hogy nem akartam mondani semmi sértőt, sőt az én jó édesanyámat.

VICA: — Ez most vicc volt?

TIBI: — Vedd, aminek akarsz, a gyereket mindenestre átviszem Sandróékhoz, nem hagyom, hogy egy ilyen ... *(„perverz majmot” vagy effélét akart mondani)* akár csak egy ujjal is hozzáérjen.

VICA: — Adod te még alább is.

KISLÁNY: — Apu, ki ez a ronda néni?

VICA: *(Éva elhúzza a száját, majd a homlokára csap, s előhúzza a ridiküljéből egy Barbie babát)* — Várj kicsim! Lehet, hogy nem emlékszel rám, de nézd csak; mit hoztam neked!

KISLÁNY: — Ilyen van a Jocinak is, de nekem igazi van.

VICA: *(megütközve)* — Az száz százalék, hogy igazi. Nézd itt...

KISLÁNY: — Tom, tom. Nem úgy.

(Leugrik az apja kezéből, odaszalad a polchoz és levesz egy babát és a nő kezébe adja. Az lefitymáló arckifejezéssel forgatja a kezében, majd mikor észreveszi, hogy a baba őt formázza és a ruha is az ő egykori otthonkájából van varrva, előnti a pulykaméreg.)

VICA: — Ugyan mitől igazi ez a vacak? *(a sarokba vágja)*

KISLÁNY: — Ronda néni! *(szalad a babáért, fölveszi, magához öleli, az apja mögé búvik vele, s onnan mondja:)* Lingyóka attól igazi, hogy mi varrtuk együtt az apuval s Lingyókám csak nekem van. Tudd meg, hogy az a vacak, mert olyan bárkinek lehet!

VICA: *(Éva szemé szikrákat szór.)* — Te nevezted így el?! Gondolom miket hordhattál össze rólam a gyerekeknek.

TIBI: — Csak arról meséltem neki, ami szép volt, a rosszat ráér majd tapasztalni, ha felnőtt.

VICA: — Te menthetetlen idealista vagy. Na viszed már azt a ... *(kölyköt akar mondani)* gyereket? *(Tibi kilép az ajtón a gyerekekkel, a kislány az ajtóból még ráölti a nyelvét Évára. Tibi visszajön.)*

TIBI: — Amikor elmentél, azt mondtad: „Csak őt kaptam tőled, de őt te akartad inkább, úgyhogy itt hagyom neked.” Ha jól sejtem, most mégis azért jöttél, hogy elvedd tőlem.

VICA: *(kihívóan)* — Igen kisapám, és ha én akarok valamit, azt meg is szerzem. Ne bonyolódjunk most vitába, nézd a praktikus oldalát! Én mindent meg tudok adni neki, sőt többet is, mint amire szüksége lehet. Te pedig *(lefitymálón körülmutat)* másfélszoba-összkomfortnál nem hiszem, hogy többre viszed ebben a bűdös életben.

TIBI: — Vicus! Azt hiszed, pénzen mindent meg lehet venni, s csak az ér valamit, amit forintban is mérni lehet?! Te mindig csak magadat szeretted, a gyerek nem egy kiskutya, amit ha megununk, továbbpasszolunk! Tönkre akarod tenni?!

VICA: — Először is: ne szólíts engem Vicusnak! Szerencsére azok az idők elmúltak, s én szeretném örökre kitörölni még az emlékezetemből is. *(Le-föl sétál Tibi előtt)* A gyerek túl korán és akaratom ellenére jött. *(egy pillanatra megáll, körülnéz)* Ahogy nyomorogtunk itt... Nem csoda, hogy nem tudtam fölfogni, mi az anyaság. Most végre normális körülmények között élek, *(Tibi elé lép, a szeme közé néz, külön hangsúlyoz minden szót)* igenis szeretem a lányom! Én az anyja vagyok, apa lehet akárki! Én meg tudom fizetni a megfelelő szakembereket: antropológust, genetikust... amit csak akarsz. Legfeljebb bizonyítom, hogy nem te vagy a gyerek apja, de így is, úgy is az enyém lesz! Most még elintézhethjük szépen, hajlandó vagyok a költségeid nagyvonalúan megtéríteni...

TIBI: *(Tibi elkapja a karját és kilöki az ajtón.)* — Takarodj innen! Még soha nem ütöttem meg nőt, de... *(A kivénhedt dzsigoló emeli a kezét, hogy megüsse Tibit, Tibi elkapja a karját és hátratekeri, hogy az ipse térdre esik, még fenéken billenti.)* Húzzatok el, még finom vagyok!

VICA: — Ezt még nagyon megkeserülöd, szarjankó! *(Vicák eltűnnek a színről, Tibi kétségbeesetten járkal a szobában.)*

FÜGGÖNY

Folytatjuk...

Zemplén, napkelte – Fotó: NAGY BERTALAN

KORIM LÁSZLÓ

Viszonylatok

12.

A fények itt állnak előttem, kis puha testük nem érzékelhető. Én csak öröködöm. Tíz lépés előre aztán vissza. Sötétség jó, majd nappal, de én csak öröködöm.

Néha rám tör a félelem. Én vagyok meg a fények, előre és vissza. Számolom a falon a sérüléseket. A fények most messze vannak.

Ha nappal van, odaütöm lábamat, én az ör vagyok. Számolom a sérüléseket, oda-vissza, karcolások és fények.

Sötétben minden megszűnik. Csak a fény és a remegés belül. És jönnek a fények, mindig közelebb, de testük nem látható. Én az ör vagyok.

*

13.

Volt egyszer egy remete. Ez a remete igazi volt, mert ott született az erdőben és soha emberek közé nem ment. Sok féle mende-monda szállongott róla és sokan próbálták is utánozni. Keresték, hogy tanácsot kérjenek tőle, ám eddig még senki sem találta meg. Aztán elterjedt a hír, hogy talán nem is létezik. Azóta egyre kevesebben próbálkoznak a kereséssel. Már csak azok hisznek igazán benne, akik a nagy kutatásban remetévé lettek és nem hallották meg az új híreket. Újabban megint rebesgetik, hogy valakinek sikerült megtalálnia a remetét, de ezt a hírt mindenütt gyanakodva fogadják.

*

14.

Szomjasak vagyunk, a kút előttünk van. Fűrt magánkút, fenséges lehet a vize.

– Adjisten jóember, – szól egyikünk a gazdának –, hadd igyunk a vizéből!

– Ott a túlsó sarkon egy kút, igyanak abból! – hangzik a válasz.

Gyámoltalanul továbbmegyünk a jelzett irányban és tényleg vagy százméternyire jól ismert szabványkút áll. Szomjúságunk sivatagi, de ihatnánk-e mielőtt megnézünk egy romot? Az omladozó falak tövéből vastagszárú bodza nő. Távolság gát van, ám odáig sűrű bozótot kéne leküzdeni. Egyikünk átkiált a rom túloldaláról:

– Gyertek, itt rozsdás lim-lom van.

Keresztülvergődünk, és valóban van ott egy félig szétmállott fazék, melyből zsenge akáczsárok nőnek, nem messze tőle pedig téglatörmelék, avar és egyéb fémtárgyak. A társunk, aki szól, eltűnt. Mi többiek otthagyván a romot, keressük. A kút közelében leljük meg kalandozó társunkat. Szomjan halt. A mi szánk is cserepes, de azért eltemetjük, megsiratjuk, virágot viszünk sírjára, aztán végre teleisszuk magunkat.

KŐ-SZABÓ IMRE

Elszánt visszatérés

A kéttonnás Csepel, nagy billenéssel fordult be a főútról. A rakomány összekocant a platón. Nem használt ez az új bútornak, meg esett ez a kegyetlen decemberi hó is. Itt fenn az útelágazásnál még a szél is jobban vert. Csatai Mihálynak, ennek a harmincéves srácnak, arcába vágta a hideg havat, ahogy ott ült fenn, feltűrt kabátgallérral.

– Nekünk is most kellett költöznünk! – mondta úgy maga elé, aztán irigykedve gondolt feleségére, meg a sofőrre, akik bent ültek a vezető fülkében. Ott biztosan meleg van. Haragudott magára a gondolat miatt. – Én mégis jobban bírom, mint az asszony.

A koci lassan ereszkedett lefelé a völgybe, ahogy körülnézett, ismerősek voltak a dombok, a hegyek. Még ott a kanyarban az a nagy fa is, ugyan úgy állt. Volt vagy száz éves. Egyszer egy ember meg is jegyezte: – Ez csemete korában látta a szabadságharcot is. Gondolkodott: – Én tíz évvel ezelőtt utoljára.

– Tíz év! – mondta hangosan. – Igen, tíz év! Ennyi telt el, mióta elmentem ebből a faluból. Hirtelen eszébe jutott az a tíz évvel ezelőtti reggel.

Ott állt az ajtóban a folyosó végén. Az apja szerényen és csendesen megjegyezte:

– Jól gondold meg fiam! – mondta az öreg megfontoltan, határozottan.

– Meggondoltam apám! – válaszolta elszántan ifjabb Csatai Mihály.

– Te tudod!

– Én!

– Akkor isten veled!

– Minden jót édesapám! – köszönt el, de hangja rezignáltan csengett a hideg reggeli levegőben.

Aztán, már ha elkezdte, elment. Pesten lakott albérletben. Ott dolgozott egy gyárban.

Eleinte, félve közlekedett, az a rengeteg autó, meg villamos zavarta. Néha úgy érezte, eltévedt a városban. Mintha semmi nem passzolna. Üresek voltak az esték, a csavargás, lődörgés eleinte még érdekesnek tűnt, de amikor már el tudott igazodni a Nyugati pályaudvar, meg a Moszkva tér között, úgy érezte ismerős a városban. Aztán mégis arra eszmélt, hogy ez a rengeteg háztömeg, utak, hidak, meg a folyó, a Duna, csak egy „benszüllöttnek” mond valamit. Neki nem többet, egy zsúfolt halmaznál. Ilyenkor eszébe jutott az ő kis faluja, annak piroscserepes házaival, a templomtól elágazó utcáival, úgy tavasszal a virágba borult fákkal, olyan, mint egy szép ékszer. Mutató és szemet gyönyörködtető és megnyugtató, csendes, egyben. Vágyott vissza! Honvágya volt.

– Majd egyszer haza megyek! Végleg! – ezzel nyugtatta magát, sokszor.

Most, hogy visszagondolt az eltöltött időre, megállapította:

– Volt abban jó is, meg rossz is! – nyugtatta magát. Végig pergette az eseményeket. Minden olyan volt, mintha most történt volna. A képek élesek. A gyár, a tanulás, a kollégák. Két szakmát is megtanult. Ért a lakatos munkához, meg tud hegeszteni. Volt ebben a küszködésben azért jó dolog is, meg hasznos is.

A hó változatlanul esett, a szél most oldalról érte. Felállt, hogy jobban körül nézhessen. Ott volt előtte egy karnyújtásnyira a behavazott falu, a szülőföld. A templomtorony elmosódottan rajzolódott ki a hóesésben. A házak szürkén és havasan sorakoztak az út mellett.

A sofőr felgyújtotta a koci lámpáit. A fénysugárban vidám játékossággal szálltak a hópelyhek.

Csatai Mihály szótlánul köszöntötte az ismerős házakat. Tudta, melyikben ki lakik. Végig sorolta a neveket. A házak, mintha megszépültek volna, vagy talán a hazatérés hangulata tette azzá őket? Érdekes játékoság zajlott le benne. Akkor tíz éve, el kellett mennie, elmenni, mert elhatározta, akarta igazolni önmagát mások előtt, meg hajtotta fiatal vére.

Csodálta a várost, a gyárat, de nem tudott igazán gyökeret eresztenie. Vágyott titkon azért, mindig vissza. Csak egyedül talán nem lett volna ereje hozzá. Kellett, aki segít ebben neki. Megismerkedett egy lánnyal, most már a felesége. Ő is falusi lány, ott találkoztak a városban. Az elhatározást valósággá váltották ma, visszamennek a falujukba, egy decemberi hóesésben.

Az autó lassított, aztán balra fordult és a sarok után a harmadik háznál megállt. A motor továbbra is egyenletesen berregett. A fényszóró a fehér házfalról, meg a hulló óról csillogva verődött vissza. Úgy hatott ez a fény az esti szürkületben, mint egy nagy fáklya.

A fényességre, meg a motor zúgására az anyja futott ki az utcára elsőnek.

– Csakhogy itt vagytok! – mondta és amint megpillantotta a nyitott kocsit tetején álló fiát, hótól fehér kabátban, összecsapta a kezét.

– Megfázol Misike! – kiáltotta fel és aztán már el is szégyellte magát, hiszen a fia, már felnőtt ember. Tudja, ő mit akar.

– Csókolom mama! – szólt Csatai Mihály. – Hát itt volnánk!

– Gyertek gyorsan be. apátok bent van! – hívta őket a házba.

– Először lepakolunk, a kocsinak vissza kell mennie.

– Jó, szólok apádnak – aztán a feleségével együtt befutottak a házba.

A sofőr kiszállt.

Megbeszélték, hogy farral tolasson be az udvarra, oda a tornác elé. Egyelőre lerakodnak, aztán majd holnap elrendezik a bútorokat. Biztosan még ki kell meszelni a régi szobát. Lassú léptekkel jött ki a tornácra az öreg Csatai Mihály. Barna pulóverben, amelynek az újai fel voltak tűrve, segíteni, meg a szomszédok, mindkét oldalról, akiket a kíváncsiság abban a pillanatban riasztott.

– Mihály fiam, haza jöttél? – kérdezte Zsidai Feri bácsi az egyik szomszéd és fázósan összeütötte karjait.

– Haza!

– Végleg?

– Úgy érzem igen!

– Csak egy baj van! – mondta és közben szedték le a bútorokat, csomagokat a kocsiról.

– Mások inkább elmennek – válaszolta Eszes Pista bácsi, a másik szomszéd.

– Nem szeretik a falut! Az álmuk a város! – erősködött Zsidai Feri bácsi, mint aki legbölcsebb ebben a kérdésben.

– Menjenek, majd megtudják, hogy nincs is ott semmiféle csoda! – próbált a közbevetésekre reagálni a fiatal Csatai Mihály, aki már megjárta, úgymond a „Hadak útját”.

– Már csak az öregek maradnak itt! – tromfolt az apja.

– Meg azok, akik visszajönnek! – próbált érvelni ebben a szópárbajban a fiú.

– Visszajönnek? Kevesen vannak azok! – állapította meg Eszes szomszéd.

– A szövetkezetben nem fizetnek – vágta oda határozottan az öreg és a pulóvert összehúzta magán.

– Már három hónapja nem fizettek pénzt – mondta Zsidai Feri bácsi.

– Az elnök szerint, zárszámadásra minden rendbe jön – bizonygatta a fiú, reménykedve, bizakodva.

Szótlánul tovább rakodtak. Csatai gondolkodott. Olyan volt a feje, mint egy felbolygatott méhkas. Lehet, hogy a bizonytalanra jött haza? Az nem lehet, ebben a szakmában mindig kell a cselekvő kéz. A múltkor – amikor egy hétvégén itthon volt – a szövetkezet elnöke hívta. Sokat gondolkozott ezen. Aztán hetek után döntött és cselekedett. Bízni kell, akkor biztosan rendben jön minden. Nyugtatta önmagát. Kifizette a sofőrt. Mire végeztek, tíz centis hó esett.

Észre sem vették, egészen átfagytak. Bent az anyja unszolására ittak két-két pohár bort, a segédkező szomszédokkal. Aztán csak ők, meg az öregek maradtak a meleg konyhában. Ott ültek szótlánul, néztek egymásra. A fiatal Csatai Mihály törte meg a csendet.

– Haza jöttünk! – így többes számban.

– Látjuk! – volt a felelet.

– Úgy gondoltuk itthon jobb lesz. Pesten albérlet, meg szoronkodás. Itt van a nagyszoba, mégis jobban elférünk.

– El! – monda az öreg Csatai halkán és röviden.

– Aztán majd dolgozunk, bővítünk! – vázolta a fiatalabb.

– Bővítünk! – tette hozzá az öreg, egy kis szünet után.

– A szövetkezetben biztos lesz munka, olyan nekem való.

– Biztosan! – válaszolta kimerően az öreg.

Aztán csend állt közük. Nem szóltak, csak a szemek beszéltek, villódzva, arcraól arcra. Éjjel, amikor lefeküdtek a feleségével, még sokáig beszélgettek. Bízott abban, hogy mindent jól tett, az öregek is meg nyugszanak majd. Másnap a szövetkezetben, a rikító sárgára festett irodában újból beszélt az elnökkel.

Makrai László korosabb, mosolygós arcú férfi volt. Négy éve vezette a szövetkezetet. Eddig még jól gazdálkodtak, csak most, ez az év ígérkezik kicsit rosszabbnak. Nem úgy sikerült minden, ahogyan azt tavasszal kiszámolták. Pillanatnyilag tényleg van egy kis zavar a fizetésekkel. Ez a mulasztás azért nem teljesen az ő hibájukból adódott.

Ifjabb Csatai Mihály érezte, hogy az elnök őszintén beszél, meg azt is mondta, örül, ha ide jön dolgozni, mert kell egy tapasztalt szakmunkás a gépjavítókhoz.

– Most vettünk gépeket, azokat a télen ki kell javítani. Tavasszal nagy szükségünk lesz mindegyikre.

– És a munka, folyamatos? – kérdezte az elnököt.

– Lesz bőven, csak győzzék!

Megegyeztek. Hólnaptól már dolgozik is. Nem vesztegeti az idejét. Nem lesz itt semmi baj, mert ha egyszer a kezébe veszi a kalapácsot, vagy a hegesztő pisztolyt, akkor menni kell a melónak.

Úgy érezte, jól választott, amikor hazajött.

Vasútmúzeum

FOTÓ: FÚZY-MOLNÁR ZOLZÁN

Mese, mese...

VERASZTÓ ANTAL

ANGYALOS MESE

Fontosabb tennivalók után is nézhetnék, de most inkább, mesét szeretnék mondani. Mesét, egy akkora erdőről –amiről én is csak fél füllel hallottam–, hogy aki abban eltéved, három év is beletelik, mire arra a rosszacska kunyhóra rátalál, amiben egy öregember lakik.

A favágó mondta nekem, aki kint volt fát vágni, éppen ebben az erdőben és hallott már egyet-mást erről az öregemberről akarom mondani Apóról, például, *hogy több fortély van abban az öregben, mint bolha a kutyában*. Hogy aztán ebből mi az igaz, nem tudom, mert akitől én hallottam az se tudta. Ezt a mesét azok is hallgathatják, akik az első fogukat hullatják. Képzeljétek ennek az öreg Apónak volt egy varázsszéke a kunyhója sarkában, igaz, ő gondolkodó székeknek nevezte. Persze, hogy nem csak akkor ült bele ha gondolkodni akart. Gondolkodott ő máskor is nemcsak akkor mikor ebben a székből üldögélt. Ha én egyszer az erdőben való bolyongásom után megláthatnám azt a széket biztosan alig várnám, hogy beleülhessek nem gondolkodni, de pihenni. Persze csak akkor ha az Apó helyetlenné kínálna, mert ugye nem illik csak úgy ráülni más székére, ha nem kínálják az embert.

A mi mesebeli Apónk, szántó vető ember volt míg meg nem öregedett, mikor már nem bírta a nehéz munkát és a felesége is elköltözött melőlle a földi világból magányos elkeseredésében bevette magát ebbe a feneketlen nagy erdőbe ahol aztán már vagy három napig kerülgette a fákat, mire összetalálkozott egy csodaszép kislánnyal, aki nem más volt mint a jóságos tündérnek a lánya –, akit angyalnak is szoktak nevezni–. Az Apó erről persze mit sem tudott azt hitte, hogy a kislány az erdőcsősz unokája. A kis tündér találkozásuk után ígéretet tett Apónak, hogy rögvest elvezeti egy kunyhóhoz ahol kipihenheti magát. Örült Apó az ígéretnek, hogyne örült volna, amikor már olyan fáradt volt, hogy alig állt a lábán. Nem hallgathatom el azt sem, hogy Apó nem győzött csodálkozni a kislány szépségén és végül az, is szöveget ütött a fejébe, amit a kislány akkor mondott neki mikor megérkeztek a kunyhó elé: Apó, engem azért küldtek eléd, hogy ide vezesselek és megmondjam neked, ebben a kunyhóban békében élhetsz mígcsak a földön jársz. Majd még hozzátette, semmitől se félj máától kezdve angyalok vigyáznak rád, ők tudják honnan jöttél, s hová visz az utad. Szavai után az erdei kunyhó köré hirtelen olyan sűrű köd ereszkedett, hogy harapni lehetett volna s mire eloszlott a kis tündér (mert mi tudjuk, hogy az volt) már nem volt seholy, úgy eltűnt a kunyhó elől, mintha soha ott se lett volna. Az idő ezután is csak telt tovább, Apó is, ahogy az erdőben szokás, napról, napra a tegnap holnapjára ébredt. Mivel nagyon régi ez a történet, egészen bizonyosak lehetünk, benne, hogy egy-két telet végig vonítottak a farkasok, mire az az egyszer volt, hol nem volt nap is felvirradt, amikor adjon Isten öregapám köszönéssel egy vadász nyitott ajtót Apóra. Így hát én sem tudom megmondani, hogy akkor éppen kedd volt-e, vagy péntek.

Azt viszont igen, hogy Apó, éppen levesét kanalazta a cseréptányérból, amikor mindez megtörtént, észre is vette rögtön, hogy a jövevény az ütött-kopott tányérból nézi. Mondta is neki Apó, szép tányérből sem lehet ám jól lakni, ha üres, aztán még hozzátette, nem tudlak akármivel megkínálni te vándor, már csak egy kis kenyérem maradt, ha éhes vagy abból törjél magadnak.

A vándorról jut eszembe, amit az elején elfelejtettem elmondani, hogy szántó-vető korában Apónak volt két fia, akik, amikor úgy félig meddig felcseperedtek akkori szokás szerint világgá mentek szerencsét próbálni. Egy darabig együtt mentek mendegéltek, de egy

idő után szétváltak útjaik. Mivel az idősebbnek, annyira megtetszett a kalmárkodás, hogy beállt kereskedőnek. A fiatalabb fiú vadász lett, mert ehhez volt neki kedve és tehetsége. A mai napig egyebet nem tudunk róluk. Az a szóbeszéd is csak nemrég jutott Apó fülébe, amit a favágók rebesgettek, és amit a gombaszedő öreg néne mesélt el neki, amikor megpihent a kunyhója küszöbén. Mondják, járja az erdőt egy vadász, akinek erdő-mező az otthona, s ha valahol egy öreg fa alatt megpihen, és netán elalszik mindig különös álmokat lát. Ami persze még nem csoda, hiszen mindannyian álmodunk, de a vadász álmai között nemritkán olyan álmok is akadtak, amelyek valósággá váltak. A mi mesénkben is ez történt. A vadász álma egy erdei kunyhót választott színhelyül, amiben egy hófehér hajú öregember lakik. Álmából való ébredése után a vadász, ahogy továbbindult az erdőben, már puskalövésnyi távolságból látta, jó helyen jár, mert az erdőnek egy szívdobbanásnyi kis tisztásán ott állott a kunyhó, amit bokrok guggoltak körül, éppen, úgy ahogy megálmodta. A vadász valahonnan azt is tudta, hogy ez a kunyhó nem azért maradhatott meg itt kétszáz évig, hogy ő megláthassa, hanem azért mert angyalok őrködnek fölötte, akiket egy láthatatlan erdei tündér küldözget oda, ahol leginkább szükség van rájuk. Mellesleg akkoriban, amikor a vadász erre járt még bárki rátalálhatott az őrzőangyalok tanyájára is, ha jó helyen kereste.

Közben el ne felejtsem elmondani mi történt még aztán, hogy a vadász betoppant a kunyhóba. Mikor Apó végre bekanalazta maradék levesét és a bajuszát kétfelé törölte, a fakanalát is a tányérja mellé tette, faggatóra fogta a vadászt: Mi az Ördöggel cimborás láncos ménkű hozott erre édes fiam ahol a madár is csak leginkább nappal szeret járni. És egyáltalán hol a szállásod ahol lakozol?

Kedves Apó válaszolt illendően a vadász, láthatod rólam, én afféle puskapor fogyasztó vagyok, erdőt, mezőt járok, és eddig még csak olyan házakban laktam, amiket el sem kezdtek építeni. A vizsla kutyám az egyedüli kísérőm, aki most a kunyhód küszöbét őrzi, jó kutya, némely éjszakákon még láthatatlan lényekkel is viaskodik. Apó arcán látszott, hogy elégedett a vadász válaszaival, homlokát kopott kabátja ujjába törölte, s ez a pillanat elég volt neki ahhoz, hogy eltűnjön körülötte a jelen és megmutassa magát a múlt. Így történt, hogy váratlanul azt kérdezte a vadásztól, a testvérbátyáddal mikor vált el utatok? Gondolhatjátok, mennyire meglepődött Apó kérdésén a vadász. Vajon honnan tudhatja, Apó, hogy neki bátyja is van? De azért válaszolt a kérdésére: az utunk akkor vált ketté, amikor ő a kereskedést választotta én meg a vadászatot.

Fotó: DARVAS JUDIT

MESTER GYÖRGYI

Amiért mindenki megbolondul

Nos hát, ez valóban így igaz. Van olyan dolog, amiért mindenki odavan, rajong, betölti a képzeletét, s gondolatai egyfolytában csak akörül forognak.

És ez pontosan egy ilyen eset volt, „amiért” mindenki megbolondult. Vagyis inkább „akiért”, hiszen a történet Amáliáról szól, közismertebb becenevén Amiról.

Egy kisvárosban szinte törvényszerű, hogy mindenki ismerje a másikat – legalábbis, látásból. Összefutnak a közértben, a buszon, a moziban, az uszodában, netán csak az utcán látják egymást jártukban-keltükben, esetleg séta közben, vagy a reggeli sietős munkába menet során.

Amira pedig nem volt nehéz felfigyelni, inkább őt észre nem venni lett volna képtelenség. Főhősünk ugyanis igazán feltűnő jelenség volt lángvörös hajával, mely rakoncátlan tincsekben bodorodott nyakába hullva, annak ellenére, hogy belőle a feje tetején hatalmas paradicsomkonty díszlett. Hosszú pillái alól cirmoszöld szemek villantak elő, eperajkai huncut mosolyra nyíltak, ha kellett, ha nem, márvány fehérségű arcát egy-egy grüberli tette érzékivé, ráadásul a szeme alatt lévő apró szeplők is mintha csak a nőiességét, kívánatosságát, egyben esendőségét akarták volna hangsúlyozottabbá tenni. Minek egy ilyen királynői fejhez, még jó alak is? Hát ezt azoktól a férfiktől kellene megkérdezni, akik – és nem kevesen – epekedtek utána. Vajon mit szólnak, ha ez a fej nem egy szoborszerű alakot koronázott volna? De ez nem is lehetett kérdéses, hiszen Aminak az alakja is gyönyörű volt. A magas nő, karcsú dereka ellenére, fölül bögyös volt, alul kerek csípőt ringatott minden lépése, s a lábai...annál formásabb, karcsú bokát, izmos, szépen formált vádlit még művész se tervezett!

Mind emellett, Ami színesen, tarkán is öltözködött. Kedvelte a sárgát, még jobban a zöldet, s szerette a türkizt is, mely a szeme színéhez igazodott. Azért a vöröset és a feketét se vetette meg. Egyik a nőiességét, a másik remekbeszabott alakját volt hivatott még feltűnőbbé tenni.

Ezek után, senki se csodálkozzon azon, hogy odavoltak érte a férfiak. És kivétel nélkül, minden korosztály.

Az önkormányzat ifjú jegyzője, ki nemrégiben került a városba, még újonc volt szegény, és nőtlen, de egyből csatlakozott az Ami imádók táborához. Ha csak tehetné, hivatalos iratot szerkesztett az Ami lakókörnyezetét illetően, amit aztán maga, saját kezűleg, ki is kézbesített. Ily módon lett megkérdezve az Ami utcájában lakó minden háztulajdonos, hogy kívánják-e felújítani a járda díszburkolatát, ha az önkormányzat adja a burkolóanyagot? Aztán hozzájárulnak-e ahhoz, hogy fiatal gesztenyefákat telepítsenek az utcájukba? Az önkormányzat, persze hivatalból, azt is megtudakolta az itt élőktől, részt kívánnak-e venni a „virágos utca, virágos ház” mozgalomban? Ehhez a városháza is hozzájárulna, rózsatöveket ültetnének minden második ház elé, persze az Ami házánál kezdve, és így tovább... Az utcában mindenki tudta, hogy a jegyzőnek gyengéje az Ami.

A takarékszövetkezet igazgató-helyettese szintén nem tudta kivonni magát Ami bűvköréből. Háromgyerekes családapa léte, gondolatai csak egy nő – és az nem a felesége volt – körül forogtak. Ritka dolognak számított a kisvárosban, hogy házhoz megy a hitelkínálat. Ami esetében azonban ez sem volt lehetetlen. Mivel a kisasszony – hiszen Ami még csak húszas évei vége felé járó hajadon volt –, még sohasem vett fel hitelt, alapos volt az indok, hogy addig kell a nyakára járni, míg meg nem gondolja magát. De már csak így van

ez, ha egy elkötelezett, takarékszövetkezeti vezető igazán szíven viseli a hivatását, a munka eredményességét, na meg a lakosság boldogulása miatti felelősséget.

A fűszerbolt tulajdonosa hónapról-hónapra alig tudta balanszírozni az üzleti mérleget, nehogy már átcsússzon negatívumba, ugyanis Aminak, mint közelben lakó törzsvásárlónak, szinte mindig többet mért a kifizetettnél, az árú legjavát válogatta, időnként – köszönve a hű vásárlói voltát –, ajándékkosarakat állíttatott össze a részére. A feleség persze itt sem tudott róla, előtte a nehéz gazdasági helyzetet, a drága beszállítókat okolta a hiányba hajló üzleti mérlegért.

Na, és a postás! Ő talán a legjobb helyzetben volt, lévén, hogy reggelente, amikor Ami is útnak indult a munkahelye felé, hivatalból kísérhette, hiszen neki is végig kellett járnia az utcát, le-lerakva az egyes címeken, kapuk rácsába bedugva, másutt a postaládákba, a nagy postástáska tartalmát. Ez még nem is lett volna baj, csak az Amival való elmélyült, kora reggeli beszélgetésbe bonyolódva, nem ritkán előfordult, hogy az otthon lévő kismama a tőzsdei friss híreket lelte a postaládájában, a „Baba, mama” magazin helyett, míg utóbbi lapot – meglepetés ajándékként – a banki alkalmazott találta meg, a lépcsőjére hajlítva. A közismerten nagy horgász hírében álló nyugdíjas a „Csipkevilág” horgolási mintákat tartalmazó képes újságot, míg a közkedvelt, de még mindig jó szemű matróna a „Horgássz te is” hetilapot vehette kézhez. A legnagyobb baj azonban akkor következett be, amikor a nagy, átélős beszélgetések egyike során, a postás nem vitte tovább az egyik kapu elől a nagytáskát, mire pedig észrevette s visszament érte, a kutyák kiforgatták a tartalmát, szétépték, s még a levéldarabokat is szanaszéjjel fújta a csípősen hideg reggeli szél.

Ami a művész lelkületű gimnáziumi igazgatót is megihlette, aki titokban verseket írt hozzá. S bár ez utóbbi epekedés igazán érthető okokra volt visszavezethető – a középkorú férfi özvegy lévén, évek óta egyedül élt –, mégis, a városka komoly értelmisége ezt nem vette tőle jónéven. A versek ugyanis nagy néha megjelentek a helyi lapokban, persze álnéven, de mindenki tudta, hogy kinek szólnak, és azt is, hogy ki írta azokat, az egyébként nagyon gyenge színvonalú, költői tákolmányokat.

Annál látványosabban, cseppet sem titkolva demonstrálta odaadó, hű vonzalmát a gimnázium IV. B osztálya, mely fiúosztály volt, és időnként csapatostul jártak az Ami ablaka alá, hogy szerenádokat adjanak neki, a velük egykorú, gimnazista csitrik nagy bánatára.

És Ami? Hát Amit egyetlen hódolója se tudta levenni a lábáról. Talán választani nem tudott közülük, vagy ki tudja?! Valami jobbra, szebbre vágott...

A fordulatot az hozta meg, amikor a kisvárosi ügyészség személyi kara, új gyakornokkal bővült. A jogászpálya egyedül költözött a városba, nem jött vele senki, a jól értesültek úgy tudták, elege volt anyja gyámkodásából, akivel azelőttig együtt lakott, s most új életet megkezdve, egyelőre csak a hivatásának akart élni. Komoly embernek tűnt, mosolyogni alig látták, pedig még a harmincat se töltötte be. Nem vegyült a városka hasonló korú értelmiségi fiataljaival sem. Dolgozott, majd odahaza – állítólag – még tanult, és még többet olvasott. Időnként beült, persze azt is egyedül, egy kávéra az ügyészség melletti presszóba. Ott is csak olvasott, hol újságot, hol meg könyvet. Úgy tűnt, elboldogul, jól érzi magát úgy, ahogy van.

Hogy Ami mitől lett szerelmes, és éppen egy ilyen komoly kinézetű, az ő nőiességét figyelemre se méltató, se nem izmos, se nem magas, kesehajú, szemüveges alakba!? Ki tudja, ez mindenki számára megfeythetetlen, örök rejtély maradt. Talán a női szeszélynek tudható be, hogy mindig az kell, akinek mi nem kellünk...

Ami elkezdett presszózni. Ő is beült időnként egy kávéra, de amikor látta, hogy korábbi hódolója valamelyike az asztala felé közelít, már intett is a pincérnek, hogy fizet, és ment kifelé. A presszóban csak kávét ivott, és hozzá könyvet olvasott. Ebből adódóan, egyre többször megfordult a helyi könyvtárban is, ahol olykor-olykor imádata tárgyát is láthatta. Egy ilyen alkalommal aztán, összeszedve bátorságát, meg is szólította, és könyvügyben tanácsot kért a könyvmoly ügyészpályaigazgatótól. Nem szégyen az ilyen kezdeményezés, egy

kisvárosban szinte mindenki ismeri a másikat... vagy ha nem, hát tenni kell azért, hogy így legyen.

Megismerkedtek, összebarátkoztak, könyveket ajánlgattak egymásnak, s közben a kapcsolatuk is elmélyült. Talán a fiatalember is kezdte érezni, hogy ismeretségek, kapcsolatok nélkül légüres közegbe kerülhet, hát igyekezett egy kicsit alkalmazkodni, beleolvadni a kisváros mindennapjaiba. Ez pedig egyre jobban ment. És bár önmagának bevallotta, nem volt igazán szerelmes, úgy találta, mégis csak egy értelmes, egyben kellemes külsejű nő az Ami, hát elvette.

És Ami, amit senki se hitt volna róla, megváltozott. Most ő volt oda egy férfiért, a férjéért. Reggelente elkísérte a munkahelyére, mondván, neki útba esik a saját munkahelye felé. Volt, hogy utána vitte a tízóraját, s úgy adta be, hogy mellé csomagolt egy szív alakú mignont is. Néha napközben is befutott a férje munkahelyére, és mindenki nagy meglepetésére, vitt pár szál rózsát, hogy legyen már lakályosabb az a csúnya, barátságtalan, hivatali irodahelyiség. Naponta többször hívta telefonon, s ha ötre nem volt otthon, elébe ment, és akár esőben is, az ügyészség előtt ácsorogva, magát közszemlére téve, várta. Otthon saját kezűleg húzta le a férje cipőjét, és adta rá a papucsot. A lábát is meg akarta mosni, de azt már az ifjú férj nem hagyta, mondván a lába a sajátja, és van keze is hozzá, hogy megmossa, ha akarja. Reggel mindig megkívánta a férjét, napközben csak kívánhatta, de este meg is kapta, attól a hitese ura nem menekült. Mindig az ura kedvencét főzte, ami gyakorisága miatt, lassan unalmassá vált. Mosta a haját, hogy közben is simogathassa a fejét, meg is borotválta volna, ha a férfi ráhagyja. Csicssergett, becézte, ajánlózta, le nem ment a nyakáról, a férfinak nem volt egy nyugodt perce sem, a saját maga számára. Boldog, békebeli, régi idők. Amikor még könyvtárba járt, sokáig, bent az ügyészségen tanulmányozhatta a régi, poros aktákat, kénye-kedvére beülhetett nyugodt magányában egy kávéra... most meg mindenütt ott az asszony. Ahová csak nézett, amihez csak fogott, mindenütt ott volt az Ami.

Lassan elege lett belőle. A nő lángolásából, a munkahelyére küldött virágaiból, a szív alakú süteményekből, a mindennapi duplázásokból, melyeken férfiúi minőségében megmérettetett. Úgy érezte, nem bírja tovább, megbolondul, ezért aztán egy szép napon megszökött. Lelépett, visszament a mamához. Még az állásából is csak levélben kért felmentést. Azután a mamától is tovább költözött, de a címét, azt nem hagyta meg.

Azóta Ami, akiért, és aki miatt, mindenki megbolondult, ismét egyedül él.

fotó: FEIGE MÁRTA

KELÁR GYÖRGY

MASZK

Maszkot vettünk fel álarcunkra,
csendben befelé fordultunk.
Megvédjük magunkat,
vagy másokat.
Már sokat láttunk,
maszkot a szemünkre húzzuk.

Szemellenzõnk halotti
leplünk is egyben.
Valami meghal, mi vagy az igazság,
gondolati agyhalál.
Donor akartam lenni, de kőszív
nem ültethető át.

Adj nekem Istenem hús szívet,
ami érezni és fájni tud!

Debrecen, Nagyerdő

Fotó: FÚZY-MOLNÁR ZOLTÁN

AMBRUS JÓZSEF

A hulladék

Rég volt biz' ez, nagyon rég! (*Vagy tán nem is oly rég?*) Akkor, amikor az öreg Józsi bácsit még csak Józsikának hívták, s az embereknek fogalmuk sem volt a fogyasztói társadalomról. Egy emberöltő alatt sok minden megváltozott. Ugyanaz a világ, de valahogy mégis egészen más. ...

A múlt század közepe táján majdhogynem mindenki ismerte Ecsegen és környékén Szlobodnyik Gyula kollégámat. „*Siket*” kovácsnak mondták, mert akkoriban még nevén nevezték a dolgokat. Ma inkább hallássérültnek vagy halláskárosultnak aposztrofálnánk. Nála tanulta a mesterséget – többek között – Ozsvárt Tibi barátom is.

Azt tartja a mondás, hogy amit az Isten az egyik kezével elvesz, bőségesen visszaadja azt a másikkal. Általában úgy, hogy valamely egyébként is meglévő adottságában erősíti meg az illetőt. Gyula bácsi esetében ez többféle módon is megnyilvánult.

– Szájról kitűnően olvasott, így kommunikációs problémái nem voltak. (*Persze, nemcsak a szövegértésben jeleskedett ám!*)

– Valami miatt igencsak kedvelt és népszerű volt az asszony nép körében. Ne kerteljünk, mondjuk ki nyíltan! Nagy kujon hírében állott, aminek a miértjét, a hogyanját, mikéntjét, meg egyéb részleteit most inkább ne firtassuk!

– Megmagyarázhatatlanul rejtélyes módon, rögtön megérezte már azt is, ha csak készültek a környezetében valami csínytevésre.

– Olyan szemé volt, mint a sasnak! Még az út porában heverő fél patkót is meglátta, amit más talán észre sem vett volna.

Nos, ha már a szerencse így, fél patkó formájában rámosolyodott, nem hagyhatta válasz nélkül. Rögvest fölvette és hazavitte. Tibor barátom kíváncsian érdeklődött.

„Mester úr! Mester úr! Árulja már el! Ugyan mire lesz az jó?”

– Na, gyere fiam, mindjárt megmutatom!”

Gyakorlott mozdulattal tüstént az izzó parázs közé dugta az új szerzeményt, majd annak a szításához fogott. Mikor fölmelegedett, minden műveletet kommentálva elkezdte kalapálni.

„Először felstáholjuk a fejét. (*Vagyis zömítjük, felduzzasztjuk*). ...

Egyharmad szélességben felhasítjuk. (*Üssed fiam, ne csak lessé!*). ...

Beszabjuk a vállát. ...

A vastagabb részit hengeresre formázzuk, ... lesimítjük, ... a vékonyat fazonírozzuk. (*Megfelelő formára alakítjuk*). ...

Az orrát megnyitjuk, ... kiegyengetjük, ... lehütjük, ... íígy ni, ... oszt' mán kész is a lovas kocsi tengelyvég szeg!”

Ha a fél patkó (*ad abszurdum*) haszonvasnak számít, Tibinek egyetlen kérdése maradt.

„Mester úr! Mégis, mekkora az a vasdarab, amit már végképp hulladéknak lehet tekinteni?”

Az öreg erősen elgondolkodott, mert szokatlan volt az ilyesfajta kérdésnek még a felvetése is. Megvakarta a tarkóját, hümmögött néhányat, végül csak megoldotta a feladványt.

„Hát fiam, ... amibű' mán a patkószeget se' lehet kikovácsolni, ... no, az a hulladék!”

Fotó: Ambrus József

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

Nem engeded lejegyezni

Kertek alatt járó ipse,

Bár belül lennél,

A kint és a bent foglya

Vagy, kívül a világ

És bent is csak a világ.

Benned talán mindkettő

Meglehet kicsiben, egyszer,

Valamikor, a nullpont után.

Magad alkotsz nyelvet, melyet

Mindenki ért, de senki sem

Használ. Soha írnoka, semmit

Sem engedsz lejegyezni.

BODNÁR LÁSZLÓ

Avepák

(1-10)

1.
Csend
cseppek
lassuló
kristálytánca
mozdulatgyöngyöm.

2.
Egy
tisztá
látomás
csendárnyékból
dallá születni.

3.
Úgy
lobogj
szívemben
bölcс ifjúság
hog्य látni taníts!

4.
Egy
napod
hópehely
tavasztündér
forró tenyéréen.

5.
Mint
halk dob,
csillagos
éjszakáim
lúktető szíve.

6.
Halld
a rügyet!
Teremtés
bölcс sóhaja
minden lélegzet.

7.
Mert
élni
akartam,
csillagokból
érkeztem haza!

8.
Míg
alszol,
álommá
ringatom majd
könnycseppjeidet!

9.
Egy
ember
egyetlen
egyetemes
egy egyenlete.

10.
Az
arany
nappalok
hegyek felett
hálnak ezüsté.

KOLUMBÁN JENŐ

Kit érdekel...

Temessetek engem arccal lefelé!
Ne lássam többet rög fölött a napot,
és vágyaimtól amik szívem tépték,
ne látszódjanak a boldog másnapok.
Eltiportam virágaim, és köptem
az életemre egyet, de jó nagyot.
Pofon vágtam, aki szeretett engem,
és sohasem vártam derűs holnapot.
De nem bánom azt, hogy így kellett élnem,
mert nekem az élet mindig nehéz volt,
és könnyen elmúló, de szabad dühöm
mint egy kóbor kutya, egyre csak csaholt.
Azt kiáltom, hogy nem hiszem az Istent.
Lehet, hogy ezzel én rút bűnös vagyok.
Nem baj, mert mindig kedvem szerint éltem,
próbáltam úgy élni, mint a szabadok.
Senkinek se jövök már számadással,
magammal számolom el az életem.
Mindenkinek, akivel csatát vívtam
ott hagytam a szívén saját kézjegyet.
Sosem bújok én szóvirágok mögé,
megmutatom a megsebzett lelkemet.
Kit érdekel, hogy tört döföl, vagy csókolsz!
Önérzetemen már nem ejthetsz sebet.
Kikerülhetsz, és megtagadhatsz engem.
Nem vagyok én Isten, tehát bátran tedd,
és ha úgy érzed, nem te érted éltem
síromon kecskédet legeltetheted.
Kit érdekel, hogy mi is lesz azután,
hogy holtan szemem föld mélyét kutatja.
Temessetek engem arccal lefelé,
hagy sétáljon ki szememből giliszta.
Nem kell nekem, hogy őrizzél engemet.
A semminek minek fognád a kezét?
Engedd el bátran a múltó léteimet,
és legyen porom a szélbe szórt szemét.

Befejezetlenül

Mennék utánad,
magányom támad.
De nem talállak.
Magamban látlak.

Szemednek fénye,
maga a béke.
Legyél a vágyam!
Hunyt szemmel láttam,

meztelen voltál,
és nekem nyíltál.
Vágytól remegve,
juttattál mennybe.

érzel

engem a
másik szobából
tudod hogy én
melletted vagyok
vagy elfelejtkezél
rólam időnként
és olyankor neked
én ebben a szobában
egy kicsit meghalok

nocturne

csak fülem zúgása
csend hang
az idő lépése
óraketyegés
egy száraz levél
elengedi
az ágat
időbe behull
örökre
minden csend elmúlás
hírnöke

EGERVÁRI JÓZSEF

Nem mondta

Két emberöltőt éltem és haltam,
holnaptól jobb lesz, mondta nagyanyám –
nem lett jobb,
csak gyűltek a pocsek
versek (körömmel vésve)
a tehetségtelenek cellájának
falán;
nekem már több jutott,
mint József Attilának,
de az üres évek száma nem erény,
kocsmák koszos asztalától csak akarat
menekíthet,
nem a lelemény;
holnaptól sem lesz jobb,
ki tudja, mi lesz holnapután?,
csak más lesz az étel
szolgák és pribékek asztalán;
nem kellene írnom verseket,
nem kellene látnom, szólnom,
nem kellene álmodnom ébren,
mert már a gyávát, a csöndest,
más hazát keresőt is megértem;
holnaptól jobb lesz,
mondta nagyanyám,
de azt nem mondta,
mikor lesz holnap,
és lesz-e még holnapután?

Látszólag

Látszólag antiszociális vagyok,
pedig nem is látszom,
nem is nagyon,
vagy csak éppen,
nem korlátoz szemérem,
nem utazom számaron,
sehonnan sem hiányzom,
akár egy sosem volt kép
helye a koszos falon –
már ezt sem akarom.
Látszólag épeszű vagyok,
netán mégsem, vagy soha,
lehallgatott elhallgatott,
esetleg „vakon” lévő ostoba,
bolond Don Quijote, bádogban,
miközben már rég lejárt
a lovagok és a szélmalomok kora.
Látszólag élek,
darabra minden stimmel,
jó az elszámolás,
izmok, csontok, idegek,
az öröklét röhögve integet,
engem is elkap a vigyorgás,
nem, nem én vagyok a hibás,
én vagyok maga a hiba,
ami ezután jön, az már nagyon sima,
látszólag a megváltás.

Szoftverfrissítés

Dühösen kászálódott ki az ágyból, pedig már kényelmesen elhelyezkedett; elfelejtette beáztatni a babot, így holnap nem lesz finom füstölt sonkás bableves. Visszafeküdt, miután végzett, de sokáig nem jött álom a szemére, csak forgolódott, az éj ott sündörgött körülötte, ám nem volt hozzá kegyes.

Megigazította orrán okulárját, hosszan vizsgálta a számokat, betűket, a gombokat, forgókapcsolókat az automata mosógép vezérlőpaneljén, aztán felmászott a padlásra, lecibálta a gondosan becsomagolt régi tárcsás mosógépet és a centrifugát. A gyerekek, amikor hazajönnek, elmagyarázzák majd neki, hogy melyik gombot kell megnyomni, melyik forgókapcsolót meddig kell tekergetni azon az átkozott szerkezeten, hogy megfelelően működjön. Felírja egy cetlire, hogy ne felejtse el. Majd belejön. Kellene már neki egy szoftverfrissítés!

Három hétig be sem engedték az asszonyhoz, egy hétfő reggel megcsörrent telefonja, a főnövér hívta fel, intézze a temetést, a vírus erősebbnek bizonyult, pedig mindent megtettek. Távolinak és hidegnek tűnt a hangja. Ült a konyhában, a repedezett lábú hokedlin, csak bámult maga elé. Nem volt beteg a felesége, két év múlva mehetett volna karkedvezményes nyugdíjba, alig várta; figyeld meg, öreg, milyen jó lesz, mondogatta, itt csivitelnek majd az unokák, főzők nekik, mesét olvasok, kirándulunk.

Megpucolta a répát, zöldséget, krumplit, kevéske fokhagymát, előkészített egy babérlevelet is, a tarkabab már főtt a fazékban, felkockázta a füstölt sonkát, a sonka vastag, kemény bőrét hosszú csíkokra szelte, imádta a levesben, puhára fő, tekereg mind, akár az apró mérgeskígyó. Inas, göcsörtös ujjai között nehezen forgott a kés. A nyitott konyhaajtón át kilátott a kertre, melyet lassan felfaltak a derékmagasságúra növekedett gyomok, fuldokolva küzdöttek közöttük a nárciszok, rózsák és gerberák, az amarilliszek keskeny, élénkzöld levelei teljesen elfeküdtek, lehet, már el is száradtak, lassan előbújnak majd a földből a gyönyörű virágok. Szégyellte ezt a rendetlenséget, sosem hanyagolta el a kertet, még a fűszálak is katonás sorrendben sorakoztak, ám lassan két hónapja ki sem mozdult a házból, csak a sarki boltba sétált át hetente kétszer. Az előszobai tükörbe mindig belenézett indulás előtt, nem nevetett, szálnalmasnak találta magát, ritkás, szürkülő haj, feketekeretes szemüveg, beesett szemek, alatta pedig a világoszöld színű maszk, kezén a lila kesztyű, fehér ing, megkopott munkásnadrág, félretaposott cipő. Az asszony nem gúnyolja már soha, magas fejhangon, mintha tényleg dühös lenne, hogy hogyan lehet valaki ennyire csámpás? Mindig csámpás volt. Ez már nem változik, mint más sem.

A forró bab megégette a nyelvét, és egyébként is furcsa íze volt a levesnek. homlokára csapott, persze, sőt nem tett bele. Fogalma sem volt, mennyit kell tányérjába szórni, az asszony jól főzött, sosem kellett ebédkor megsózni semmit. Természetesen túlságosan sokat borított bele a teáskanálról, idéetlen grimaszt vágott, aztán elnevette magát. Négy hónap óta először. Beleborította a fazékba az elsózott levest; na, még egyszer próbáljuk meg, szűrte fogai között a szavakat. Másodszorra már sikerült, jóízűen kanalazta élete első levesét, melyet ő főzött.

Csorgott homlokán a veríték, amikor a ház előtt lenyírta a fűvet, rendbe tette az árkot, megelégedve gyomlált a ház előtti virágoskertben; ismét gondos gazdának érezte magát. Jó napot kívánok!, csilingelt mellette egy hang az úton; felkapta fejét, a bicikli elsuhant mellette, fehér, lobogó blúz, fehér térdnadrág, formás fenék, szandál, vörös haj; nem ismerte a hölgyet, aki a szomszéd előtt pattant le a modern drótszamárról, nyitotta a kaput, vissza sem nézett a hajladozó férfira.

Elégedetten fejezte be a munkát, elhatározta, másnap kimeréskedik a kertbe is, ásóra, kapára, gereblyére lesz szüksége a küzdelemhez. Hétségére rend lesz, mint régen. Fáradtan ült le a nappaliban a televízió elé, kivételesen öntött magának egy kis vörösbort. Feleségével esténként mindig ittak egy pohárral; jót tesz a vérnek, mondta az asszony, ő pedig nem vitatkozott, pedig a finom barna sört jobban szerette.

Szombaton délután hét ágra sütött a nap, lentebb eresztette a redőnyt a nappali ablakán, elrobogott egy kamion a ház előtt, szinte beleremegtek a falak, annyit látott, hogy az árokba pottyant valami. Komótosan kisétált az utcára, legnagyobb megdöbbenésére egy bicikli feküdt a fűben, az árokban pedig egy nő ült, a ruháját igazgatta.

– Dezső! Te vagy? – kérdezte meglepetten, aztán felnevetett. – Ez a piszok kamion elsodort, nem vagyok elég nehéz, mert a szele beborított az árokba. Na, gyere már, segíts kikászálódni innen – nyújtotta kezét.

– Juli, te vagy? El sem hiszem – ugrott mellé az idős férfi, megfogta finom kezét, segített felkelni az árok mélyéről. – Te hogyan kerülsz ide? – kérdezte, miközben furcsa zajongásra lett figyelmes mellkasában, ismerős érzésre, melyet már régen eltemetett magában.

– Úgy tűnik, a szomszédod vagyok – nevetett a nő –, csak nem állsz velem szóba.

– De te Pesten laktál, mindig is pesti lány akartál lenni! És egy pesti gimnáziumban akartál irodalmat és történelmet tanítani!

– Igen. Pesti lány. És gimnáziumi tanár. Így is lett. Te pedig mindig vidéki fiú, a föld, az erdő szerelmese voltál.

– Igen. Te nem akartál maradni, én nem akartam városi gyerek lenni.

Úgy beszélgettek, mintha közben el sem röpült volna harminc esztendő, Dezső remegő kézzel, széles gesztusokkal mesélt, Juli viháncolva, nevetgélve, akár egy csitri, a férfi néha bátortalanul megsimogatta a nő karját, aki olykor megfogta finom kezeivel a férfi erős kezét.

– Vírushelyzet van, pedig megölelnék! – jelentette ki huncutul Juli. – Amióta meghalt a férjem, még senki sem nevetetett meg.

– Maszk, gumikesztyű és egyéb óvintézkedés kötelező az ölekezéshez – mosolyodott el Dezső.

A bicikli még mindig az árokparton hevert. Kosarában ott volt egy kenyér, két paradicsom, két paprika. Az alkony ott toporgott körülöttük, de nem akart zavarni.

Zemplén, Kókapu - Kastély-szálló az Áfonyás-tóval

Fotó: **SZABÓMÁRTA**

FORDÍTÁS

Joszano Akiko²: A nők és a gondolkodás

A cselekvés és a munka gépiesen működnek. Valamitől függenek. Önmagukban értéktelenek. Alsóbbrendű idegek központjában töltik be szerepüket. Úgy hiszem, hogy a képzelet és a gondolkodás a legbecsesebb az emberben. A képzelet a legszabadabb és a legszórakoztatóbb, sőt a legokosabb és a legkiválóbb dolog. Az ember a képzelet ereje által értelmez, tervez, alkot, bírál, tart önvizsgálatot és egyesít. Amikor a képzeletünk működik, akkor nyer először értelmet és értéket a cselekvés és a munka is. Az embert a képzelőerő különbözteti meg az állattól és a géptől. Ezen kívül úgy vélem, a civilizált emberek és a barbárok közötti különbség is e képesség arányában rejlik.

Vajon miért is kezdtem ilyen nyilvánvaló dolgokról írni? Mert még mindig felettebb hiányos a japánok gondolkodása. Ezen hiányosság kiváltképp a japán nők esetében érzékelhető. Éppen ezért szeretnék másokat önvizsgálatra buzdítani ezzel az írással. A mai férfiak például sok pénzt akarnak, anyagi javak szerzésére törekednek. Ennek érdekében sok haszonszerző vállalkozás indul, így számos tőkés gazdagszik meg ebből, és bár nagyszámban dolgoznak a munkások is, mégis roppant kevesen gondolkodnak el az alapvető problémán: ugyan miért van szükség ennyi pénzre? Egyre csak eszeveszetten kapkodunk a pénz után. Ennél fogva a mostani jólét és a jól működő gazdaság nem szolgálja az élet leghasznosabb céljait, hanem egyre inkább egy felszínes, hivalkodó, kártékony irányba tornyosul fel, és amíg készakarva meg nem bánjuk az ezt előidéző folyamatok során elkövetett bűnöket és gonoszságokat, az olyanok, mint a közgazdaságtan, szociológia vagy kereskedelmi erkölcs is falra hányt borsó marad, és egyáltalán nem épül be a való életbe.

Továbbá hiába egyértelmű tény, hogy mindkét fél rengeteg életet és hatalmas vagyont vesztett az orosz-japán háborúban, a japán férfiak mégis csak a győzelmet látták, meg azt, hogy volt-e haszna a háborúnak, és volt-e bármilyen hatása az áldozatoknak. Lehet, hogy a háború szó szépen hangzik, a valóságban azonban a civilizált ember központi eszményétől roppant távol áll az ilyesfajta barbárság fitogtatása. Kevesen végeznek ilyen önvizsgálatot, vagy gondolják végig az effajta kritikát. A despotizmus vagy a teokrácia korában, amikor egy maroknyi vezér és befolyásos ember alárendeltjei voltunk, az olyan élet is megfelelt, amikor gép módjára dolgoztunk, de ma, amikor már kikiáltották a gondolat- és szólásszabadságot, ha nem mindenki élhet a saját jogaival, az a civilizált ember igyekezetével megy szembe.

Ha alantasabbnak tartjuk a gondolkodást a munkánál, úgy véljük, hogy nagyon nehéz összeegyeztetni a kettőt egymással, és ha felettebb károsnak tartjuk és el kell utasítanunk azt, akkor ez vonatkozik a jelenlegi hatóságokra, az oktatókra, apáinkra és fivéreinkre is. Még mindig bosszantóak a barbárság ilyenfajta maradványai, bár elvárhatnánk a néptől, amely mély tisztelettel hajtott fejet az egész világ megismerésére törekvő reformok előtt, hogy mindennél jobban becsülje meg a gondolatokat. Nemrég hallottam, hogy a kormányhivatalnokok akkor tudták meg először, hogy mi a különbség szocializmus és anarchizmus között, amikor egy bizonyos szocialista bűnöző súlyos vétke kapcsán kénytelenek voltak európai könyvekben fejvesztve kutatni. Ráadásul sok tisztviselő és pedagógus még soha életében egyetlen modern művet sem vett a kezébe, és mégis van mersze pálcát törni a kortárs irodalom fölött. Sőt a Jamagata megyei Szakata városban a

² Joszano Akiko (szül. Hó Só 1878. december 7, Szakai) a modern japán irodalom egyik legkiemelkedőbb alakja. A *Midaregami* (*Kócos haj*) című tankagyűjteménye 1901-ben jelent meg. Férjével, Joszano Tekkannal közösen szerkesztette a *Mjódzso* (*Hajnalcillag*) irodalmi folyóiratot. Tizenegy gyermekük született. Akiko fordította le modern japánra az egyik legjelentősebb japán klasszikust, a *Gendzsimonogatari*t. A *nők és a gondolkodás* című esszéje 1911 januárjában jelent meg a *Taijó* magazinban.

befolyásos Homma család az elemi iskola után be is fejezte gyermekeik taníttatását, és ennek az egy családnak a hatására a városban még most sem becsülik sokra a középiskola intézményét. Ilyen műveletlen családból bőven akad mindenütt. Csak bosszúsággal gondolok az ilyen maradi, bigott társadalmi osztályra, és elképzelni sem tudom, hogy mit lehetne velük kezdeni, de remélhetőleg a haladó szellemű emberek, akik tisztelik az új gondolatokat és új tevékenységek megvalósítására törekednek, egyszer csak szárnyaik alá veszik őket, és onnantól szívük egy ritmusra dobban majd – én ilyen értelemmel teljes életet szeretnék élni.

Különféle dolgokon jár az agyam. Egyrészt irodalmi műveken, másrészt fizikai munkán. Néha meg egyszerűen csak kikérem mások véleményét. Aztán akadnak olyan vélemények is, amelyek alapján a dolgok még nem valósulnak meg, vagy nem tartanak örökké pusztán attól, hogy kigondoltuk őket, és vannak olyanok is, amelyek az ember számára érthetetlenek, de ezek nekem néha még érdekesebbek is a kézenfekvő dolgoknál. Minden esetre a gondolkodás és a képzelet elégedettséggel örvendeztet meg minket. Tökéletesen betöltik céljukat anélkül is, hogy kinyilvánítanánk őket másoknak. Úgy vélem, rendkívül boldogok azok, akik tudják, milyen szórakoztató a meditáció és az elmélkedés. Ezen kívül, ha szokásunkká válik, hogy apróságokon is komolyan elkezdünk gondolkodni, már nem az érzéseink fognak bennünket irányítani, kinyílik az intelligenciánk, önvizsgálatot tartunk, bírálunk, csiszolódik felfogó képességünk, majd ezeken túl saját gondolatainkat, érzéseinket, tetteinket egyesítjük, és így kevesebbszer bukunk el. Ha értjük saját magunkat, mások gondolatait is képesek leszünk megérteni, és ezzel létrejön egy olyan egyesség, amelyben mindkét fél hibáit félretesszük. Ha így cselekszünk, kiteljesedik a természet rendje, ami ahhoz szükséges, hogy beilleszkedjünk és tevékenykedni kezdjünk a társadalomban. Nevezetesen, a gondolkodás a konzervatívok aggodalmával ellentétes eredményt hoz: az emberek erkölcsösebbek lesznek tőle.

Én ezzel a meggyőződéssel szeretném az átlagos nőket gondolkodásra serkenteni. Mi, nők hosszú ideig felhagytunk a gondolkodás képességével. Ész nélkül, csupán kezeiből, lábakból, és szájakból álltunk. A kétkezi munkát tekintve, néhány városi asszonyon kívül ma is túltesz még a férfiakén is az a nehéz és keserű teher, ami a nőknek jutott osztályrészül. Akár a hegyeket, akár a tengerpartokat, akár a városi gyárat nézzük, a nők azok, akik a legcsekélyebb fizetséget kapják, ugyanakkor a leggyötrelmesebb munkát végzik. Ezzel szemben a férfiak megvetik őket, ha a beosztottjaik lesznek, ridegen bánnak velük, mindezt azért, mert a nők gépiesen végzik a kétkezi munkát, anélkül, hogy gondolkodnának közben. Ha el is tekintünk azoktól, akik alacsonyabb rendű munkát végeznek, még azok a középosztálybeli nők is, akik a Meidzi-oktatási rendszerben részesültek, gyakran nem használják a fejüket. Egyáltalán nem gondolkodnak!

A vidéki cselédnők azonban nemcsak gondolkodnak a test szépítésén, az ételek elkészítésén, a kézimunkán vagy akár a férjük kiválasztásán, de ügyesen is csinálják azt! Hogy férjüket jókedvre derítsék, manapság gyakran ihletet merítenek az örömlányok kacérságából, és szinte vetekednek is velük. Sajnos igaz, hogyha egy férfi egy tanult nőt néz is ki magának, a szíve mélyén mégis csak egy magasrendű szolgálót szeret benne. Az átlag férfiak gondolkodásához képest a nők semmin sem elmélkednek, és semmivel kapcsolatban nincsen impozáns véleményük.

Felmerül az elmúlt évek emancipációjának problémája. Ám ennek sem a nők maguk adtak hangot, csupán a minden lében kanál férfiak egy része mintegy könnyed eszmecsereként vetette fel a problémát, persze anélkül, hogy a saját feleségüknek szabadságot adtak volna. A férfiak csupán irgalomból, és részben hízlegésként vetették fel a problémát, hogy azért a nőknek is juthasson már egy csepp az átlagos gondolkodásból. Így ez a kérdéskör különösebben nem keltette fel a nők figyelmét. Újabban e problémára reagálva számos férfi adott hangot azzal kapcsolatban, hogy mire is jók a lányok. Nevezetesen, hogy felesleges a lányok felsőoktatása, kézimunka tanításra van szükségük, és engedelmességet kell tanulniuk. A lányok felsőoktatásának káros hatására az akkoriban Angliában elhatalmasodó szüfrasset

mozgalmat hozták például. Legyenek örökké alárendelve a lányok a férfiaknak, a felszabadítás és effélék olyan fenyegetések, amelyek még csak szóba sem jöhetnek! Mivel az említett konzervatív eszme diadalittas ábrázattal uralkodik az idő felett, ez az érv a legkevésbé sem elég ahhoz, hogy meglepjen, de nevetséges, hogy ezek a férfiak úgy viselkednek, mintha régóta csak őket illetné meg a szabadság! Hát a japán férfiak nem a reformok szent esküjével és az alkotmány kihirdetésével szabadultak fel először, csak úgy, mint a többiek? A saját felszabadulásuk örömét elfeledték, a nők szabadságát elnyomják, ráadásul nevetnem kell azon, ahogy a régi buddhista tanok megkötéseinél is szigorúbban, százféle elvvel próbálnak kordában tartani minket. Ám ez azért van, mert hazánkban a középosztálybeli nők mit sem tudnak az ilyen szembetűnő problémákról.

Hiába vetik fel a férfiak ezeket a női problémákat, ameddig maguknak a nőknek nem szűrnak szemet, nem jutunk helyes megoldáshoz. A középosztálybeli nőknek először maguknak kell felébredniük, át kell alakulniuk, és a női problémák megoldására alkalmas új értékeket kell szerezniük, nem pedig a jelenlegi szolgásterű pozíciójukkal megelégedniük. Mindenekelőtt sürgető volna, hogy a nők használják a képzeletüket, gondolkozzanak, eszesek, szorgalmasak, ügyesek legyenek és cselekedjenek.

„Ki vagyok én?”

„Ember vagyok. Ha van is különbség a férfi és a nő között, emberként az értékünk egyenlő.”

„Az embert a mindenség alapjának, magamat pedig ezen a mindenségen belüli élőlényként látom.”

„Amellett, hogy világpolgár vagyok, japán is vagyok.”

„Anélkül, hogy tudnám, hogy mi célra születtem. Mintegy az univerzum talányaként.”

„Vágyódom az életre.”

„Amennyire lehet, teljes bőségben szeretnék élni.”

„Az ember nem képes magányban élni.

Társas létre van szüksége.”

„A férfi és a nő a társas lét alappillérei. Itt jön létre a házasság. Majd a család, illetve a társadalom.”

„Ha megvan a társadalom, ebben a természetes társadalomban a társas lét megkönnyítésére születik meg a kormány és kormányzottak rendszere. Valamint a társadalom alapját képező egyének adottságai és oktatása alapján kialakul a tudás, az érzelmek és az akarat különbözősége, és így osztódnak el a hivatások.”

„Egyénként is és a társadalom részeként is minden boldogságot meg kell szerezni.

A boldogság csúcsa, ha az egyéniségünket megmutatva kihasználjuk a lehetőségeinket, ezzel együtt ezt az egyéniséget megértetjük másokkal, és kölcsönösen csodáljuk egymást.”

Ez már az ősidőkben is nagy, nem egykönnyen kivitelezhető feladat volt, ám a mai világ civilizált népei mind érintettek benne, és míg egyesek kételkednek, mások látnak reményt a megoldásra. Ezek nem rideg filozófiai kérdések, hanem a mindannyiunk sorsát érintő égető alap problémák.

Az efféle problémákra nem kell sebtében megoldást találni. Szerintem, ha odafigyelünk a női észt igénylő alapvető problémákra, alkalmasint megkérdezzük egy hozzáértőt, és eljutunk addig, hogy együtt kutatunk szüleinkkel, férjünkkel, testvéreinkkel, barátainkkal, akkor természetesen rászokunk az olvasásra, a tudásból bölcsesség lesz, érzéseink is megérnek, és a jelenlegi rossz női szokások, mint a gyanakvás, a féltékenység, az érzéketlenség, az alantas kapzsiság, a tetszelgésbe belebolondult szív, mind teljesen megtisztulnak, és már nem pocskoljuk többet az értékes életünket arra, hogy a férjünk kedvét keressük, vagy a konyhai munkával foglaljuk le magunkat, hanem végre létrejönnek a felvilágosult férfi egyenlő társaként a felvilágosult női kvalitások. Így, ha a férfiak megvetése nélkül a kölcsönös

tiszteletig tornázzuk fel magunkat, a különféle női kérdések is természetes módon oldódnak meg.

A konzervatív férfiak hírül vették az angliai nők szüifrazsett mozgalmát, és bár félnek attól, hogy a nők majd öntudatra ébrednek, még nem valószínű, hogy a mi országunk női ilyen egyszerűen belekezdene egy ilyen merész mozgalomba. Még hozzá azért, mert hazánkban még a fiatal férfiakat sem fűti semmiféle politikai láz, így el sem tudom képzelni, hogy a különböző tudományok, művészetek és társadalmi problémák iránt hűvös japán lányok egy csapásra ilyen drasztikus, új mozgalmat próbálnak meg. Ráadásul világos, hogy mivel a néhai Nakadzima Tosiko asszony leánykorát, és a néhai Okumura Ioko úrhölgy példáját elnézve az ilyen délceg ifjú hölgyek sivár politikai mozgalmi nem éppen kellemes emlékek számunkra, ezért országunkban a nők, még ha öntudatra ébrednek is az elkövetkezendő néhány évben, nem a politika, hanem a tanulás, a művészetek, az oktatás és ehhez hasonló területeken lesznek majd a férfiak vetélytársai. Kiváltképp az irodalom terén, már az ókorban is gyakorta bizonyították vitathatatlan képességeiket a japán nők, ezért szerintem elég önbizalmunk lehetne.

Az, hogy képzeletre és gondolkodásra bízotok, az egyáltalán nem azt jelenti, hogy kerüljük a cselekvést és a munkát. Ha nemcsak céltalanul dolgoztatjuk a kezünket, hanem az eszünket is bevetjük, és rendszerezett gondolatok mentén dolgoztatjuk azt, akkor akár el is hagyhatjuk az értelmetlen munkát, egyre hatásosabban dolgozhatunk, és az addig csupán kétkézi munkára felhasznált időt a boldogabb élet és a szellemi élet tevékenységeire fordíthatjuk. Tolsztoj szerint önmagunk fejlesztése a legnagyobb, amit az életben tehetünk. Nekünk, japán nőknek kiváltképp szükséges, hogy minél hamarabb okosabbá, érzékenyebbé és elevenebbé váljunk.

Nem feltétlen elég, ha az előbb felvetett univerzális alapproblémákat már az elejétől kezdve végiggondoljuk. Mindenesetre jó, ha szokásunkká válik, hogy mindent kétségbe vonva csiszoljuk az intelligenciánkat. A buddhizmus a „bölcesség fényének” tanát hirdeti. A bölcesség e fénye, amely megvilágíthatná a saját tudatlanságuk sötét éjszakáját a nőkből hiányzik. Az intelligenciát csiszolandó, hasznos lehet matematikai, evolúciós, állat- és növénytan, pszichológia, jogi vagy épp közgazdaságtani könyvek olvasása is. Az olvasástól természetszerűen kiszélesedik az emberek lelki világa, a panaszkodás megszűnik, az érzelmek nemessé válnak, az egyszerű földi dolgok iránti gyarló vágyak tüze kimúlik, a hétköznapi beszélgetéseket is magasröptűek cserélik fel, és az egyébként nem túl csinos nők külleme is magától megszépül. Az Amaterasu istennő előtt tisztelgő országban a nőknek le kéne rázniuk magukról a mindannyiuk számára megalázó régi szokásokat, és még több önbizalommal megmutatniuk a civilizált nők példáját.

Forrás: Joszano Akiko recenziógyűjtemény, Ivanami bunko, Ivana könyvesbolt

1985. augusztus 16. első kiadás

1994. június 6. nyomtatott kiadás

Forrás eredetije: Icsigújori, Kanao Bunendó

1911. július 7. első kiadás

Megjelenés: Tajjó

1911. január

Adatbevitel: Nana ohbe

Korrektúra: Kadota Hirosi

2002. január 10. publikálás

2012. szeptember 14. javított kiadás

Japán eredetiből fordította: Ágoston Noémi

Lektorálta: Vihar Judit

SZEPESI JOLÁN-JOLKA

Pillanatfelvétel

Szia.

Szia, hogy telt a napod ?

Minden oké, jól vagyok.

Kaja van a hűtőben, ma vásároltam, leárazás volt a Lidlben,
tisztá ruháidat összehajtogattam, kivasaltam amit kellett,
ja és este megyek a kórházba, meglátogatom Nagyapádat.

Velem tartasz ?

Majd legközelebb, most nem érek rá, szia Anya.

Várj, hívott a Kicsi, vidd el őt az Állatkertbe szombaton,
vagy vasárnap, ahogy ígérted.

De Anya !

Megígérted neki a múlt szerdán is és hiába várt az oviban!

Az ajtó becsapódott,

az Anya ott állt mögötte,

leeresztett üres kezekkel.

Azt kérdezte magától:

Az idő folyt ki belőle vagy a szeretet?

Fotó: DARVAS JUDIT

KETTYKÓ ISTVÁN

Azok a régi éjszakák...

Minden csepp izzadtságom;
örömöm, bánatom , sóhajom, imádságom
rátok emlékeztet, régi éjszakák,
mikor kalászos nyárban,
vagy dühöngő télben
hosszú verseket írtam, bár fáztam
eleget a rezsó fűtötte bakterházban
a forróságban pedig mindig sörre vágytam...
Most érzem csak hiányát a gyalogutaknak;
az öreg gőzösöknek , a tisztelgő sorompórudaknak -
valami visszajár bennem - - -
holt lelkeként bolyongnak szememben
a csitri falusi lányok,
de elszáradtak már a rózsák a lépcsőn
ritkultak a borozások.
Azok a régi éjszakák...
Valami hiányzik belőlem
és kimondhatatlanul fáj egy álom:
gázolok térdig érő pipacs-tengerben
futok egy nem létező vonat után - - -
egy vonalbejáró sem jön velem szemben,
hogy kulacsából megkínáljon...

SÁRKÖZI LÁSZLÓ

Költészet

Szonett-koszorú
(részlet)

VI.

Macuo Bashonak

Árva világod elosztja az ősz: nyomokat hagy a nyárban
sárga a táj, de a bokrok alatt tücsök éneke hallik,
alszik a fűzfa, magányosan int neki tükre a sárban.

Lágyan esik le, felolvad a nyelvemen; éteri ízek,
íme az égi s a véges. Ugyancsak a semmibe hajlik.
Zajlik a víz, aromás tea; jégzirom illata habzik:
tarts ki! hiszen pici korty csak a tél, noha fájdul a szíved.

Sarjad a zsenge vetés, valahol csalogány szava szárnyal
s áztam – a bőrömig! és a varangy? hasal: ágya a bánat.
Lábaim állnak: az utca kövén lila orgona szárad,
száll a tücsök – ni! de röpke a röpte! csak éjszaka szájal.

Gömbök a porban: a fecskeraj álmai megtörik árnyam,
szánjad a nap sugarát; felemészti a távoli tájat,
bátran előre haladsz, hova fény sose hull, csak az ágak.

SÁRKÖZI LÁSZLÓ: *Dedikáció az örökkévalóságnak*, 2005
<https://mek.oszk.hu/04200/04270/04270.htm>

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET

Éjszaka

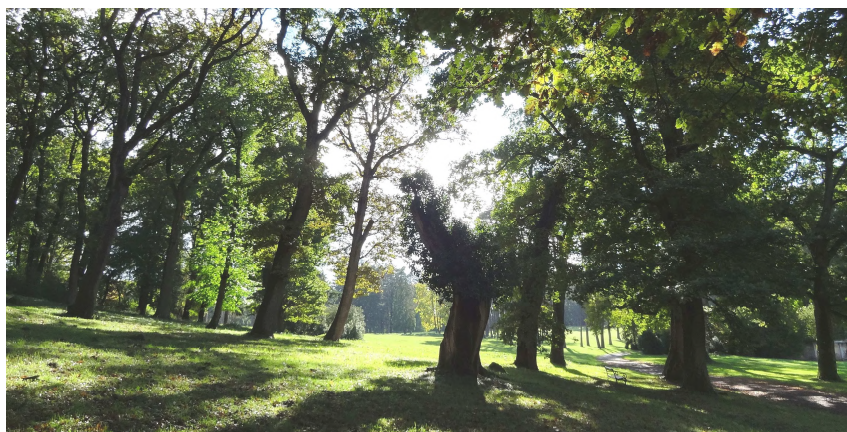
Én itt. Te ott.
Alattunk föld,
felettünk
egyazon
csillagok.
Felkiáltójel
a templomtorony.
Megkarcolt
égbolton több
vérző seb,
csak itt-ott
foltozzák
az alkonyon
túlmutató
éjszakai
felhőcafatok.
Távoli hegyek
őriznek
hátrahagyott
lábnyomokat,
repedéseibe
opál-fény várja,
a bebábozódott
reggelt.

Ősz vitt el

Lehulltak arannyá ért vágycsok,
már fekélyes, meddő ciszta,
hever csupasz elmúlásban,
nem óhajtja életét vissza.

Megindultak már a darvak is,
útjuk másfelé vezet,
indulok útnak magam is,
szívemben őrizve hitemet.

Tisztára seprí a szél a járdát,
nyomod a múlt vánkosára vetem,
ősz marja a szemközti platánfát,
rácsai közt a fény megpihen.

Zemplén. Füzérradvány – Kastély-park

Fotó: **SZABÓ MÁRTA**

SERES REBEKA

Tárcsázlak

Csak nevedet látom telefonom képernyőjén,
szüntelenül világít szemembe,
addig nézem,
míg összefolynak a betűk.
Fel akarlak hívni,
de minek,
magam sem tudom.
Elidőz ujjam neved felett,
köröz, mint keselyű a tetemnél.
Egy érintésre vagy csupán,
egy pillanatra,
több kilométerre,
Hangodra vágyom,
szín, tónus, mélység,
szavaidra szomjazom.
Reflexből nyomok rá a nevedre,
a telefon zúg,
sípól egyet,
elkezdődött.
A nevem ott virít a képernyődön,
várom, hogy felvedd,
hogyan kinyomd,
hogyan hangpostára kapcsoljon,
de csak zúg,
mint egy elromlott kenyérpirító.
Aztán megszólal egy hang:
A hívott szám pillanatnyilag nem kapcsolható.

SZ. PÓRDY MÁRIA

A pillanat

A kerítéskaput csak behajtva találta. Méltatlankodva csóválta a fejét, és miután belépett a játszótérre, gondosan ráhajtotta a kallantyút a kapuszárnyra. Lassan lépkedett a megszokott padja felé. Már a felkeléskor fáradtnak érezte magát. Húzta volna vissza az ágy, de ezt nem tartotta elegendő oknak, hogy fekvé maradjon. Nehezen ment a házimunka is.

Majd a levegőn magához tér, bizakodott, mikor elindult a játszótérre. Szombatonként, a gyerekzsivaj ellenére, itt nyugodtan tudott pihenni, biztonságban érezte magát. Mindig is félős volt, idős korára még fokozottabban. A kihalt utcák, terek rémisztették. A veszélyérzete ilyenkor szinte futólépésre kényszerítette, hogy mielőbb az úti cél szerinti falak közé jusson. Nyugdíjazása után csak félműszakot vállalt a ruhatisztítóban, így télen még alkonyat előtt hazaérhetett.

Hányszor végig gondolta, hogy más lenne-e az élete, ha világra tudja hozni két elvetélt magzatát? És ha lett volna gyerekük, akkor is elhagyta volna az ura? Igaz, azóta már ő is halott. Tudta, a kérdésre nincs jó válasz. Az eltelt évek távlatából úgy vélte, valószínűleg így is, úgy is egyedül maradt volna.

Érdekes □ gondolta, mikor szénézett, □ rendhagyó ez a szombat délelőtt. Ezeken a napokon nem láttam még ennyi gyereket!

A megszokott padján két anyuka dugta össze a fejét az egyikőjük mobilja felett. Távobbb látott egy üres padot, inkább oda ült le.

Néhány gyerek már ismerős volt. Tudta, melyik ülne akár egész délelőtt a hintában, kiket nem érdekelt a csúzdán kívül más játék. Kedvence, a szöszi fiú ikerpár pedig a várszerű mászókéban érezte jól magát. Ismerte a kislányt is, aki büszkén tolt a kerítéskapu felé az új babakocsiját, amely minden részletében tökéletesen hasonlított egy igazihoz.

És nagyon nem értette ezt a világot, mert az anyukák többnyire a mobiljukat nézték, a gyerekük játékba feledkezett, önfeledten mosolygó arca helyett. Mire emlékeznek majd...? A gondolatok megtorpantak, mert a mellkasában erősödő fájdalmat érzett. Tenyerével a fájó terület fölött körözött.

Haza akart indulni, de mintha vállánál fogva láthatatlan kéz nyomta volna a padhoz, nem bírt felállni. Mintha a levegő is elfogyott volna körülötte. A tudata még tiszta volt, segítségért akart kiáltani. Újabb lélegzetvételért küzdött.

Még érzékelte a kociút felől hallatszó csattanást, és abban a pillanatban felkiáltott. Jaj, istenem! □ majd lehanyatlott a feje.

A kislány az anyja előtt haladt két lépéssel. Egyik kezével a babakocsiját tolt, a másikkal a koci ernyőjét húzta fel, hogy a babája arcát ne süsse a nap. Az asszony a mobilján lapozott. Az akadálymentesített járdáról lelépve pillantott a túloldali közlekedési lámpára. Már villogott a zöld. Látóterébe került a fékezés nélkül feléjük közeledő autó.

Abban a pillanatban a gyerek figyelmetlenül belelépett az úttest kicsi, de mély kátyújába. Egyensúlyát veszítve a fenekére tottyant, miközben kiengedte kezéből a babakocsit. Az tovagurult, és a kék Renault kerekébe ütközve megpördült a levegőben, majd a motorháztetőről az úttestre csapódott. Az autó megállás nélkül folytatta útját.

Az asszony kezéből elröpült a mobil.

□ Vikiiii! Viki! Jaj, Vikikém! □ sikoltotta, és két kezét előre nyújtva ugrott az ijedtségtől mozdulatlaná dermedt gyerekéhez. Felállította kislányát, leguggolt hozzá. Arcát a kicsi

arcához szorítva kérdezgette. □ Jól vagy? Ugye, nincs semmi bajod? Jól vagy? Vikikém! Mondd, hogy jól vagy! □ Kérdezősködése zokogásba fulladt.

Szorosan ölelte a gyereket aki, hogy levegőhöz jusson, lefejtette magáról a szorító karokat. Ekkor látta meg az úttesten anyja széttört mobilját. A távolabb heverő, formátlaná gyűrődött babakocsijáig már nem ért el a tekintete.

Karjával átfogta édesanyját, fejét belefúrta a vállába.

□ Ne sírj mama! □ sepegte. □ Majd veszünk másikat! Hallod?! Nem baj □ ismételte már sírásra görbült szájjal. □ Majd veszünk másikat!

Zemplén, napkelte

Fotó: NAGY BERTALAN

HOLÉCZI ZSUZSA

A kölcsön

Ha az ember évtizedeken át egy bankban dolgozik, sokféle cifra esettel találkozik. Számomra a legemlékezetesebb egy házaspár története, akik személyi kölcsönt akartak felvenni. Egy középkorú férfi – kis bajusszal, egyszerű, de rendes ruhában –, és egy csinos szőke asszonyka – kiskosztümben, égő piros rúzzsal a száján, több sor aranylánccal felékszerezve – kereste fel a vezetésem alatt álló fiókot. A férfi nagy szeretettel bánt kedvesével: még a széket alá akarta igazítani, de mivel a hat szék össze volt csavarozva, ez a rajta ülő száz kilós úr miatt nem sikerült neki.

Kolléganóm az ügyrendnek megfelelően lekérte a Központi Hiteladós Rendszerből az ügyfelek adatait, majd közölte: sajnos a férjet állammal szembeni tartozás miatt kizárták a hitelezésből. Az értetlenkedő ügyfél kérésére a régióközpontból kért segítséget, ahol a hitelengedélyezőnek nagyobb a rálátása a rendszerben kezelt adatokra. A válasz az volt: az úr körülbelül 20 évvel ezelőtt un. szociálpolitikai kedvezményt vett fel a gyerekeire egy ház építése során, melyet azután továbbadott a tizenöt éves várakozási idő letelte előtt anélkül, hogy a kedvezményt visszafizette volna. Amikor erre az adott bank belső ellenőre rájött, kiértésítették a tartozásról, de mivel nem volt fellelhető a megadott címen, a tartozás miatt végérvényesen kitiltották a hitelezhető adósok közül.

No, de csak ez kellett az asszonykának, aki már a „szocpol” szó hallatán is igen elképedt arcot vágott. Ahogy meghallotta az ügyintéző válaszát – nem törődve azzal, hogy bankban vannak – óriási csetepatét rendezett: „Még hogy neked gyerekeid vannak, és ezt előlem eltitkoltad? Hát mit képzelsz? Ha tudom, hogy ilyen becstelen, hazug disznó vagy, dehogyis mentem volna tavaly hozzád! Mégis, mikor akartad a tudomásomra hozni, hogy családapa vagy?”

Szegény férj csak szabadkozott, és próbálta csitítani. Higgye el, neki nincsenek titkai, és ez csak félreértés lehet, meg hogy: „jaj, ne itt a bankban a hölgyek előtt”, de az asszonykát nem lehetett leállítani, már a válást is kilátásba helyezte. Végül a férj írt egy kérvényt a hitelengedélyezőnek, hogy szíveskedjen bővebb adatokat rendelkezésére bocsátani a hitelfelvétel idejéről és arról, melyik városban történt a folyósítás – majd nagy dérrrel-dúrral távoztak.

A választ lakáscímre kérte, de két héttel az ominózus eset után felkeresett bennünket és elmondta: a levélben az áll, csak ő lehetett a hitelfelvevő, mert születési hely és dátum, és édesanyja neve is egyezik. Állította: ő bizonyítani tudja a katonakönyvével, hogy a jelzett időpontban sorkatonai szolgálatát töltötte, tehát nem vehetett fel hitelt, mivel a nyolcvanas években a személyi igazolványt a bevonuláskor bevonták, és csak másfél évvel később, a leszereléskor kaphatta vissza. Márpedig az igazolvány bemutatása akkor is folyósítási feltétel volt.

Értetlenül álltunk az eset előtt, mígnem Icu kolléganóm – aki a válaszlevelet a kezében a tartotta – rá nem kérdezett:

– Önnek nem tűnt fel, hogy a válaszlevélben Kovács Pálnak szólítják, az igazolványa szerint pedig Kovács Péter Pálnak hívják?

– Szent ég! De hát akkor ez a hiteltartozás az ikertestvéremé lehet! Szüleink tréfája volt, hogy engem Péter Pálnak, őt pedig Pál Péternek keresztelték... persze otthon Peti meg a Pali voltunk, de a hivatalos iratokban így szerepel. Mire bevonultunk, ő feleségül vett egy háromgyerekes asszonyt –, ezért le is szerelték, mint több gyermeket nevelő apát. Csak pár hétig volt katona, tehát ő vehetett fel hitelt. Sajnos az ő élete felnőttként eléggé félresiklott...

Most hogy mondja, eszembe jutott: belekeveredett valami csalási ügybe is! Talán emlékeznek rá a hölgyek, hogy a szegény, kiszolgáltatott embereket csaló vállalkozók rábeszéltek, ők adnak anyagot, és felépítik a házat annyira, hogy megkaphassák a szocpolt, azután feleznak, a házat pedig elbontják, és másik többgyermekes családnak építenek belőle.

– Igen, igen! – mondta Icuka. Sajnos néhány kisvárdai lakáshiteles kollégánknak is az állásába került ez a csalássorozat. De hogy nem jutott ez eszükbe eddig?

– Az igazság az, hogy a feleségemnek nem meséltem a testvéremről. Tudják, még börtönbe is ült... Utána meg disszidált. Legalább tizenöt éve, hogy semmit se tudok felőle. Még a szüleink temetéséről se tudtam értesíteni. Igen, talán ha Kati tudott volna arról, hogy van egy ikertestvérem, eszébe jutott volna ez a kézenfekvő megoldás. És most hogyan tovább? Hogy bizonyítom be, hogy ketten voltunk, és én nem vagyok becstelen?

– Tudja mit? Menjen be az Okmányirodába, vigye be a saját anyakönyvi kivonatát megmutatni, és kérjen „másodlatot” a testvére anyakönyvi kivonataról. A két kivonat másolattal és a katonakönyvben látható dátummal tudja bizonyítani, hogy nem ön az az adós.

A férfi megköszönte a segítséget, és megnyugodva távozott. Néhány nappal később a feleségével együtt egy óriási virágcsokorral jelentek meg nálunk, és elnézést kértek a perpatvarért. Örömmel mesélték el, Icuka ötlete bevált, az iratok alapján a bank ígéretet tett a tiltás feloldására. Az asszonyka megbékélt, és igyekezett a férjét rábeszélni, hogy ügyvéd segítségével keressék meg a testvérét, mert most már kíváncsi lenne a sógorára, aki miatt kis híján elváltak.

Vácrátót, Botanikus kert, üvegház

Fotó: DARVAS JUDIT

SZEDŐ TIBOR

Miklós Édesapámnak

Álmom soha nem
űzted ki fejemből,
kezemet fogtad
egészen a célig,
hagytad, hogy
megtaláljam
valós önmagam.

Csetlő-botló
gyerekből
önálló felnőtté
gyalult a
következetes
tanításod,
kemény életre
felkészítettél.

Könnyeimet
törölte le a kezed,
tanácsot bármikor
kérhettem
Tőled, bölcs
gondolataidat
megfogadva
építettem
saját jövőm.

Kudarcaim
sebeit a mosolyod
gyógyította,
bánatom gödréből
mindig kihúztál,
kendőzetlen
tudatlanságomat
szigorú szavaid
nyilai edzették.

Ölelésed
szoros lánc
még most
sem szakadt el,
a galamb lelkem
néha titkon
Hozzád repül,
egyetlen fiadként.

Apai nagymamához

Lógnék emlékeid láncán,
kék szemed már a
mennyben pislog,
időznék mosolyod
hintáján, magamhoz
ölelnélek, nagymama
illatod sosem feledem.

Vinnék keresztretjévenyt,
tudom szeretted,
dolgoztak
agytekervényeid
a megfejtésen,
meglepnélek
kedvenc flódniddal.

Mindig volt egy
kedves szavad
hozzám, napfény
horgolta arcodra
a világosság
láthatatlan kendőjét.
Ó, ha lehetnék szél,
mely mákszínű
hajadat fésüli!

Lopnék csendet
a lelked templomából,
ha még simogathatnám
csontos kezed,
mesélhetnék Neked
a múlttól.
Bárcsak láthatnálak
még utoljára!

FÖLDESDY GABRIELLA

Viszonzatlanul 2.

(Második változat)

Szilárd minden erejét a szavalóversenyre összpontosította. A selejtezőkön könnyedén átjutott, az elő-, és középdöntőnél is biztosan vette az akadályt. Végül ő nyerte a versenyt, mert nem volt igazi ellenfele, tényleg ő volt a legjobb. Előtte lámpaláz gyötörte, és közben is kiverte a veríték, de megérte. Óriási volt az ünneplés, a számtalan gratuláció, szülei, bátyja könnyeztek a boldogságtól. De mindez semmi volt az ismerősök őszinte elragadtatásához képest. Mindenki elismerte, hogy Nagy László híres versét [*Himnusz minden időben*] még senki nem mondta ilyen szuggesztíven. Sokat jelentett számára az elismerés. Szeretett szerepelni, az exhibíció, az áhított siker minden formája, színészi, rendezői, előadóművészi, mindegyik vonzotta, és valamelyiket mindenképp meg akarta valósítani, méghozzá hamarosan, nem a bizonytalan jövőben.

A hódítás is elérendő vágyai közé tartozott. Jó volt nézni, amint csinos lányok rajongva nézték, sóvárogva közeledtek felé, látszott rajtuk, akármire képesek lennének, hogy megszerezzék őt, mint férfit. Ezzel nem tanácsos visszaélni, de egy pontig elmenni feltétlenül sikerélmény.

Tavaly felvették a Bölcsészten magyar-orsz szakra, és már a „kamu” katonaságon is túl van, vagyis indul az egyetem szeptembertől. Legtöbben örülnének az ELTÉ-re való bekerülésnek [az 1970-es években járunk], Szilárdnak ez kényszerpálya volt, mivel színészi ambíciói mindennél előbbre valók voltak. A szavalóverseny megnyerése jól jött, de kevés volt, a győzelmet kamatoztatni kell.

Szilárd Pápán lakott szüleivel és bátyjával, a Pestre való költözés kiváló menekülési útvonalnak tűnt. Bár szerette szülővárosát, a családtagokat is, időnként szűkösnek érezte a várost. Idegesítette többek között az is, hogy – a családi hagyomány miatt – neki pápai lányt kell majd feleségül venni, és szülei, nagyszülei módjára a városban kell majd élnie, esetleg munkát is itt kell vállalni. Szülei erősen nézegették a pápai lehetséges jelölteket, a gimnáziumba járó középiskolás lányokat szinte mind ismerték, s a négy év alatt komolyan latolgatták, ki jöhet szóba Szilárd leendő feleségeként. Ez a helyzet frusztrálta a fiút, menekült az itteni lányoktól, pedig nagy sikereket ért el az érettségi évében, a szavalóverseny megnyerése után pedig szerelmesleveleket kapott, leszóltatták az utcán, hogy gratuláljanak. Mindezt hiába, nem akart szerelmi ügybe bonyolódni pápai lánnyal.

Voltak futó kalandjai, találkozgatott egy veszprémi lánnyal néhányszor, a tv-s szereplés folyamán megismerkedett Pintér Dórával, aki kiesett az elődöntő során, de néha találkoztak. Dóra úgy beszélt a fiúval, mintha neki, mint a szavalásban „hasznos” előadónak, előjogai lennének Szilárd magánéletében. A fiút felhőborította ez a gondolat, egyfelől a lány nem volt „hasznos” – ez még nem lett volna baj –, másfelől a nyomulás idegesítette a fiút, ezt nem szerette. Ezért Dórá próbálta távol tartani magától.

Az első egyetemi évben Szilárd szorgalmasan járt az évfolyam-előadásokra, szemináriumokra. Az első emeleti folyosón sietett a dékáni felé, amikor két lány felismerte, közülük a csinosabb, hosszú barnahajú megszólította: *Bocs, ugye Te nyerted a szavalóversenyt a tv-ben? A Bölcsészre jársz?* Szilárdnak a szeme se rebhent, egy flegma igent eresztett meg válaszként. A lány rögtön bemutatkozott – Kapos Ildikó –, majd eldicsekedett, hogy ő ugyan a jogira jár, de Surányi Ibolya szavalókörebe iratkozott be nemrég, amit itt tartanak a földszinti különteremben. Eközben a másik lány lelépett, csak ketten maradtak a folyosón. Ildikó nem vesztegette idejét, meghívta Szilárdot a szombat délelőtti soron következő szavalókörré. Szilárd tétovázott, nem ígért semmit, *talán beugrom a végére, gondolom 10-től 12-ig tartjátok* – válaszolt magabiztosan. Malaca volt, tényleg ez volt az időpont. Ildikó még szívesen mesélt volna, de a fiú sietve továbbment egy biztató pillantás kíséretében.

A kapcsolat összejött, Szilárdnak tetszett az érzéki, cseresznyeajkú lány, vonzotta lágy mozgása, jó alakja. Szombaton már el is múlt dél, amikor a földszinti teremhez ment Ildikót megnézni. Vége volt a körnek, már csak ketten voltak az ajtóban, Ildikó arca felragyogott, amikor Szilárdot meglátta. A kari büfé még nyitva volt, ott ültek zárásig.

Szilárd jó kezdésnek tekintette az Ildikóval való összejövést. Rendszertelenül találkoztak, felmenni egymáshoz nem tudtak (egyiküknek kollégium, a másiknak az albérlet), de Szilárd néha átment a Jogi Karra Ildiért, és a lány többször hívta randevúra szombatonként. A szavalóköri után együtt szoktak ebédelni, sétálni vagy múzeumba menni is szombaton volt idő. Egyelőre ez jól működött.

A Jogi Karra való átlátogatás hozott még valamit Szilárdnak. A jogi büfében várt Ildikóra, amikor egy kávéját kortyolgató lány odalépett hozzá, és beszélgetni kezdett vele. Rövid barna haja, tornász alkata jól állt neki, komoly típusnak látszott. Gratulált az I. díjhoz, kérdéseket tett fel a tanulmányairól, és még a Surányi Ibolya szavalóköre is szóba került. Pár perc múlva Ildi megjelent a büfé ajtajában, és Szilárd gyorsan otthagya a kíváncsiskodó lányt. Alakját azért megőrizte, mert később felfedezte a *Római jog* egyik előadásán, amire beugrott, csak azért, hogy Ildi után nézzen. Az volt az érzése, hogy a lány, aki a büfében leszóltította, utazik rá. Áthatóan nézi, biztos, hogy szerelmes belé, most is hívta a büfébe, kénytelen volt sürgős ügyintézésre hivatkozni, így megúsza. Aggasztónak találta a dolgot, ezt a felbukkanó csajt le kell építeni valahogy. Külsőleg még meg is felelne, de nem szerette a párhuzamos kapcsolatokat, félt, hogy hazugságokba keveredik, ha egyszerre több lánnyal is fut. De még akart kifutást hagyni a soron következő fejleményeknek.

Alapjában véve Szilárd óvatos fajta volt, önmaga is számítónak vélte saját magát. Ez ugyan nem jó tulajdonság, de hasznos. *Legalább ő becsületesen beismeri* – gondolta önkritikusan. Végére kell járni ennek a *büfés* csajnak, aki bemutatkozott ugyan, de ő nem jegyezte meg a nevét. Egyébiránt nem agyalt ezekről a csajos kapcsolatokról, gondolkodása előterében inkább a szereplési lehetőségek felkutatása állt, meg az, hogyan kerülhetne át a színművészetire. Volt egy kínzó gondolata, miszerint ez majd csak akkor következhet be, ha a Bölcsészti befejezi, úgy négy és fél év múlva. Egy diplomával a kezében, és egyéb színészi háttérrel talán (statisztaszerepek vállalása, filmezés, előadóesteken versmondás) könnyebb lesz, mintha most erőltetné a dolgot.

Eltelt vagy két hét, közben nem találkozott az ismeretlen nevű jogász csajjal, már reménykedett, hogy felejthető az eset. Egy szabad délelőtt a Jogi Karra akart beugrani, amikor a bejáratnál meglátta a büfében megismert lányt, aki ekkor is vágyakozva nézett felé, sőt meg is szólította: *Hová, hová Szilárd, régen találkoztunk!* Kár volt reménykednie a fiúnak, hogy nem lesz dolga többé vele, most viszont itt az alkalom, tisztázhatja a helyzetet. Hirtelen elhatározással meghívta a szemben lévő *Véendiák* presszóba, egy ital mellett kiderül, mik a lány szándékai.

A tisztázás túl jól sikerült. Belemelegedtek a beszélgetésbe, a fiú egy ponton el is felejtette, hogy ő csak „szondázza” a vele szemben ülő rajongóját. Kifejezetten jól érezte magát a társaságában. Már késő volt visszakozni, amikor Kászoni Hajni – most már megjegyezte a nevét – meghívta az Irodalmi Színpad szombati előadására, sőt, azt javasolta, előtte menjenek fel Hajniék lakására „beszélgetni”, ők ott laknak a közelben. Nem volt ereje nemet mondani, rábólintott. Most tőkölhet szombatig azon, mit tegyen, hogyan kerülje el a kenyértörést. Félve gondolt arra az esetre, ha nem lesznek otthon Hajni szülei (Kászoniék hármában éltek egy kétszobás lakásban), ez esetben hogyan rendezzen le egy esetleges „felhívás keringőre” szituációt. Ráadásul, nem tudja, szóljon-e Ildinek, hisz szombaton délben megint találkozhatnak.

Ügyes fiú, majd megoldja! Nem foglalkozott a kérdéssel szombatig. Sőt, Ildinek sem szólt róla. A lánynak azt mondta a szombati ebéd után, hogy haza kell utaznia a délutáni vonattal. Maga sem tudta, mit akar Hajnitól, egyszerű kíváncsiság tört rá, milyen fogadtatás várja egy átlagos budapesti család otthonában, ott fogja eldönteni, mit lép. Tekinthesi ezt a lehetőséget kihívásnak, már két lány is vetélkedik érte. Nem rossz ez így az egyetlen elején!

Szilárd nem szívesen emlékezett később erre a délutánra, szerette volna kitörölni, meg nem történné tenni. Kellemetlennek értékelte visszamenőleg. Jobb lett volna, ha nem megy el

Hajniékhoz. Pedig egész jól indult minden, szerencsére csak az apja volt otthon, aki végig a konyhában tartózkodott. Ők a belső szobában ültek le, a beszélgetés, érzése szerint jól sikerült, bár a fiú azt vette észre, hogy többnyire csak ő beszél. Utólag zavarónak érezte, hogy nem érdeklődött Hajni jövőbeni elképzeléseiről, családi dolgairól, pusztán élvezte a lány vendégszeretetét, válaszolgatott – sokszor nagyképpen – a feltett kérdésekre. Jó kedvük volt, Szilárd élvezte saját szereplését, Hajni sokat kérdezett, majd boldogan hallgatta az ő választát. A felhevült lány a beszéd hevében váratlanul egyszer csak szájon csókolta. Szilárdot váratlanul érte a csók, lefagyott. Erre, ebben a formában nem számított, bár megfordult a fejében a „felhívás keringőre”, most mégsem tudta, mit kéne lépnie. Agya szinte leblokkolt.

Végül a menekülést választotta. Kibújt a kényszeredett csókolózásból, hirtelen elköszönt, és kifutott az ajtón. Mibe is keveredett az imént? Egy olyan kapcsolatba kellene belemennie, amelyben a lány rajong érte, szinte bálványozza őt, ő viszont épp csak elfogadná a felkínálkozást, méghozzá ímmel-ámmal. Nem tudta eldönteni, hogy érdemes-e ezt megtenni, vagy egyszerűbb Ildivel tovább járni, akit amúgy majd hamarosan szintén „dobnia kell”, mert távlatilag nem jöhet szóba. Alig múlt huszonegy éves, nem fog elköteleződni senkinek, csajok jönnek, mennek, hagyják békén. Az biztos, hogy Ildinek semmit sem fog mondani. Igaz, Hajni is jár a szavalókörre, de ezek nem tudnak egymásról. Egyébként meg Ildinek javasolni fogja, lépjen ki a körből, majd jár egy másikba.

Csak ne kelljen találkoznia többé Hajnival! Nem tudja, mit mondana neki. Méltóságán alulinak tartaná, ha bocsánatot kellene kérnie, hisz nem követett el semmit. Szájon csókolták, és ő látszólag elfogadta, ám rögtön tudára adta a rajongásig szerelmes lánynak, hogy köszöni, a többit nem kéri. Ez így ridegen hangzik, de ennyi történt. Ha a lány érti a fiú elmenekülését, Hajni soha többé nem keresi őt, és nem is kéri számon.

Szilárd zavarban volt, amikor kilépett Hajniék gangos házából, sietve ment a Dunapart irányában, friss levegőt akart szívni a folyó partján, tele volt a feje. Legalább egy órát sétált. Ekkor jutott eszébe, hogy Hajnival a Babits-estre akartak menni, ez lett volna a program, előtte a beszélgetés csak valami ismerkedés félének indult. Hát, így végződött, vajon Hajni elment egyedül? Nem valószínű.

A következő hét elején kicsit félve ment be az órákra, mint akinek rossz a lelkiismerete. A Jogi Kart meg végképp elkerülte, nehogy összefusson Hajnival. Tanácstalan volt a történetekkel kapcsolatban, kereste magában, mi lenne a legjobb megoldás. Megtehetné azt is, hogy ő keresi a lányt, és kitalál valamit a csók utáni elfutásra, aztán helyreáll a jó viszony köztük. Lecserélhetné Ildit Hajnival, de ez nagyobb kockázat, mintha Hajnit söpri le a porondról. Végérvényesen döntött: Hajnival semmiképp nem folytatja a „barátkozást”. Az a legjobb, ha sosem találkozik többé vele. Utóbbira alig volt esély.

Bár kihagyott két előadást is, a hét közepén bement *Régi magyar irodalomtörire*. A bejárat előtt ekkor előbukkant Hajni a háttérből, Szilárd szemébe nézett, majd pár perc beszélgetést kért tőle. Hát ez az, pont ezt akarta elkerülni, most itt van, nem menekülhet! Nézte a lányt, amint beszél hozzá, könyörgő tekintetét nehéz volt szánakozás nélkül tudomásul venni. Ráadásul teljesen defenzív módon közelíti meg a témát, valami félreértésről beszél, aminek meglétét neki, Szilárdnak kell eldönteni. Rosszul viselte a dolgot. Ha Hajni magabiztosan lépett volna fel, lekezelte volna, vagy leszidta volna azért, ami náluk történt, vádolta volna cserbenhagyással, hasonlóval, még adott volna esélyt kettejüknek. De így! A győztes felsőbb tudatával küldte el Hajnit. Igen, helybenhagyta, valóban félreértésről van szó, hiszen ő „mással jár”, van *kedvese*, ezt a szót használta, hogy egyértelmű legyen, részéről befejezte az ügyet. Elköszönt, a megpróbáltatásnak egyelőre – vagy örökre – vége.

Imitt-amott keresztezték egymás útját később is. Szilárd ilyenkor komoly tekintettel, udvariasan köszönt Hajninak, aki fogadta köszönését, de már nem volt rajta az a rajongás, ami korábban. Közönyösen nézte őt, hiszen kellemetlen eseményt idézett fel minden egyes találkozás, a pusztá látvány. Mi lett volna, ha akkor Hajnit választja? Nagy valószínűséggel kihullott volna egy képzeletbeli rostán, hacsaknem, a lány valami emberfelettire képes, hogy őt megtartsa. Kizárt dolog.

És azóta hol van már Kapos Ildikó? Annakidején hamar szakítottak, mindkettőjüknek akadt más partner, szépen lekoptak egymásról, veszekedés, drámázás egyáltalán nem volt. Több csaj is megfordult nála, ezeket se vette komolyan. Viszont közben felvették rendező szakra a színművészetin, mert vállalta, hogy párhuzamosan jár mindkét helyre [közben az orosz szakot leadta, szerencsére elfogadták az indoklását]. Annyi dolga lett a párhuzamos tanulmányok során, hogy egyáltalán nem volt ideje lányokkal járni. Az estői többnyire színházakban teltek, kisebb szerepeket vállalt a Várszínházban, fellépett az Egyetemi Színpadon, de hívták az Irodalmi Színpadra is, sőt, egyszer a Vígbe is, ez utóbbi aztán mégsem jött össze.

Már jócskán túl voltak az egyetemi éveken, Szilárd rendezett több vidéki színházban, mint vendégrendező, de egy-két rendezése Pesten is volt. Filmben is szerepelt, de nem volt jelentős, nem is akart filmszínész lenni. Neki a színpad az igazi eleme.

Évek teltek el, egyszer fontos találkozóra sietett a Ferenciek terére, ott várt egy jónevű fotóst, akivel megbeszélése lesz egy megjelenő kiadványról, illetve fotókat is készít Sziládról műemlékeknél. Várakozás közben a tér másik oldalán megpillantotta Hajnit, aki az évek alatt semmit nem változott – állapította meg magában, amikor észrevette, hogy gyereket vár. A pelerin eltakarta ugyan a pocakját, de egyértelmű volt, kb. a nyolcadik hónapban járhat. Előbb még köszönetre, fejbiccentésre gondolt [Hajni is észrevette őt], de ez a „másállapot” furcsán érintette. Mintha csalódott volna az általa kissé átvert, elküldött, és igen, kissé becsapott lányban. Mi az, hogy most meg gyereket vár? És kitől? Férjhez ment volna? Persze, miért ne ment volna férjhez, rá igazán nem várhatott. Gyorsan elkapta tekintetét Hajniról. Nem, nem köszön, és nem is érdeklő az egész.

De még sokáig foglalkoztatta a találkozás. Ővele mi lesz? Már elmúlt harmincegy éves. Kit fog feleségül venni? És lesz-e gyereke? Bátyja már régen nős, született egy lánya, a második gyereket most várják. Szülei még mindig az otthoni (pápai) lányokat kínálgatják neki, akiket ő konzekvensen elutasít, csípőből. Az úgynevezett *Igazi*, az egyetlen nagy szerelem, akinek megérkezését állítólag megérzi az ember, amúgy sincs. Legfeljebb regények szólnak róla.

Zemplén, Kókapu környéke – Lókosár

Fotó: SZABÓ MÁRTA

MÁNDY GÁBOR

A világ leghosszabb előjátéka

Pistike és Katica már az óvodában megkedvelték egymást, elválaszthatatlanok voltak, ha tehették, együtt játszottak. A gyerekek révén a szülők is összebarátkoztak. Egy közös strandolás során Pistike komoly arccal kijelentette: „Ha nagy leszek, Katica lesz a feleségem.” Ezen a felnőttek mosolyogtak, de Katica odament a kisfiúhoz, és megpuszilta az arcát, így fejezte ki, hogy beleegyezik. Nemsokára Katica szülei más városba költöztek, és bár a gyerekek még hetekig sírtak egymás után, a kapcsolat megszakadt.

Tizenegy év telt el, amikor Pisti és Kati véletlenül újra összetalálkoztak, egy nyári táborban. Nagyon megörültek egymásnak, és gyakran sétáltak, úsztak együtt. Kamaszként már konkrétabb elképzelésük volt arról, hogy milyen is lenne együtt. Pisti udvarolt, Kati elpirult, a kezük gyakran magától összekulcsolódott. Egy szép holdvilágos este (ezt az olvasónak mondom: egy holdvilágos estén minden megtörténhet) összekapaszkodva barangoltak, már jóval takarodó után, csókolóztak, simogatták egymást, és nyilvánvaló volt, hogy a testük már készen áll a pajtási viszony magasabb szintre emelésére. De Kati hirtelen elbizonytalanodott, el-eltolta Pisti kezét. Szerencsére feltűnt a tábor egyik vezetője, és erélyesen visszaparancsolta a fiatalokat a sátraikba. Másnap kirándulásra indultak, külön a fiú- és külön a lánycsapat, utána pedig már a hazautazás következett. Ráadásul Pisti lába a túrán kibicsaklott, orvoshoz kellett vinni, és a lány úgy ment el, hogy még a címeiket sem tudták kicserélni.

Húsz évvel később a két szerelmes Leningrádban futott össze, az Ermitázsban, egészen véletlenül. A gyors és szenvedélyes puszkilkodáson kívül többre nem volt módjuk. Pista csoportja másnap hazautazott Magyarországra, Kata pedig a KGST egyik, a nyilvánosság elől elzárt osztályán dolgozott. A kapcsolattartásra nem volt mód. Pista próbálkozott a lány felkutatásával, de a bürokrácia útvesztőiben elakadt.

Huszonégy évvel később Krakóban találkoztak. Katika egy turistacsoporttal látogatott a városba. István még aktívan dolgozott, és most egy ugandai ENSZ-projekt keretében kereste fel a lengyelországi összekötőjét. Beültek egy kávéra, a férfi megfogta a nő kezét, sokáig csókolgatta, és szerelmes szavakat suttogott. Katika szemében fellobbant a régi tűz. Akkor már egy nyugalmazott minisztériumi államtitkár felesége volt, nem volt szabad, de azért eljátszott a gondolattal: mi lenne, ha a szállodában nem lenne szobatársa, és ketten felszaladhatnának a hátsó lépcsőn egy kis romantikázásra. De jött a szobatárs, és az ábrándozásnak vége szakadt.

Harminc hosszú év telt el. Pista bácsi egy szanatórium kertjében pihent, egy nyugágyon, a háta alatt felpolcolt párna. Egyetlen szenvedélye maradt: a rejtvényfejtés. Éppen azon törte a fejét, hogy hogy hívták az ókori egyiptomiak a halál istenét, amikor nem hitt a szemének. Régi szerelme tűnt fel az ösvényen. Kató nénit is ide utalták be (a szívével voltak problémák), most szétnézett az új helyen, felmérte a terepet. Amikor megpillantotta a férfit, neki is földbe gyökerezett a lába. Közelebb botorkált.

– Ó, milyen meglepetés, ebben a kócerájban egy igazi úriasszonyt látni! – mondta Pista bácsi. – Ugye nem ismer meg? Wiederstoff István, nyugalmazott villamosmérnök.

– Özvegy Koltay Alajosné – nyújtotta a kezét az asszony. – Szóval maga az, vén Don Juan?

– Hogy Don Juan? Én? Hát nem tudja, hogy magácska volt az egyetlen szerelmem?

– Na, ne szerénykedjen, öreg fiú, maga biztosan százával törte darabokra a szerencsétlen lányok szívét.

– Dehogy törtem, dehogy törtem. Úgy van, ahogy mondom – bizonygatta a férfi. – Maga volt az egyetlen nő, akit szerettem, akit kívántam, akinek gyereket akartam csinálni. Hát nem hiszi el?

– Jól van, inkább elhiszem. Tulajdonképpen én is szerelmes voltam magába. De tudja, hogy van ez. Mindig amikor férjhez akartam volna menni, maga nem volt sehol.

– Többször is férjhez ment? – kérdezte a férfi.

– Kétszer, barátom, kétszer. És mind a két uramat el kellett temetnem.

– Tehát most szabad – jegyezte meg az öreg tárgyyszerűen.

– Szabadnak szabad vagyok. De mit kezdenék már magával?

A férfi ezen elgondolkozott, majd panaszos hangon kifakadt:

– Soha nem feküdt le velem. Egyetlen egyszer sem.

– Tudja, ezen én is töprengtem már – mondta az asszony. – Hogy tulajdonképpen miért is nem lettem a magáé.

– Hát, nem akarta elszietni – vigyorgott az öregember. – De még van időnk. És tudja, mit, ha már itt van, igazítsa meg a derekam alatt ezt a párnát. Nagyon meggyűrődött.

Özvegy Koltay Lajosné megigazította a párnát, de a kezét ott hagyta az ágy szélén. Pista bácsi megcsókolta az öreg, májfoltos kezét. Akkor Kató néni összeszedte minden bátorságát, és a férfi kezét odahúzta a melléhez.

Ekkor jött a nővér, az injekcióval. Megtorpant. „Mi a csuda!” – mondta magában. „Már kilencven évesek, de még mindig ezen jár az eszük. Hogy nem szégyellik magukat!”

Kőbánya

Fotó: FÚZY-MOLNÁR ZOLTÁN

KÖVES JÓZSEF

Mátyásból király lesz

Tetemes hideg volt 1458 januárjában, a szónak abban az értelmében is, hogy rengeteg megfagyott tetemet kellett eltakarítani a Duna jegéről meg a Rákos patak környékéről, mert méltó környezetben kell várni a királyt. Pontosabban a király-jelöltet. Szegeden született meg a gondolat (nem azonos egy négyszázötven évvel későbbi szegedi gondolattal), hogy a kamasz Mátyást kell királlyá választani. A Duna jege látszott a legjobb ötletnek, mert így a budai meg a pesti választópolgárok egyaránt részt tudnak venni a programokon.

Már kora hajnalban ellepték a falapátos kotrók a befagyott Dunát, hogy sima tükörjéggé varázsolják a terepet.

Garai(i) uram és Szilágyi Mihály aggódva figyelték a lassan és ritkán szállingózó embereket és a sűrűn szállingózó hópelyheket.

Az anyai nagybácsinak, a jó szervező Mihálynak támadt egy ötlete. Apródjait, segédjeit szerteszét küldte a két városban, vigyék hírét a nagy eseménynek:

Műkorcsolya bemutatóval egybekötött királyválasztás a Rákos mezején. Utána jégtánc virradatig.

Jöttek is a népek sűrű, tömött sorokban.

Garai se tétlenkedett, hamarosan feltűntek a büfékocsik is a jégen, *GaraTravalo* felirattal. Sült kolbászt árultak és forralt bort mértek.

Így lett a tömeg vastapsa közepette király vigasságos Mátyás. Bár ő ezt csak jóval később tudta meg, mert távollétében ünnepelhették. Egy másik, prágai jégpályán tartózkodott, ahol Podjebrád Katalin igyekezett jégre vinni őt.

http://megezmegaz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=1229526&fbclid=IwAR31huCbyA2wkeObjPZQzsuSZJLst4lcRs2PxKpYxXCPMclb_4GG-65suQI

:))

NYAKÓ ATTILA

Kánkán

Elmesélem Önöknek most, hogy kezdődött a dráma:
kicsi egér a kamrában sörös dongát kirágta!
Rögvest Cirmit ugrasztottam, fogja meg az egeret,
bosszulja meg elpocsékolat habzó arany levemet!
Igen ám, de mocskos macskám nem hallgatott a szóra
egér helyett, képzeljék el, rástartolt a hordóra!
A két bajszos egymás mellett lefetyelte a nedűt,
végérvényesen elúzve az arcomról a derűt.
És amint a sárgás cseppek szép lassacskán elfogytak,
arcátlanul repetáért cincogtak és vernyogtak.
Teljesen vérszemet kaptak házunkban az állatok
akváriumban a guppi vehemensen tátogott.
Buborékokkal üzente, nemzetközi jelekkel,
jakuzziját már ezentúl pilsenivel töltsem fel!
Ingyen sörnek, tivornyának, hú, de hamar híre kelt,
kitekintve az ablakon a legújabb hírekért,
úgy éreztem megőrülök, szegény szemem mit látott?
Csirkecsapat dülöngélve dalolta, hogy kitrákotty!
Összes kutya a környékről ajtónk előtt sorban áll,
mancsaikban korsó, pohár, ínycseknél szívószál!
Átellenben az udvarról rőfögést is hallani,
lassan bezárul a blokád, segítsen már valaki!

Grafika: **TRAUTSCH TIMEA**

VERMES GYÖRGY

Haikuk

Nőknek két ajka,
Egyikkel veszekszik, a
Másikkal békül

Mennek össze a
Könyvek, vagy csak tágul az
Universumunk?

Ne mond, hogy egy nő
Csúf, míg nem láttad égni
Szerelmi tűzben

Egy sajkába ült
A két rendszerváltó párt,
Így süllyedtek el!

Újság hasamba,
Hideglelés pokolba!
Mondta nagyanyám.

Jó Mari Zsuzsi.
Szószétszerelő ránéz:
Lesz Ma rizs uzsi?

Idő-tér-tömeg összefüggése
Ha jó az idő,
A tömeg kiözlöklik
A napos térre

... és végül (magyarul, angolul, a szerző fordításában):

Női nyelven szólva
Milyen szépen süt
A Tiszteletreméltó
Hold kiskertemre.

Woman's language
How beautifully
Shine the Honorable Moon
To my dear garden!

Poros ügy
Tudd, porból lettél,
Éltedben porba fingsz,
Majd porrá leszel!

Powder case
You came from powder
You will fart into powder
And you'll be powder!

HALÁSZ ERZSÉBET

Idegenség

Mondogatták, ha nagyobb lesz, megérti, hogy miért adták oda – és miért pont őt, és miért pont azoknak. Csakhogy ő még kicsi volt, és nem akarta elszavalni az óvodában, anyák napján: „Úgy szeretem édesanyám, mint lepke a mézet, /mint galamb a tisztabúzáát, virágot a méhek”.

Tiltakozásul belenyírt a hajába, de így is kitudskolták az óvoda színpadára. A hangos zokogástól szinte semmi nem jött át a szövegből. Kiabálta, hadarta a szöveget. Persze, lehetnek jelen olyanok is, akik meghatódásnak vélték, de akik nem rutinból ültek ott, azok felfoghatták volna, hogy ez SEGÉLYKIÁLTÁS. Kifestették az arcát, de annyira sírt, hogy a festék folyt lefelé a drága fehér ruhára. (Ezért majd még külön kap otthon).

Kezében az érettségi bizonyítvánnyal sem értette, miért vele próbálták a vérszerinti szülei megmenteni a gazdag pár házasságát, akik egymással is idegenül éltek, a gyerek volt a villámhárító köztük. „Ugye, hát mi jót akartunk, hogy ne szegénységben nőj fel. Legyenek szép ruháid, legyen külön szobád” –, érveltek a vérszerintiek. „Miért nem becsülöd meg magad? Már nagykorú vagy, felfoghatnád a különbséget a testvéreid és a te életszínvonalad között.” Ő felfogta, hogy se itt, se ott nem szeretik. Az „édes”- és az örökbe fogadó szülőknél is idegennek érzi magát.

Bulizásoknak nevezett lerészegedések –, majd házasság következett, egy labilis életvitelű fiúval, italszünet nélkül. Közben megoldásként –, vagy csak véletlenül –, született két gyerek. A fiatal szülők időnként megpróbálták kiszállni az alkohol és a ridegség öleléséből, de külön-külön, egymást vádolva. A négy nagyszülő pedig „nem avatkozott bele”.

Gyereknap? Anyák napja? Nőnap? Újabb és újabb okok a lerészegedésre. Közben a két gyerek – egyszerre, mert az egyik bukott – leérettségizett. Törvényszerű, hogy vigyék a mintát. Törvényszerű?

„ – Mikor mentem tőletek haza –, mesélte kedvenc nagynénjének. (Pár napot náluk töltött) –, elgondolkoztam: így is lehet? Akkor én is megpróbálom. Ő várt az állomáson. És akkor igent mondtam. Úgy ismerkedtünk meg, hogy kora reggel a sötét utcán (kikapcsolták a villanyt a tartozások miatt) mentem dolgozni, elém ugrott egy dromedár-termetű »pasi«, és már a fenekem felé kapkodott, mikor teljes hangerővel ráordítottam: ne merj hozzámérni, és a kulcsomomat előkapva az orra alá dugtam. Egy pillanatra megdöbbsent, de mikor meglátta az övéhez képest parányi ökleimet, olyan hahotába tört ki, hogy zengett tőle az utca. És akkor a földből nőtt ki az, aki azóta a férjem – és elkapta a támadómat. Aztán felém fordulva mondta: Nekem ilyen lány kell, mint te. Te kellesz. Figyellek már egy ideje. Nem bánthat többé senki. Tudom, honnan jössz, nem engedlek oda vissza. Elviszlek az anyámhoz.

Nem volt erőm tiltakozni, gondolkozni se. Ezt aztán nem is kellett, mert az anyósom mindig megmondta a »frankót«. Például: hogy nem kell nyelvtanfolyamra szaladgálni. Meg könyveket bújni aztán végkép nem kell.

Hogy mi mindent kell megtanulnom, ha rendes háziasszony akarok lenni. Nem bírta látni, hogy olvasok, pedig könyvesboltban dolgoztam. »Szereted is te ezt a fiút, vagy csak menekülsz az alkoholos pokolból?« – kérdezte a nagynéni. »Hát látod, ez nem ilyen egyszerű. Ő sem esküdözött szerelemről, de ő meg a mamájától szeretne már leszakadni. Jó együtt lenni, és úgy gondoltuk, elköltözünk együtt, már találtunk is egy kis lakást. Aztán majd kiderül...«

Ő az idősebb lány.

A húga messzire menekült a múlt elől. Egy barátnőjével Németországba mentek, munkát keresni. Egy magyar családnál szállást és ellátást kapott, két gyereket vitt – és hozott haza az iskolából. A gyerekek csak németül beszéltek, amit ő nem értett. Kedvességgel, odafigyeléssel próbálta ezt pótolni. Délutánonként a család salátabárjában kiszolgált. Fizetést alig kapott, de egyre több terhet raktak rá, „rendesen” visszaélve kiszolgáltattott helyzetével. Ám lassan kezdtek „rágadni” a német szavak, és mivel csinos és kedves volt, hamar megszerették a vendégek. Hamarosan elhalmozták ajánlatokkal (persze, nemcsak munkalehetőséget kínáltak, de volt köztük az is – rendes fizetést is ajánlva). Rendes fizetés mellett már albérletre is tellett volna. Hát akkor vágjunk bele! – mondta, de a család hálátlansággal vádolva, próbálta visszatartani, hisz legalább két ember munkáját rárakták. A gyerekekkel egy – szobában lakott, akik megszerették ugyan, de ki is nevettek, amiért nem használja jól a nyelvüket. Az étkezése szinte ingyen volt, a vendéglőben mindig maradt étel.

Nem kis erőfeszítéssel, de nagy akarással találtak albérletet a közben visszatért barátnővel (ő feladta egy idő után a német életet, de most visszatért). Gyerekfelügyeletet és idősgondozást vállaltak, egy ideig. Aztán a barátnő odébbállt: Amerikába ment.

Akkorra már elég jól tudott németül ahhoz, hogy egy kisvendéglő ajánlatát elfogadja. (Szabadidejében továbbra is idősgondozás, gyerekfelügyelet). Tellett már egy önálló kis bérlakásra, nyelvtanfolyamra. Pár jó ruhára is. A vendéglős engedélyével csodás salátákat készített. Megugrott a vendégek száma. Egyre többen vacsoráztak ott, naponta.

Köztük volt egy magas, sportos alkatú fiú, aki rajtafelejtette szemét a csinos, kedves magyar lányon. Egyik este zárás után megvárta, aztán egyre többször. „Próbáljuk a terheket és örömeiket együtt vinni” – valami ilyesmit mondott a fiú –, amire IGEN volt a válsz. Házasság lett belőle.

Együtt béreltek egy nagyobb lakást, aztán lassan lett autó is –, majd egy eleven, a két nyelvet vegyesen használó kisfiú. Gyakran jönnek haza. „Otthonról – haza”. A német férj derűsen „nyilatkozta”: neki félig már magyar szíve van.

A két lány a távolság ellenére is szorosa fogja egymás kezét. Eleget láttak az alkoholtól megnyomorodott szülők életéből.

Szívecskék – MOLNÁR EDIT munkája

HORVÁTH–HOITSY EDIT

LÁZ

I.

Mint szút a fa: úgy vesz körül a csend.
...Láger-némaság. Félig dőlt barakk.
Egy félrefittyent akasztott alak:
függöny ráng fenn az ablakkereten.

Vakondokol az éji mélytudat.
Ajtó fölé vont bőregér szemem.
Csomósra csappant párna: éjjelem
szurok-formán és enyvesen tapad.

Sátán stigmája, nem az Istené
e láthatatlan, kényszerű pecsét.
Úgy ég, hogy érzem: meghalok belé.

Egy vulkán nyitja tölcsér-kráterét,
olvadt belét öklendve fölfelé:
kígyózó lávatűz a szenvedés.

II.

Kígyózó lávatűz a szenvedés.
Olvadt belét öklendve fölfelé,
egy vulkán nyitja tölcsér-kráterét.
Úgy ég, hogy érzem: meghalok belé.

E láthatatlan, kényszerű pecsét
Sátán stigmája, nem az Istené.
Szurok-formán és enyvesen tapad
csomósra csappant párna éjjelem.

Ajtó fölé vont bőregér szemem...
Vakondokol az éji mélytudat.
Függöny ráng fenn az ablakkereten:

egy félrefittyent akasztott alak.
...Láger-némaság. Félig dőlt barakk...
Mint szút a fa: úgy vesz körül a csend.

III.

Egy félrefittyent akasztott alak:
függöny ráng fenn az ablakkereten.
Vakondokol az éji mélytudat.
Mint szút a fa: úgy vesz körül a csend.

Láger-némaság. Félig dőlt barakk –
ajtó fölé vont bőregér szemem.
Csomósra csappant párna – éjjelem,
szurok-formán és enyvesen tapad.

Kígyózó lávatűz a szenvedés,
egy vulkán: nyitja tölcsér-kráterét,
olvadt belét öklendve fölfelé.

Úgy ég, hogy érzem: meghalok belé.
E láthatatlan, kényszerű pecsét
Sátán stigmája, nem az Istené.

BŐSZE ÉVA

Lázban

Mi ez, hogy hirtelen láz önti lényemet,
hogy gondolatra gondolat,
nem keresek szavakat...

TV szól, s a híreket emésztgeti az ismeret.

Idegen tájak, emberek,
– nem köt le figyelmeket –

repít a láz, messze visz, vers születik vers sejtjein...

Talán a világról, jó-rossz változásról,
írni kellene természetcsodákról,
takarni könnyet, hamis barátságot,
vakon is keresni sok-sok széthullt álmot.

Csendbe ágyazunk nyugalom-világot,
– rejtünk még meleget néhány kézfogásba,
ne fogadjuk a fényt sem hiába...–

Arcom tüzel, még ural a láz,
Új Hírek! – Embert porig aláz.

Rést üt a múlt a jövő falába,
érzékeny, érzéki történelem,
– valóság, mítosz, mesék szövevénye –
hol is van, hol is, a lélek menedéke...

Tollam sercen a papíron,
laptopom pihen,
a mindenség zenéje szívemen...

KOOSÁN ILDIKÓ

Zsuzsa

(novellarészlet)

– Úgy-e máskor is láthatlak – kérdezte a férfi, és úgy nézett rá, hogy a lány csaknem elolvadt a pillantástól.

– Találunk alkalmat – biztatta, de maga sem hitte, hogy ez valaha is előfordulhat.

Másnap a szokott munka következett, mintha a tegnapi események meg sem történtek volna. A feje zúgott, gondolatai minduntalan elkalandoztak, félt, hogy hibázik, akkor búcsút mondhat a nehezen megszerzett munkahelynek.

Lassan két éve dolgozott belső munkatársként egy számítástechnikai eszközök gyártó cég fejlesztési osztályán, ahol a mérnökök asztalnyi rajztáblákon pontos számítások alapján húzogatták a más számára érthetetlennek tűnő vonalaikat, építették rá a különböző alakzatokat, aztán apró gyöngybetűk, számok kerültek egy-egy ábra alá, míg végül az elkészült rajzokhoz tartozó kézzel írt, vastag, áthuzigált, javított, számozott cetlikkel tömött írat, paksaméta a számítógépre átíró hölgyek egyikénél landolt. Zsuzsa minden figyelmét összpontosította, hogy a kolléga nehezen olvasható kézírását kapásból kibetűzze, de az ma nehezen adta meg magát, pedig szeretett volna időben elkészülni. Úgy látszott, hogy a műszak végéig már nem fog sikerülni. Gondosan elzárta a kész anyagot és maradékot is, kabátot, sálát vett –, a most divatos körsálat a napokban választotta magának egy hirtelen ötlettel, a szomszéd üzlet kirakatából – és kilépett a hivatal kapuján.

A szél még mindig erős volt, a kora tavaszi időjárás cseppet sem felelt meg március végének. Mintha havazás készülődne – gondolta – és összébb húzta a kabátot. Újra a tegnapi esti találkozó jutott az eszébe. A kolléganőjének Tímeának volt a névnapja, ő is meghívást kapott szokás szerint. Így volt ez már évek óta, hiszen kislány koruktól ismerték egymást. Közös lépcsőházban laktak. A középkorú szülők annak idején gyakran összejártak egy-egy sakkparti, vagy közös tévézés ürügyén. Akkor még nem volt minden háztartásban tv. A lányok saját szórakozásukkal voltak elfoglalva, egymás iskolai kalandjait mesélték, lemezeket hallgattak egy gyengécske lejátszóról. Tegnap is örömmel mondott igent a meghívásra, Tímea néhány barátját személyesen ismerte.

A szokottak lesznek – gondolta, de azért valamivel csinosabb ruhát választott az estre. A barna, fiúsra vágott rövid haj nem sok gondot okozott. Pillatok alatt megmosta megszárította, kicsit tupírozva, lakozva egészen frissnek, fiatalosnak tűnt, bár már betöltötte a 22. életévét. Egy csalódás miatt jó ideje visszahúzódottan élt, nem járt el otthonról. Szűk farmert és egy mostanában divatos piros csipkeujjú blúzt vett fel, a kis vékony aranyláncot, mindig magán viselte. Csinos, vékonyka alakját a magas sarkú csizma jól kiemelte. Indulás előtt még bekapott néhány falatot. A tegnapi felvágott maradékból egy fél vajás zsemelével készült szendvics elégnék bizonyult. A szülei spórolták össze az egy szoba komfortos garzonra való és lepték meg vele 20. születésnapjára. Ebben a kis fészekben biztonságban érezte magát, nem kellett senkihez sem alkalmazkodnia. Szétnézett a széthagyott ruhákon. – Majd, ha megjövök- gondolta és elindult, egy kellemes este reményében.

Tímea a közeli mintalakótelep egyik házának harmadik emeletén lakott. A két és fél szobás lakás ablakai három égtáj felé néztek, ezért később, mikor el akarta cserélni körpanorámásnak hirdette, kapott is rá hamar cseretársat. De most még nincs erről szó. Felcsengetett. A kipattanó elektromos zár, az automatikusan felgyúló lépcsőházi világítás megnyugtatta. Mostanában a biztonság mintha meggyengült volna, vagy csak a hírekben naponta elhangzó ijesztgetések hatása viseli meg az emberek idegzetét, jobbra, balra nézegetett maga körül, amíg felért. Tímea nyitott ajtót.

– De jó, hogy megjöttél, már vártunk –, csicseregte és befelé tuszkolta a szobába.

Három régebbi munkatársat, két fiút és egy lányt üdvözölt, ők már jó hangulatban voltak. Egy további vendég és barátja is bemutatkozott. Pista – mondta a magasabb szőke farmeres, a barna kissé idősebb barátságosan mosolygó csak futó pillantásra méltatta. Laci vagyok – mutatkozott be. Zsuzsa –, mondta a lány kissé elfogódottan. Idegenekre nem számított.

– A büfé a konyhában, a kávéfőztem, az italokat itt találjátok az asztalon, meg erre-arra, éreztétek jól magatokat.

A többiek már túl voltak a háziasszony felköszöntésén. Zsuzsa most adta át az ajándékot, az egyik neves költő verseskötetét, míg a többiek nevetgéltek valami érdekes történeten. Tímea ritkán olvasott végeláthatatlan hosszú történetek, regényeket, megvolt ugyanis az a rossz szokása, hogy nem volt képes abbahagyni az olvasást. Hajtotta kíváncsiság. Egy jó regény esetében akár az egész éjszakát is képes volt átolvasni, bár tudta jól, másnap a munkában hely kell állnia. Közben a vendégek új zeneszámot kerestek, a bútorokat kicsit félretolva, helyet alakítottak ki a tánchoz. A szendvicsek igazán ízlésesek voltak, de Zsuzsa inkább süteményt evett, abból is a sósat egy félreeső sarokban, mikor Laci hozzálépett.

– Bocs, ha megzavarnálak a táplálkozási élvezetekben – hallom, te vagy „a barátnő” a minden jók, és rosszak tudója. Tímea elbeszéléséből már eléggé ismerlek, de azért személyesen ugye mégis más, ha megengeded. Hosszú ideig külföldön éltem, mostanában jöttem haza, valahogy minden más lett, meg kell szoknom ezt az új helyzetet, új barátokat is szeretnék szerezni. Szabadúszó vagyok, amolyan művészféle, festegetek. Tímea másod-unokatestvérem. A családdal sokáig nem volt kapcsolatom, nem is akartam magamról hírt adni, amíg meg nem bizonyosodtam, senkinek nem fogok ártani vele.

– Örülök,- mondta Zsuzsa – hogy egy neves festőt megismerhetek. Tímea csak futólag tett említést rólad, úgy mellékesen, én meg nem érdeklődtem a részletek felől. Bizonyára már szereztél magadnak műtermet. Számíthatunk e kiállításra, vagy arra még várni kell?

– Az itteni beilleszkedésemtől, de az állapotomtól is függ. Nem régen egy komolyabb betegségen estem át. Igazából a helyváltoztatás is nagyrészt ennek tudható be. Talán egy másik ország, más táj, más emberek, barátságok, előnyösen befolyásolják hangulati változásaimat. Ebben reménykedem-

Az esti párbeszéd jutott újra eszébe. Szerette volna. de nem tudott tőle szabadulni.

Folytatjuk...

Kőbánya – Fotó: FÚZY-MOLNÁR ZOLTÁN

HOGYA GYÖRGY

Elárvult esszé egy vértanú mosolyáért

Megtörtént hajdanán, hogy április végén már fürödtem a Karcsában vagy a Tice valamelyik kubikjában, ám az idei április huszonkilencedikén rendkívül hűvös, szeles idő fogadott Rad községben.

Egyébként sem fürödni jöttem.

A rossz idő nem sokat javított rosszkedvemem. Már napok óta – bárhol jártam és bármit tettem-vettem – úgy éreztem magam, mint az udvar porában a saját farkát kergető kutya, tehát holmi hiábavalóság érzete keserítette meg az életemet. Már az is sikernek tűnt fel, ha néha-néha eszembe ötlött egy-két épkezláb gondolat, amitől úgy tűnhetett találtam valamit, persze ilyenkor gyorsan lehűtöttem magam: – Tényleg ez az, amit keresek? És egyáltalán létezik az a bizonyos valami, amit ilyen megveszekedetten keresek?

Alapgázon olyasfajta elvárás uralkodott el rajtam, amelyet talán a „belső” rendteremtés igényének neveznék, persze itt egy meglehetősen szabadon értelmezett rendteremtésre gondolj, kedves olvasóm! A takarításra hajlamosabb emberek talán hamarabb megértik ezt a lelkiállapotot: nem csak a fölös energiák levezetéséről van szó, ó nem. Az ember azért is takarít, mert az új rendben újabb perspektívák nyílnak, másképp jönnek és másképp működnek a gondolatok, s a lelki nagytakarítás újabb lehetőségei pedig a teljes lelki megtisztulás ígéretét rejtik magukban. Ennek a lelki megtisztulásnak a délibábjával hajtva olvastam újabb és újabb tudományos könyveket, tanulmányoztam a kvantummechanikát, a vörösbegyek és királylepkék vonulásának hátterét, Horatiust, a Machube törzs életét, a 12 700 évvel ezelőtti dzsómon (=zsinórmintás) kultúrát, valamint Petrosz Katsziatisz 1720-ban írt mítoszparódiáját. A tudomány bizonyosságára és biztonságára vágytam.

Miként egyesek a Bibliához én a tudáshoz menekültem, ott kerestem magyarázatot és megnyugvást...

Mindezek ellenére továbbra is csak úgy éreztem magam, mint az udvar porában a saját farkát kergető kutya...

Miért gondoltam tehát, hogy ebben a keresésben egy ismeretlen plébánia számomra ismeretlen papja segíthet? Fogalmam sincs. Talán mert titokban Carl Jung gondolatának engedtem: *„A tudomány keresi az igazságot, mert nincs annak birtokában. Az egyház birtokolja az igazságot, ezért nem is keresi.”* Ám már ebben a kényelmesebbnek tűnő „igazolásban” is több lemondás rejlett, mint szerettem volna...

Az ötszázhetven éves plébánia verandájára felvezető négy magas kölépcsőfokot téglából rakott, téгла-széles peremű, vakolt falacska szegélyezi. A lépcső bal oldalánál, a fal külső oldalán, bájos, talán ha egy méter magas, lehajtott fejű kőangyal szomorkodik. Simberg *Sebesült angyal*-át juttatja eszembe. Igaz, a szeme nincs bekötve, mint a Simbergé, de a fejtartása, és az, hogy itt, egy eldugott falusi plébánia bejáratánál találkozom vele, elgondolkoztat... Bele is kapaszkodom a gondolatba: Talán épp őmiatta kellett idejőnnöm... az angyal miatt, aki bár repülhetne, de nem repül, aki láthatna, de szemén hagyja a kötést, és aki éppen tágasan értelmezhető üzenete által talált utat hozzám...

Váratlanul egy idegen, kissé elhanyagoltnak tűnő, idős asszony jelenik meg mellettem és a „jelen nyitott ablakán át” recsegő, határozott hangon rám szól: – Menjen be!

Rekedtes, valamiért idegesítő hangja van, sőt mi több, az egész megjelenése egyre inkább idegesít. – Kopogjon be, itthon van! – szólít fel újra sürgetve. Az idegesítő érzés is idegesít.

Bólintok. Ő persze nem is sejti, hogy ez a bólintás részemről mit jelent: egy rosszkedvű, saját farkát kergető kutya jól leplezett vicsorgását. Sőt mi több, a kutya nélküli, ok nélküli, önmagából, önmagának kiteljesedő vicsorgást...

Ám végül nincs mit tenni: ez a pillanat is csak olyan, amelyet akarva, nem akarva tovább kell görgetni. Felmegyek a négy lépcsőfokon és kopogtatok. R. atya nyit ajtót – miután most látom életemben először, csak feltételezem, hogy ő az –, egy pillantással felméri a helyzetet. Kezet nyújt, üdvözlő, a kölcsönös bemutatkozás után beljebb invitál a verandára és elnézést kér; még el kell intéznie valamit. Besiet a mintegy méter vastag falakkal osztott plébánia rejtekébe és egy zizegő zacskóval tér vissza. Közben a veranda padlóján felhalmozott kőből faragott boltív- és oltármaradványokat szemlélem, hallok az asszony jól begyakorolt szövegét, „megmagyarázza”, hogy miért jött, miért is kell neki az a valami. R. atya a lelkére beszél, megkéri, hogy naponta csak egyet kapjon be. Valamiért olyan érzésem van, hogy cukorkáról beszélgetnek.

Ahogy ott állok — a cukorkaosztás magasztos pillanatában — megpróbálom (én, a javíthatatlan író!) átélni, megélni a pillanatot, amelynek épp részese vagyok. Később, amikor az íróasztalomnál az emlékezés nagyítója alatt fogom vizsgálni mindezt, a jelenet minden részlete más lesz, minden egyes mozdulata más árnyékot, más megvilágítást, más értelmet kap majd. A jelenet — amely tehát ebben a pillanatban születik és indul majd el a térben feltételezetten végtelen hosszú útjára — egyelőre olyan, mint egy állókép: ott állok én és egy idegen pap, egy még idegenebb asszony, köröttem szentesi andezitből és kiskövesdi rózsaszín tufából faragott oltármaradványok hevernek, a verandán kívül ott szomorkodik egy kőangyal és a plébánia körül ott tekereg a Tice holtága.

Végül – képzeletben – vállat vonok: ugyan mi ezen a furcsa? Egész életemben mindenütt idegen emberekkel és tárgyakkal vagyok körülveve...

Talán a kövek iránti érdeklődésem az, ami kiemelkedik ebből a jelenetből. Érthetetlen okból erősödik bennem egy elképzelés, egy érzés, hogy ezek a faragott kövek nem csak úgy, véletlenül vannak itt... jelenlétük valószínűleg szimbolikus és talán épp számomra üzennek valamit. Gyorsan bevallom magamnak: pár éve még teljesen más hozzáállással kezeltem volna őket; kétlem, hogy a mellettük való pár perces álldogálás bármilyen mélyebb gondolatot eredményezett volna bennem, egyszóval nem szenteltem volna nekik komoly figyelmet, s nem tételeztem volna fel semmiféle küldetésüket – miképp pár éve az sem jutott volna eszembe, hogy egy ismeretlen papot megszólítsak. Most mégis épp ezek a kövek „ragadnak le” bennem. Azt fontolgatom, vajon a régi templom mely részét alkották? És ebben az alig érzékelhető hosszúságú pillanatban beszélgetni kezdek a kövekkel. Ők mondanak nekem valamit, és én megérteni vélem azt. Valaki az emlékezés kozmikus dimenziójába sorolta a kommunikációnak ezt a módját, én egyszerűen a hely szellemét vélem felfedezni és érzékelni. A verandát ezek a kövek töltik meg jelentéssel, és bár ennek a jelentésnek az adott pillanatban sem konkrét tartalmát sem körvonalát megrajzolni nem tudom, a „*tér ezernyi méhsejtjében tárolt sűrített idő*” üzenetét megérteni vélem.

Nekem is időre volt szükségem, míg ide eljutottam...és éppen az eltelt idő alatti változás az ami igazán izgat. És egyáltalán: mit jelent az, hogy: „ideáig eljutottam”?

A fogadóteremben, ahol R. atya régi iratok és régen élt papok szobrai és fényképei között hellyel kínál, még mindig nem tudom, mivel kezdjem kérésemet. Pár napja egy közös ismerősünktől azt hallottam, hogy a plébánia kertjében ásatások alkalmával régen élt szerzetesek csontjaira akadtak, és megmagyarázhatatlanul úgy éreztem, nekem ide kell jönnöm. Nem szenzációhajász riport miatt, és nem is azért, mintha lelkes történész lennék. Egyszerűen ide kellett jönnöm. Telefonáltam, megbeszéltük, hogy ma 2017.április 29.-én

délután találkozunk, és most teljesen értetlenül állok itt, és nem tudom, mit mondjak. Mivel magyarázom, mi közöm van nekem holmi ásatásokhoz, régen élt szerzetes csontjaihoz?

Ez bizony, több mint kellemetlen.

Szerencsémre R. atya roppant megértő, mosolyogva bólogat és átsegít a társalgás kezdeti nehézségén. Hamarosan beszélni kezd.

A ferencesekkel kezdi, majd a minoritákra tér. Az ezerhatszázados évek elején a leleszi premontreiek és a sátorlajaujhelyi pálosok között itt Radban – Melíth Györgynek köszönhetően – minorita barátok leltek otthonra. A kor minorita törekvéseinek részletes leírása következik, és én lassan átadom magam a hely szellemének.

Úgy érzem magam, mint Horatius valamelyik egyszerű szomszédja, aki a költő sabinumi birtokán, a Bandusia-forrás hűsítő vize mellett beszélgethetett a művelt férfival. Vagy Machiavelli egyik közelállója, aki Firenzei köztársaság bukása után pár hasonlóan „jó” ember társaságában szintén jókat szórakozhatott az ismert íróval, miközben jóféle borral öblögették a torkukat...

Olyan emberrel beszélgetek, aki az adott témáról jóval többet tud, mint én... Információkat kapok, melyek az átlagos embereket nem is érdeklik...s bár jómagam sem tudom mire jók ezek nekem, valahol a lelkem mélyén igazolva látom ittlétemet...mintha hazaérkeztem volna....

Szándékosan csak íróembereket említek (Horatius, Machiavelli), mert bár jómagam következetesen kerülöm az élő, kortárs írókkal való személyes találkozást – miként ők is kerülnek engem –, azzal áltatom magam, hogy negyven év irodalmi próbálkozás után talán az „író” felirat kerül majd a sírfámra. Miután tehát alaposan és sikeresen elszigeteltem-kizártam magamat az élet különböző területeiről, Andre Gide-el együtt vallom: *„Nem vagyok kapcsolatban a korral, s kortársaim játékaik sose szórakoztattak szerfölött. Kihajolok a jelen ablakán”*. Sőt mi több – ez a „sőt mi több” Akutagavanál ötlött először és maradandóan a szembe –, jómagam már olyannyira kihajoltam, hogy a lendületet megállítani képtelen vagyok...

Rad község valamikor a kezdetekkor egy keletre néző lófejhez hasonlító, folyóvízzel ölelt szigetre hasonlított (a régi Tisza „vetett itt hurkot”), mely lófejnek a torok részénél építették meg a helybeliek a templomukat...a torok a beszéd képzésének a helye...ők ezt nyilván legalább olyannyira tudták, mint mi...bár lehet, hogy egy kicsit több jelentőséget tulajdonítottak neki...ma már a torok semmit sem jelent...és a beszéd sem...sokat...

Nehéz, sőt számomra lehetetlennek tűnő feladat egy több órás beszélgetést szóról szóra visszaadni, bár talán a lényegiségre való törekvésem elégséges ahhoz, hogy a szerteágazó elbeszélés témáit egyfajta *szkoliasztész* módjára igyekezzek megmagyarázni...Nem tudom, a sors miféle elvek szerint párosítja a bennem felötlő és a R. atya által felvetett gondolatokat, éppen ezért nem áll szándékomban bármiféle erőltetett összefüggéseket felfedezni...különösen ott nem, ahol ilyenek nincsenek...

(Az egyes szócikkek magyarázó jegyzeteit [szkholionnak](#) nevezik. A szkholion általában néhány szót idéz a szövegből – ez a [lémma](#) –, s ehhez fűzi a magyarázatot. A római írók közül többek közt, [Horatius](#) műveire készült fontosabb szkholionok maradtak fenn.)

Tehát, ehhez igyekszem majd tartani magam — R. atya szkholionjai és saját jegyzeteim lémmái segítségével jelölöm az utamat...

Miközben már réges-rég nem centrifugális köröket rovak a történelem és tudomány könyveinek, ismereteinek tengerében, inkább centripetális körök vonalán próbálok közelíteni önmagam és az általam vizsgált téma lényegéhez, abban a reményben, hogy képes vagyok a lényegre – itt saját lényegemet és a környezetemben lezajló események lényegét értem – a lehető legjobban, legérzékenyebben megközelíteni. Ám minél tovább, annál inkább olyan benyomás alakul ki bennem, hogy egy fősort rajzolódik ki előttem, amely sokra tartott nyitottságomat is próbára teszi...

Aki fejtett keresztrejtvényt, az tudja, mi az a fősort és mivel jár egy fősortnak a megoldása. A vízszintes főshoz jelentős számú függőleges irányú kérdés megválaszolása szükséges, és fordítva, a függőleges megfejtést – általában a második részt – a vízszintes sorok kitöltésével (pontosabban azok kezdőbetűiből) nyerjük. Az R. atyával eltöltött idő és az általa közölt ismeretek annyival „többek”, értékesebbek az egyszerű jegyzetekenél – szkholionoknál –, hogy valamiféle rejtett összefüggésre utalnak. Miközben hallgatom, új és újabb gondolatok, felismerések kerítenek hatalmukba.

Ugyanakkor – ezzel a vallomással tartozom neked kedves olvasó! – a szkholionok ilyesfajta halmozására távolról sem nézek úgy, mint egy megfejtendő keresztrejtvényre. (Mert ugye a tudomány is tényekből épül fel, ahogyan a ház kövekből; de tények összehordása éppúgy nem tudomány, ahogyan egy körakás sem ház. A sok szkholionból tehát lehet mondjuk, Szuda-lexikon, de nem lehet esszé!!!)

Nos – csupán csak a próba kedvéért! –, nézzük, hogyan is nézne ki a történet „keresztrejtvény típusú” levezetése, megszerkesztése!

A szerző elképzelése szerint (ez vagyok én!) ennek a történetnek több leágazása van, s ezen le- vagy elágazások egyike épp az a jelenet, amelyben azt írom le, hogy úgy éreztem magam, mint a farkát kergető kutya. A kutya tehát, mint a fő gondolat rész megoldása vagy „tartozéka” a keresztrejtvény felépítésű írásban valahogy így jelenhetne meg, hogy utalnék (valamilyen módon beépíteném a történetbe) Xantipposz (Periklész apja) állatára, amely a család Szalamisz szigetére való menekülésekor úszva követte a hajót, és a partra érve adta ki lelkét. Esetleg egy „b” alternatíva révén utalhatnék Nagy Sándor Perita nevű kedvenc állatára. (segítségül: az is kutya) De nem komplikálom tovább....

Nyilván belátod, kedves olvasóm, hogy egy így szerkesztett írás — ha kellőképp összeszedett és fegyelmzett — végre megközelítené a századunkra egyre jellemzőbb sokszínűséget és sokrétűséget, továbbá rámutatna olyan rejtett összefüggésekre, amelyek felismerése, tettenérése szellemi felüdülést jelentenének számodra, valamint újabb és újabb izgalmakkal töltenének fel, s végre úgy érezhetnéd magad hazataláltál: Olyan irodalmat olvasol, amely kellőképp kifejezi és adja vissza életednek (és olvasottságodnak!) változatosságát.

A függőleges egy mellett természetesen jönne a függőleges kettő vagy három, mindenesetre annyi, amennyi feltétlenül szükséges a „főgondolat” megértéséhez. (Csak zárójelbe jegyzem: a főgondolattal, annak jelentőségével, mondanivalójával, „küldetésével” ugyan az első perctől kezdve tisztában vagyok, a megfejtést segítő szétszórt „függőlegesek” megfegyelmzésével, tehát az íráshoz való logikus kötődésük hitelessé tételével szemben vannak aggályaim.)

Tehát — csak hogy biztosak legyünk abban, az olvasóval jól megértjük egymást—, bizonyos meghatározások, jelenések, kifejezések, rövidítések úgymond „függőleges” egymás mellé állítása, kiadná a fősort, azaz az író által sugallni kívánt gondolatot. Nem könnyű dolog.

Az R. atyával való beszélgetés alatt végig és nagyon erősen úgy érzem, mondandójából egy olyasfajta kereszt-rejtvény rajzolódik ki előttem, amelynek egyes megfejtéseit ismerem,

és azonnal el is akarom mondani, illetve ki akarom egészíteni, ám erőt veszek magamon, mert belátom, hogy ez nem vezetne semmire, ugyanis még mit sem sejték a fősorból, tehát a számomra ismeretlen történetből! Ráadásul nevetlennek, otrombának mi több, tudálékosnak tűnhetnék, ezért inkább tovább figyelek az előadásra és megpróbálok memorizálni (ehhez a kifejezéshez is kapcsolódik majd egy-két szkholion) egy-két fontosnak tűnő gondolatot, látszólagos kapcsolatot....

Folytatjuk

Budapest – a Margitszigeten

Fotó: DARVAS JUDIT

BÖRZSÖNYI ERIKA

Számvetés

Nyolc társtalan év telt el,
megannyi egyedül eltöltött
nappal és éj, hétköznap és
ünnepek, napok végtelen sora.
Ábrándok és vágyak lassan
emlékké váltak, már nem riaszt
a magányos asszonyok sorsa.
Elfogadtam, és megtanultam
élni így az életet, néhány
kudarcra ítélt kísérlet, és mára
elszökött belőlem a vágy a társ
után. Viszonyzatlan szerelmeim
megértették velem: többé nem
írok szerelmes verset, végleg
elhagyott a szerelem. Pedig
58 évesen még mennyire élt
bennem a remény! A múlt évek
azonban mindezt kitörölték.
Kész van hát immár a számvetés.

2020 12.31.

PAYER IMRE
ZUHANÓ SZÓLAM

Akár a vízgyűrű, terjed a szólni szó.

Redőzött térben szerteremegve nő.

Én fáklyakardomat kitartva,
mint az ígét, döföm át a létet.

Alátekintek. Napsisakos fejem.

Alattam völgy. Lehúz. Odalent bika.

Sziporka füstbe rejtve támad,
ott gomolyog huzatos halállal.

Előre lépek. Most zuhanok. Igen!

Végig süvít a zord levegőmoraj.

A pusztaság-gonoszba szúrva
átlehelem szavam ébredésbe.

Nem látja senki isteni énemet.

Aláesem, már itt vagyok, és a zaj

megesz, kihány, most szerteszórva
részeim üdvei szólva szólnak.

NÁSZTA KATALIN

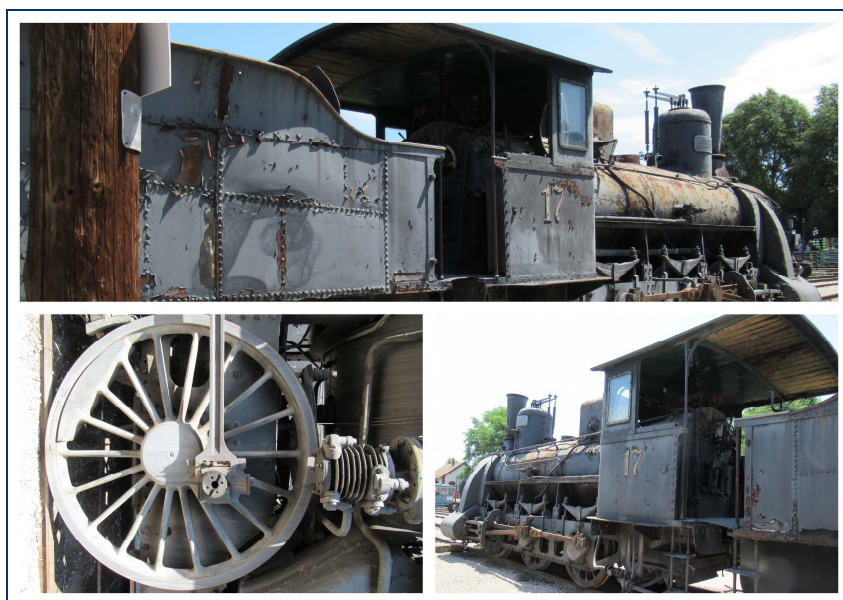
Rosttalan

Az meglett ember, akinek
takargatnivalója nincsen.
Ki odaállhat eléd csórén:
Ilyen voltam és ilyen lettem.

Ha találsz benne mit kivetni,
magadat vizsgáld elsősorban.
Felállított mércéddel
mi lökött eléje mostan?

Annak te eleget tettél
maradéktalan? Hiba nincs?
Ugye, nem. Akkor hát ne ítélj.
Ne maradj vigasztalhatatlan.

Jaj nekünk, ki magunk mellé adtuk,
s ítéltünk folyton folyvást!
Ott leszünk mikor átvilágítanak
egymás arcán rostosan, rosttalan.

Vasútmúzeum

Fotó: FÜZY-MOLNÁR ZOLTÁN

KOVÁCS KATALIN

Elég volt!

Elég volt! Nem bírom tovább!
Érzem, előnti fejemet az ár!
Fuldoklok, nincsen levegő!
Lelkemből fogy az erő!
Felőrlí belülről, széttép,
Lelkem fáradt, ordít,
Erőt honnan merítenék?
Ezernyi a gond, millió a bánat,
Fájdalom táncol minden idegszálon.

Feladnád? Gondolod,
Könnyebb lesz a holnap?
Kifelé mosolyogsz, hogy ne lássa a világ,
Hogy legbelül a lelked darabokban már.
Valami mégis erőt ad, tudod.
Lépned kell tovább.

HABOS LÁSZLÓ

Látni valóságot

„Most már a hitben sincs hitem...”
(Ady Endre)

Én őszinte emberként hittem, lehunyt szemmel, vakon,
s nem kételkedtem a tekercsekre írt szavakon.
De ti, hisztek-e valóban,
vagy csak eljártsszátok, hogy juhok vagytok az akolban.
„Követni kell a Pásztort!” – mondjátok fennhangon,
s haladtok a kijelölt ösvényen, hallgatagon,
félelemből, mert lemaradni nem akartok.
„Nem szabad megállni!” – kiáltjátok,
s rettegéseiteket könyörgő imákba foglaljátok,
de körülnézni, ráeszmélni, szabadságra vágyani mertek-e?
Én megálltam az elhagyatott pusztaságban,
s látni vágytam valóságot, és nem fáj útkeresésem magánya,
se vajúdása, mert akarom, hogy megszülessen
lelkemben az emberfeletti vágy,
s az egeket szántsza otthonra vágyó imám,
és rámtaláljon az elveszetteket kereső Isten,
ha a hitről írt szavakban már nincs is hitem.

BÁRDOS LÁSZLÓ

A közelség misztériuma – Károlyi Amy: A tű foka

A líra legigazibb ajándékait nemegyszer olyan költőktől kapja az olvasó, akiknek rovata úgyszólván kitöltetlen az irányzati, rendszertani nagykönyvekben. Mert ugyan melyik kézikönyv, monográfia vagy irodalmi szaknévsor tájékoztat engem Károlyi Amy verseinek mineműségéről, sajtószertű összetéveszthetetlen jelenlétéről? Vagy hol hallhatok könnyednek, természetesen ható, ám nagyon is küzdelmes, következetes ön-alakításáról? Pedig annál is érdekesebb ez a fejlődéstörténet, mivel igen kevésbé tűnnek szembe az említett küzdelem nyomai. Károlyi Amy költészete megragadó magától értetődőséggel *van és változik*. Jelenvalósága nem kérgesedik modorra, alakulásai pedig nem a minduntalan való újrakezdés lázrohama. S amit egyre többen tudunk már, azt *A tű foka* ismét bizonyítja: ennek a mi irodalmunkban különlegesen késői lírának még távlata, iránya van. Mennyire megnyugtató, kibékítő ez a pusztaság (pusztaság?) természeti tény is.

A tű foka költője biztosan nem beszélne „pusztaság” természeti tényről. Számára minden egyenrangú, a mikroszkopikus és a csak fényévekkel mérhető, a személyes és a személyfölötti, az élőlények és a dolgok lágy, testies intimitása és a bölcséleti fogalmiság absztrakciói. Ha mégis valamilyen sorrendet kutatunk, tehát nem rangsort, hanem lírai figyelem és kép- illetve képzettársítás irányát, akkor okvetlenül a kicsinytől, a közelitől kell követnünk a költő pillantását, a távoli felé – csak hogy ne gigantikus kitérítésre, eszmei és indulati felfokozásra készüljünk fel, hanem a meghittség folytatódására a térenkívüliség, az időfelettség módusában: „Fű felett száll a lepke / fél lépéssel mögötte árnya, / a lepke hieroglifája, / a lepkénél is lepkébb lepke.” Természetesség és csodaszerűség összekapcsolásának wordsworthi, illetve coleridge-i modelljei közül ez a líra az előbbihez áll közelebb: Károlyi Amy is a meghittten a természetes dolgok világában fedezi föl a csodát. Romantikusnak viszont sem a rezdülésnyi észleletek, hangulatok mögött sejthető világkép, sem a lírai fogalmazás- és szerkesztésmód nem nevezhető. Károlyi Amy – bizonyos látszatok ellenére – egyáltalán nem csak ösztönlény, nem is érzésnaplót vezet kötetében. Előző kötetének a *Mindenért mindnent*-nek egyik elmélkedő prózaverse szerint a költészetnek az „elfeledetteket” feltámasztó hatalma abban is megnyilvánul, hogy „ha eszed van, akkor eszük is lesz”. S bizony Károlyi Amy hallatlanul művelt, amellettszembenetűnően reflexív hajlamú költő. A nagyszerű *Kulcslyuk-líra* hagyománya újkötetében is folytatódik: idézetek simulnak bele a saját szövegbe, elemző, értelmező lírai kistanulmányok tagolják a – többnyire – igen rövidre fogott versek egymásutánját.

Ezek a kommentár-szövegek egybehangzanak az „elsődleges versmegnyilvánulásokkal”: a lírai szó, nyelv, beszéd életrevalóságát (és életre valóságát) sugallják. A költészetben lényegivé testesülő nyelv itt nem kopár és önkényes jelrendszer, hanem testies jelenlét, a maga életét élő egyetemes egyediség. „Az alkotó pihen. / A mű alakul.” (*Mű*). Ha nagyon akarjuk, ebben az érzékeny följegyzésekbe bujtatott vitalista esztétikában mégis nyomon követhetjük a romantika hagyományát.

De honnan ered a létezés, a létezők egységének ama bizodalma, amely számtalan változatban kap szót a versek szoros, mégis levegős terében? Maradjon kérdés a kérdés, s ezúttal csupán állapítsuk meg, hogy ebben a vigasztaló, megbékítő lírában az észlelésből megértés, a megértésből részvét, a részvétből azonosulás fakad. Sőt azonosulás: a léthierarchia lebomlott, az egyes (személyes) lét áramlik a másik, megnyíló sorsba: „Változol

és léted megváltoztatod!” – így *A barokk felhők*, melyeknek folyton átrajzolódó vonulása már a korábbi kötet szépséges versébe, a *Misé*be is beépült. Nincs is szükség rilkei felszólításra: a változás itt nyugalmas tény: „azonosnak lenni magaddal” eleve annyit jelent, hogy „nem vagy egyenlő / önmagaddal.” Hanem inkább a kövel, a szavakkal, a hóval.

Az elmondottakból nem az következik, hogy ez a líra nem ismer konfliktust, ellentéteket, drámaiságot. Maga a címadó vers is a lemondás fájdalomával felel az evangéliumi felhívásra, a „kövess” parancsolatára: „A tű fokán nem juthat át a test, / próbáld és szilvafáid ne szeresd.” Érezzük: ez túlon túl nehéz próba lesz. Világosabb az értékválasztás a Mátéból vett szóképek másik előfordulásakor: a *Gyanú* négysorosában: „Itt jár, ki mindennél nagyobb, / nem üti meg az átlagot. / Gyanús a méretlen okán, / hogy nem fér át a tű fokán.” Versélményeink összegezésekor figyelünk föl arra a tompított feszültségre, arra a finoman rejtett vitára, amely e líra kétféle szakralitása között érezhető: az „istenemberség”-nek, az egyetlen (személyes) pontba tömörült megváltásának ellentmond, vagy inkább csak kitér előle a másik eszmény: a létbe szabadon közlekedő és minduntalan megtestesülő lélekbe, szellemben vetett (panteisztikus) hit meggyőződése. Éppen *Istenember* a címe annak a versnek, amely a legizgalmasabban láttatja és érteti meg az átjárást még az isteni és az emberi szféra között is: mégpedig a szenvedés, a „keresztben csüggés” közössége által. Ugyanez a kettős perspektíva villan meg *Az elnémított*-ban, még a kép is azonos: „Emberré változunk a magasban / felfelé nézve látnak lentről, / miképpen csüggünk a keresztről.”

Idézeteink is mutatták, Károlyi Amy kedveli a gnómaszerű, szentenciózus kifejezésmódokat, a tanító költészet stílusalakzatait. Jó néhány verse lírai példázatként olvasható. A lírai jelzőt hangsúlyozni kell: tanító, de nem oktató hangú versekbe költözik az a tudás, amelynek nem paradox, hanem harmonikus ellentmondása így fogalmazódik meg: „boldog, aki tudás nélkül / tudója a nemtudásnak” (*Nemtudás*). Az axiomatikus beszédmód azonban nem nyomja el az egyéni nyelvújítás ámuló vagy drámai telitalálatait. Például: „belealudtam a mindenségbe.” (*Ütem*); „míg emberré gyötör.” (*Ököl*). Említsük meg még *A szegletesség költészete* című versét, éppen megrázó, halálközeli képisége, drámai stílusformái miatt.

Miközben csupán a szövegek közlést elégtelenítő számos sajtóhiba keseríti el kedvünket, szinte összefüggő versként olvassuk Károlyi Amy kötetét. Az egyes darabok, variációk ugyanazon örök témára, és egytől egyig a közeliben rejlő testvéri misztérium észrevezésére élesítik a csodavárásban krónikus távollátáshoz szokott szemünket.

(Károlyi Amy: *A tű foka*, Orpheusz könyvek, 1996., 135 oldal, 395 Ft.)

FETYKÓ JUDIT

Ausztrália messze van^{*}

Péter a konyhában zörgött a mosogatónál, közben dűnnyögött.

– Sosem felejt, ő nem felejt..., csak épp a tegnap este esett ki nála..., hülyül a fiú, csak nem érzékeli. Hülyül, szép lassan, biztosan, ő, aki mindenkitől mindent jobban tud – ezen

^{*} azonos című színdarab regényváltozata (<http://mek.oszk.hu/10500/10529/>)

halkan felnevetett. – Lehet, és is hülyülök, jobban, mint várható a koromtól. Biztos, hogy én is, bár nem érzem. Főleg, ha még gyakrabban fogok veled szeszezni.

Lajos nem értette, mit beszél Péter, majd úgyis elmondja, ha fontos neki. Az egyik festményt felvette a fal mellől, amin egy lány volt, háttal. Megállapította, hogy fél évig tartott az a szerelem. Valahogy úgy, fél-egy év a kifutása egy-egy kapcsolatnak.

–Állandóan sietsz. Egyszerre többfelé figyelsz – kezét törölgetve jött vissza Péter a konyhából. Igazgatta lábait a lépésekhez, combja, dereka fájt. Leült a heverőre. – Olyan vagy, mint aki megtalálta, de közben azt lesi, hol van egy ettől is jobb. Így nem lehet. A nők megérik.

– Vele nem siettem. Aztán minden elromlott. Pedig jól volt velem. Legalábbis ezt mondta. Nem tudom, mi kell nekik. Van, amelyik megőrül az ágyért, aztán mégis elmegy. Van, amelyik a jövő-menést imádja; jó, menjünk, utazzunk, aztán az is, mintha nem is lett volna... Vele... – mutatott a képen lévő alakra. – Igazán rendes voltam. Még sose voltam nővel ilyen rendes. A feleségemmel se. Elment. Elmennek...

– Bűzlesz. Az önsajnálattól. Neked nem kell egyik sem. Megérik. A nők érzékenyek az ilyesmire. Neked a magad képelete kell. Megérik. A férfiak is. Emlékszem, mikor apám elhagyta, anyám mindenkit elmart maga mellől. Mellőlünk is. A rokonokat, akiket szerettünk. A barátokat. Gyakran volt körülötte valaki, vonzotta őket, mint a lámpa éjjel a lepkéket. Egy ideig eltúrta a közelségüket, aztán kész. Vége. Mehetett mind. Soha nem volt neki fontos senki. Megéreztek. Volt egy „mostohám”, aki nagyon szerette anyámat, minket is. Rendes ember volt. Azt mondta anyámnak, hogy szereti kínozni magát, azért mar meg mindenkit, mert az apánkat nem tudta visszamarni magához. Igaza volt. Te is ilyen vagy. Mindenkit elmarsz magad mellől.

Hallgattak. Péter a gyerekkorára emlékezett, Lajos a feleségére.

Péter nagyanyját látta maga előtt, amint a mosóteknő fölé hajolva a ruhát a rafára gyűrve dörgöli, s közben hangosan zsoltárt énekel. Szinte érezte a mosószappan meg a habzó-szóda, a mosóvíz párolgásának jellegzetes szagát. Hallotta a zsoltárt, aztán meg az öregasszony átkozódását, amint az örökös nincs elleni kínjában az Istent, a világot, de legfőképpen a fiát szidja. Akkor is sírt meg válogatott átkokat mondott, mikor Péter megszületett: hát minek jöttél te a világra, te szerencsétlen, legyen egy éhes szájjal több? Minek ilyen apának gyerek, akinek fontosabb a korcsma. Péter visszatérően álmodik, olyan jeleneteket, hol az apja, hol az anyja, és főleg apai nagyanyja szájából hangzanak el rettenetes mondatok, amiket talán még csecsemő korában beszéltek előtte, de később soha. Időnként eltöpreng: vajon a képzelet játszik vele vagy valóban mondták, s elraktározódtak a szavak a lélek mélyén?

– Az asszonyt sohase bántottam... ..és egyébként is, az ágyban minden rendben volt. Külföldön a frász tört ki érte. Nem nőztem. A többiek kiröhögtek, utólag meggondolva, teljesen igazuk volt. Aztán már a pénzem se kellett, a jelenlétemet se bírta – Lajos hangosan gondolkodott. Kielemezte ő már magát, a volt feleségét, általában a nőket, végtelen sokszor és végtelen variációkban, de kilépni saját köreiből, túlhaladni a befejezett, mára elérhetetlen múltat nem volt képes.

– Állandóan az ágygal jössz. Az ágy, az ágy, az ágy. Az ágy az minden? – emlékeiben feljött, hogy mikor annyira beteg volt, hogy képtelen volt még csak felülni is, mi lett volna velük, ha Olgának csak az ágybeliek számítanak. Olga... – Olga nem akarja, hogy veled menjek Ausztráliába. Lehet, hogy én sem akarom, csak mikor rám jön, akkor, mikor sokat iszok Nekem itt a helyem. Mikor megbetegedtem, mellettem volt. Nézz rám! Egy ilyen mellett kitart! Sose említette, milyen lettem. Mikor ideköltöztünk, lesték a faluban, meddig bírja ki velem. Egy ilyennel...

Lajost eddig sem nagyon érdekelte Péter betegsége. Hallotta már, sokszor. Benne is felmerült: valóban, hogy bírja ki Olga? Meg még vadabbak is, hogy azok ketten hogy vannak abban a helyzetben?

– Beteg vagy..., azt én nem tudom mennyire. Szívós vagy. Bírnád az utat. Vagy mégis annyira beteg lennél?...

– Az. Pszichoszomatikus. Vagyis először vagyok pszicho, aztán szomatikus – majd belül folytatta, mert nem találta Lajost arra érdemesnek, hogy ezt a bizalmas gondolatsort megossza vele: – Az asszony meg kitart mellettem, pedig gyakran nem érdemlem. Tegnap is! Hát, én egy szemét vagyok, egy utolsó szemét.

Fejére csapta a kalapját, menni készült, de folytatta, mert beszélnie kellett róla.

– Tegnap is! Még jó, hogy ki nem nevetett Kata. Majdnem szerelmet vallottam... –Kellek is én neki! gondolta. – Az asszony törődik velem –, én meg megbolondulok a barátnőjéért, mondta tovább magában. – Én egy...

Vállat vont. Nem tudott elszakadni Kata levelétől. Hát ki van rúgva, az biztos... elmondani sem akarta Lajosnak. Minek? Kinevetné? Elintézné azzal, hogy ilyenek a nők? Mert Lajosnál ez járja: ilyenek a nők...

– Az előbb még a barátnőd volt! – Lajos legyintett. – Mindegy! Ez nem számít – ismét csend állt be. – Irigyellek. A betegség egy dolog, de van feleséged, gyerekeid. Mi vagyok hozzád képest? Elmegyek ide-oda. Észre sem veszik, ha nem vagyok ott. Vagy itt.

Mindig azokat bántom, akik szeretnek. Valami különös képességem van rá, hogy beléjük marjak – mint az anyám, gondolta.

– Olga elfogad. Szeret. Alig hét éve voltunk házasok, mikor először megbetegedtem. Aztán meg a tízéves házassági évfordulónk után... Fél évig etetett, úgy vitt ki a fürdőszobába... – ettől az emléktől elkomorult, elszorult a torka, szeme párás lett. Lajos észre se vette rajta ezeket a belső villódzásokat.

– Tisztább voltam, mint most, mikor mozog a kezem. Én meg más nőt bámulok, bele is szeretek. Egy kicsit...

– Szalmaláng – mondta Lajos, mert nem szerette hallani, ahogy Olga hogy gondoskodott Péterről, sem azt, hogy kitart mellette. Érthetetlen mélyről dühöt és hiányt érzett, ahányszor csak Péter emlegetni kezdte felesége gondoskodását.

– Láng. Ha Olga szeretne bele néha valakibe, csak egy egészen kicsit. Annyira, mint én... Ráadásul még tudom is, hogy nem kéne, egyszer elhagy miatta... Mert ha ő, hát én megölném, Olgát is meg azt is, akibe... – maga is meglepődött, ahogy ezt kimondta, és párhuzamosan ott rezgett benne, hogy tegnap miket mondott Katának, ha bele mer szeretni Lajosba, akkor mit csinálna vele... – Tegnap ugyanezt mondtam. De milyen jupon? Utolsó vagyok. Kata még ki sem nevetett. Annyira nem jelentek neki semmit, hogy még ki se nevetett. Most aztán vége a barátságának is, ha jól sejtem... Elszúrtam. Ezt is elszúrtam...

– Idővel rendbe jön minden. Helyére kerülnek a dolgok. Nálad biztosan – most kifejezetten bosszantotta Péter, felingerelte, ahogy Olgáról beszélt. – Nem emlékszem, miben maradtam Ildivel. Ő jön ki, vagy én megyek be hozzá? egyáltalán? Maradtunk valamiben? – tűnődött Lajos.

Péter visszament a konyhába, elpakolta a mosogatóról a megszáradt edényt. – Még csak emlegesd, hogy mindenre emlékszel – jegyezte meg magában kajánul.

Hosszan csörgött a telefon. Lajos nem reagált rá. Péter elunta hallgatni, de ez nem ő telefonjuk, és egyébként is Lajos van itthon...

– Lajos úr! Telefon!

– Vedd fel! Nem vagyok itthon.

– Tessék! Nem tudom, hol van. Az előbb még itt volt. Megmondom neki.

– Ki az?

– Ildi. Nála maradt az opál. Nem tudja melyikünké.

Lajos tudomásul vette, hogy elmaradt a nővel való beszélgetés. Úgy érezte, az elmúlt napokban kiürült, egyre nagyobb ürességet érzett.

Kintről ütemes léptek hangja hallatszott, Péter érezte, ez a felesége, az ő járásának van ilyen ritmusa, csak az ő cipője koppan így a járdán. Olga megkerülte a házat, a kert felől jött be a nyitott teraszajtón. Péter reggel óta igyekezett rendet rakni, de a szoba még mindig a tegnapi vendégség nyomait viselte. Lajos röviden köszönt, a nő nem volt jó kedvében, a nyitva maradt levelezőprogramban ébredés után ő is elolvasta Kata levelét, amiből meggyőződött, hogy barátnője helyretette Pétert. Köztük most biztosan lesz néhány távolságtartó nap, de aztán valószínűleg helyrebillennek a dolgok. Férjével kapcsolatban el volt keseredve, egyre biztosabb volt benne, hogy ez így nem mehet tovább. És ha csak a fellobbanó gyorsan múló kis szerelmekről lett volna szó... Olgát az érdekelte, hogy felkeltek-e már, és ha igen, mért van még mindig ilyen összevisszaság.

Péter ideges lett. Ingott benne a tegnapi nap, kuszák voltak az érzelmei, beszélnie kellett, hogy oldja újra hihetetlenül megnőtt belső feszültségét. Elkezdte mondani, hogy Lajossal mégis elmenne Ausztráliába, mert Lajos kifizetné neki az útiköltséget, és ott majd ellennének valahogy. Hiszen mások is megpróbálták, és kibírták. Mint Vajda Zoliék...

Olga elképedt. Abban bízott, már kezd csillapodni ez a nagy vágy, az utóbbi napokban meg mintha kezdene ismét romlani Péter állapota, igaz egy panaszszava sem volt, csak más lett a mozgása, és a fájdalomcsillapítókat is kapkodta. Rossz kedvét csak fokozta, hogy ezek itt, mihelyst ketten maradnak, és ezt a tapasztalatát a mai bejelentés is megerősítette, elkezdenek elérhetetlen utazásokról ábrándozni. Egészen belelovallják magukat.

– Semmi baj nem lesz. Elengeded? Bár ti tudjátok mennyire beteg... Meg kell gondolni... – próbálta Lajos elkenni barátja hirtelen bejelentésének hatását, közben meg azt leste némi kárörömmel, hogy ezek ketten össze fognak-e veszni most az ő szeme láttára.

– Nem parancsolok neki. Oda megy, ahova akar, ahova a betegségétől tud... – kis szünetet tartott, majd folytatta. – Ezt az utat nem neki találták ki, nem csak az utazás miatt. Péter nem való aranyásónak – Olga igyekezett lassan és halkán beszélni, hangja mélyebb volt a szokottnál, férje érezte, hogy már megint meggondolatlanul beszélt, s az is eszébe jutott, hogy lehet, nem kapcsolta ki a számítógépet. Egyáltalán nem emlékezett rá, hogy legalább a levelezőből kilépett-e, mert azokban a percekben olyan pocsékul érezte magát, hogy semmire nem bírt figyelni. Mert ha nem, akkor Olga már olvasta azt a levelet...

– Ideje hazajönni. Vár a fűnyíró – folytatta az asszony. – Rátok fér egy kis munka. Ami földet összeturkáltok a hegyekben, azzal az energiával három telket is meg lehetne művelni. Lajos, beszélni akarok veled

Lajos ajánlotta, hogy segít a fűnyírásban, Péter jobbnak látta, ha nem hallja, amit a felesége mondani akar. Fejére csapta ismét a kalapját, és kiment a teraszra.

– Lajos, beszédem van veled! Le foglak szidni! – Lajos azonnal érdeklődött, hogy vajon mit tett, a nőt „Olga, csillagom”-nak nevezve, amitől az valami lesajnáló arckifejezést vágott, és folytatta. – Mióta ideköltöttél, Péter naponta iszik. Állandóan egymás nyakán lógtok. Elromlott a családunk életritmusa. Régen épp elég baj volt vele, míg elfogadta az állapotát. Amint lábra állt, és meg tudta fogni a poharat, ivott. Nem érdekelte semmit. Azt se hitte el, hogy jobban lehet. Nehéz volt. Elmúlt...

– Nem iszik sokat...

– Naponta iszik. Te bírod, a te dolgozod. Igyál nélküle! Nem látod, milyen? Egy esés, és romolhat az állapota... Szégyell az emberek közé menni. Gyűlöli saját megtorzult testét. Aztán, ha iszik, minden nőbe beleszeret. Tegnap is, szerelmet vallott Katának – közben érezte, ezt nem kellett volna megmondania Lajosnak, mert Lajos nem érdemes rá, hogy tudja. Meg azt tudja, hogy neki, a feleségnek ez rosszul esik, sokkal rosszabbul, mint a korábbi apró szalmalángok... bár honnan is tudhatná ez Lajos, hogy most komolyabb ez az érzélem... hogy neki rosszabbul esik...

– Csak te számítasz. Szalmaláng. Abban biztos lehetsz. A többi, csak olyan mesterségesen csiholt semmi lángolás... tudod, az írói fantázia...

– Nem tudom... Főleg azt nem tudom, ennyi álmodozó közt, hogy nem bolondulok meg. Úgy látszik, nagyon átlagosnak születtem, hogy kibírom a fantáziálásokat. Az ivást, az ő ivását nem bírom! – Lajos próbált hárítani, kitérni a szavak elől, de nem tudott mit mondani. – A hárításon túl: ne gyere naponta! Mióta megjelent a könyve, egészen jól volt. Egy hónapja kijöttél, folyamatosan itt vagy, azóta egy sort sem írt. Álmodozik. Telefonálgat, mindenkinek mindent megígér. A magazinnak még mindig nem küldte el a novellákat. Arra se képes, hogy lemezre vigye...

Hallgattak. Majd Lajos nagy nehezen megszólalt:

– Azt akarod mondani, hogy bajt csinállok... – Olga bólintott. A férfi elvörösödött, dacot, csalódást, némi sértettséget érzett. Olyan érzése, felismerése, hogy a feleségnek igaza lehet, egyáltalán nem volt. Jobbnak látta, ha nem megy át hozzájuk. Majd lenyírja az a füvet Péter meg a nagyobbik fia. Olga ma rendkívül paprikás kedvében van, ilyenek még nem is látta eddig...

– Igen. Maradj itthon – kint belekarolt Péterbe, hallatszott a járásuk ütemén, hogy segíti férje lépteit. Nehezen haladtak, az asszony érezte a férfi járásán, hogy valami nincs rendben. Nem akart rákérdezni, hiszen legutóbb megígértette vele, hogy ha valami rosszabbodás kezdődne, szólni fog. Arra gondolt, hogy jó lenne most néhány napig, egy hétig csak magukban lenni, csak ők meg a gyerekek. Senki ismerős, senki, aki az ő szokott ritmusukat megzavarhatná. Főleg Lajos nem kéne...

Péter már majdnem visszaszólt, hogy „Lala! Ebédre gyere le!”, de aztán rájött, hogy ez megint rossz ötlet lenne, jobb, ha hallgat. Haza kell menni, otthon kell valamihez fogni. Addig is volt életük, míg ezek ide nem jöttek, míg ez..., míg Lajos ide nem költözött. Sokszor felelevenítette az első találkozást azon az esős napon a társasággal, akik azzal jöttek oda a kapuhoz: „keresünk ebben a faluban egy embert, aki valami író meg kögyűjtő, olyan habókos fazon” – hogy mért is nem tagadta le saját magát. Szépen odébb álltak volna Habókos fazon..., még jó, hogy nem azzal kezdte, hogy valami hülyét keres aki kövezni jár. Lehet, ezt gondolta, csak nem mondta ki.

Az idősebbik fiú már elkezdte a fűnyírást, az apja nézte, majd elővette a kaszát, beállt vele a legmagasabbra nyúlt fűbe, ahol már csak azzal lehetett rendet vágni. Néhány perc után leizzadt, elment az ereje, érezte: ő ma nem bír kaszálni, de még a fűnyírót tologatni sem. Kialvatlan volt, sajgott a gerince, a dereka, és fájtak benne a gondolatok is. Egy szót sem szólt, felakasztotta a helyére a kaszát, leült a terasz szélére, nézte, ahogy a nagyfia dolgozik. A gyerek nagytermetű, majdnem tizenhét éves legény, csak járt fel-alá a géppel, nem várta, hogy az apja átvegye tőle a munkát. Máskor is megcsinálta már, Péter minden férfimunkára megtanította a fiait, meg azt is, hogy ez meg még sok más kerti, udvari munka a férfi dolga, utolsó alak az, akinek a felesége kényszerül ilyen munkákra. A fiatalabbik fiú elhordta az apróra vágott füvet komposztra, mikor megtelt a gyűjtőzsák. Péterben lassan múlt a gyengeségérzés, de a gerincében a fájdalom megmaradt, már több mint egy hete tart. Felvillant benne, hogy ez egy újabb rossz periódus kezdete lehet. Megint romlani fog a mozgása? Gondolatait hidegség járta át, amihez szokatlan csend társult. Sehol a düh, a tiltakozó belső hang. Sehol egy a bajt tagadó gondolat. Csupa üresség. Szólni kéne Olgának... vagy mégsem?... Messze került az írás, a könyve, Kata, a család is, mintha egy távoli házban, kertben lenne...

Folytatjuk...

Ősz a Bakonyban

Fotó: GÓSI FERENC